

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

**DEJAN DRAGAŠ
ZAHODNI POGLED NA DŽIHAD**

DIPLOMSKO DELO

LJUBLJANA, 2004

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

DEJAN DRAGAŠ

Mentor: Doc. Dr. MILAN BALAŽIC

ZAHODNI POGLED NA DŽIHAD

DIPLOMSKO DELO

LJUBLJANA, JANUAR 2004

KAZALO VSEBINE

1.	UVOD	5
2.	METODOLOŠKI, HIPOTETIČNI IN TEORETIČNI OKVIR ANALIZE	9
2.1.	Opredelevitev predmeta analize	9
2.2.	Cilji analize	9
2.3.	Pristop in uporabljene metode dela	9
2.4.	Hipotetični okvir	10
2.5.	Opredelevitev temeljnih pojmov	10
2.5.1.	Džihad	10
2.5.2.	Koran	11
2.5.3.	Islam	11
2.5.4.	Muslimani	12
2.5.5.	Alah	12
2.5.6.	Mohamed	13
3.	DŽIHAD SKOZI KORAN	14
3.1.	Koran	14
3.2.	Videnja Korana	14
3.3.	Analiza sur, ki pozivajo k boju/strpnosti	16
3.3.1	Strpne sure	17
3.3.2	Nestrpne sure	18
3.4.	Pravični boj	19
3.5.	Pomen sur	20
3.6.	Pravi pomen džihada (mali/veliki džihad)	21
4.	KRISTJANI IN MUSLIMANI	23
4.1.	Prvo soočenje	23
4.2.	Križarstvo	24
4.3.	Konstrukcija sovražnika	26
4.3.1	Povezovanje vernih z nevernimi	27
4.3.2	Neupravičenost lastnine	28
4.3.3	Nerazumnost muslimanov	29
5.	DŽIHAD IN SVETA VOJNA	32
5.1.	Muslimanski džihad	32
5.2.	Džihad skozi evropske oči	33
5.3.	Aktualnost muslimanske svete vojne	36
6.	EVROPA IN MUSLIMANI	38
6.1.	Nastajanje Evrope	38
6.2.	Ključni dogodki	40
6.3.	Muslimani kot despoti	44
6.3.1.	Pošast despotizma po Grosrichardu	45
6.4.	Nadmoč Evrope	46

7.	ZAHODNI POGLED NA DŽIHAD	49
7.1.	Islam po svetu, kot ga vidi Kepel	49
7.2.	Pokrivanje islam po Saidu	51
7.2.1	Demonški islam	51
7.2.2	Interpretacija medijev	55
7.3.	Zahodni pogled na džihad	56
8.	SKLEP	60
8.1.	Verifikacija hipotez	60
8.1.1.	Hipoteza 1	60
8.1.2.	Hipoteza 2	62
9.	ZAKLJUČEK	66
10.	LITERATURA	71
10.1.	Knjige	71
10.2.	Strokovni članki	73
10.3.	Internetni viri	73

1. UVOD

V diplomski nalogi bom podal glavne poteze razumevanja islama in zlasti džihada s strani zahodnega sveta, torej zahodne Evrope in ZDA. Pod drobnogled bom vzel pomen džihada in zakaj ga zahodni svet gleda na tak način kot ga gleda, zakaj se ga boji, zakaj o njem neprestano oblikuje nove stereotipe in vzpostavlja zelo široko sprejet konsenz o negativni podobi islama in džihada.

Pojmovanje džihada ne moremo obravnavati mimo pojmovanja islama.

V zgodovini zahodnega človeka se je nenehno ohranjala in napovedovala nova črna kuga, ki se bo pojavila v obliki islamske ekspanzije.

Z dnem 11.09.2001 pa se je množično povečalo število zagovornikov te ideje, pojavilo se je mnogo interpretacij islama kot skrajno negativnega, netolerantnega, nasilnega in posameznik pogosto dobi občutek, da je predstavljena le ena stran, da druga stran ne dobi besede, da ni vse tako črno belo.

Ta enostranskost je bila tu vse od 11.stoletja; tipična primera takšnega enostranskega pojmovanja sta Hugo Svetoviktorski in Sveti Bernard. Prvi je razdelil človeštvo na preklete, z znamenjem zveri na njihovih čelih, in pravične, zaznamovane s križem Kristusovim. Drugi je videl svet razcepljen na nepremostljivo izključujoči se kraljestvi luči in teme in je Saracene (obrezane) poistovetil s Satanom (Derumaux,1953:68-73); danes se je enostranskost obudila. Zatorej ne preseneča vzpostavljena klima, kjer je vse kar ni »zahodno«, »civilizirano« razumljeno, kot sovražno, nevarno, negativno, slabo. Ljudje po večini neradi sprejemamo informacije, ki ne potrjujejo naših stališč, sledimo liniji najmanjšega odpora. Tu jasno vidimo, kako je možno gledati na islam kot na toleranten ali kot nestrpen, odvisno od pozicije, iz katere izhajamo. Zahodni svet seveda izhaja iz negativne in zato je podoba islama tako negativna. V evropski zavesti nastopa islam predvsem kot grožnja, ki je pogosto določala njeno identiteto. Verski fundamentalizem velja za konzervativni odgovor na izzive modernizacije z dobesednim razumevanjem svetih spisov in ustreznim ravnanjem. Islam ne pozna stroge ločitve med vero in politiko, religijo in vsakdanjim življenjem, kar pomeni določen izziv zahodnemu pojmovanju moderne države in pogojuje vrsto nesporazumov.

(Debeljak, 1994:11-25)

Morebiti gre za to, da se Zahod boji islama in s tem še zlasti džihada ter islamskega sveta, ker ta tradicionalna ureditev na mnogih področjih (npr. stopnja kriminalnih deliktov, poroka z vdovo kot pomoč, da ona preživi, poslušnost oblasti) funkcionira boljše kot sam Zahod in

ponuja druge alternative, ne samo ta hiperaktiven način življenja, kjer so si ljudje z vsakim naslednjim dnem vse bolj odtujeni.

Dokaj prisoten je občutek nezaznavanja, ignorance islamskega sveta na zahodu, kot da ga ni. Edina realnost je ta, ki jo živimo mi. Tisto so le barbari, fanatiki, morilci in teroristi.

Islam, ki mu Zahod venomer očita zaostalost (Podnebje mehča prebivalce Azije, jih naredi plašne kot starce, pretirano občutljive za najmanjšo nevarnost. Zato so naravno ustvarjeni za sužnje. Suženstvo je tu celo tako naravno, da v skrajni točki strah despotu ni več potreben, da bi si jih podrejal. (Grosrichard, 1985:50)) in pretirano tradicionalnost (zakaj je le ta vedno predstavljena kot nekaj negativnega), se je pripravljn modernizirati, a brez zahodnih vrednot, kar zopet ni po godu Zahodu, ker on potem ne more dodatno okrepiti svojega vpliva na tem področju. To se jasno kaže pri interesih Američanov, ki imajo za cilj svoje politike »demokratizirati« islamski svet, ga narediti še bolj odvisnega in si ga v končni fazi podrediti (gospodarski interesi – nafta, alkohol, tobak, trgovina ...).

A tudi islamski svet se sooča s problemom nacionalizma, ki bi lahko v prihodnosti nevarno ogrozil enotnost islama.

Na oblikovanje podob islama so v veliki meri vplivali mediji. Erwin Knoll govori celo o novinarskem džihadu, ko so pri CBS news pri poročanju o afganistanski krizi v osemdesetih letih, uredniki določali kateri novinarji so šli lahko v Afganistan k mudžahedinom. Nekateri novinarji so šli tako daleč, da so afganistanske vaščane prepričali v uprizoritev sabotažnega napada le za kamere. Veliko zgodb iz Afganistana se preprosto ni pokrivalo, bile so zgodbe o vzponu radikalnega islama, ki pa se preprosto niso predvajale. (Knoll, 1990:17-22)

Seveda je jasno, da mediji vedno iščejo spektakel, z 11.9.2001 je prišlo do militarizacije spektakla. Mediji so si v spektaklu enotni – udaril je islam (grozi nam džihad – muslimanska krvava sveta vojna, islam hoče zavzeti svet, islamska svetovna ekspanzija, »islamofobija«).

Dejansko se zdi kot da sta res trčila dva različna svetova, čeprav je vsem jasno, da imata tako eden kot drugi dobre in slabe strani, vsak s svojo logiko, ne moremo pa kar nenadoma verjeti v opevani »spopad civilizacij«, kjer bo le ena civilizacija prevladala.

Zahod meni, da je treba svet spremeniti po lastnem vzoru, na zahodni način, biti v skladu z civiliziranim svetom, islam pa govori o dveh svetovih, pravem in nepravem. Nepravi se njih ne tiče kaj dosti, dokler ne poseže v pravega, ki so ga vedno pripravljni braniti z življenji. Torej iz tega sledi, da Islamu ni mar Zahoda.

A zakaj slednji na vsak način vedno hoče vplivati na islamski svet. Islam preprosto meni, da ostali živijo v zmoti, kar bodo spoznali na lastni koži, a bo to prepozno – takrat bodo na poti v džehenem (peklo). Le zakaj bi si muslimani želeli postati taki kot Mi in s tem biti »ta pravi«.

Glede na to, da je muslimanski del človeštva tako površinsko kot številno med najbolj razširjenimi na zemlji, je vsako vprašanje tega sveta tudi vprašanje človeštva nasploh.

Religija ni le opij ljudstva, je tudi način življenja. Z sekularizacijo se v Evropi vloga religije zmanjša, ta ni več način življenja. Zlasti v humanizmu in renesansi pride do delitve vere od države. Za razliko od Evrope v islamskem svetu ni prišlo do podobnega procesa ali je bil le delno realiziran in je s tem le še utrdil enotnost vere in države. (Jevtić,1989:3-4)

To razširjenost in številčnost islamskega prebivalstva je že v 14. stoletju slikovito izrazil samouk Ramon Lull: »Toda na svetu je bilo tako, da je bilo kristjanov le malo; nevernikov pa mnogo. Takšno stanje je klicalo po dejanjih. Neverniki so se množili in polaščali krščanskih dežel. Treba je bilo narediti konec njihovemu bogokletju, sramotanju svete trojice in Kristusovega učlovečenja. Njihova posest Svete dežele je bila za kristjane sramotna, sam njihov obstoj – da so namreč lahko živeli ljudje, ki Njega niso poznali, ki so častili čudne bogove in niso čutili hvaležnosti do Njega, ki ji je ustvarjal in ohranjal pri življenju - je bil onečaščenje, sramotenje Boga.« (Mastnak,1996:186)

Nekoč katoliška cerkev s križarskimi vojnami danes ZDA z vojno proti terorizmu oba sta vzpostavila oziroma obnovila kolektivno identiteto naprednega, razvitega, evropskega sveta. Oba sta imela določen cilj, za katerega sta potrebovala grešnega kozla, s katerim sta poenotila »civilizirani« svet, ki pred tem ni bil tako enoten. Zaradi strahu pred onim Drugim sta naenkrat oba omenjena subjekta dobila vlogo edinega rešitelja ter imela podobno logiko:

Ali si z nami ali si proti nam (danes – ali si država, ki podpira terorizem?).

Po 11.09.2001 smo naenkrat vsi eno, vsi skupaj proti terorju, ki pa niti ni dodobra opredeljen, kdo je terorist – tisti, ki je na osi zla ? Obudile so se stare ideje, ZDA kot novodobni križarji, a tokrat ne bodo osvobodili Svete dežele temveč je pred njimi še večji, višji cilj – rešiti celoten svet pred nadlogo islamskega terorizma. Ponovno je še kako aktualna ideja o prihajajočem džihadu - muslimanski sveti vojni s katero bodo muslimani prevzeli vajeti v svoje roke.

Zdi se kot, da so Američani komaj čakali kdaj bo prišel naslednik Sovjetske zveze, ki je bila petdeset let tisti veliki, strašni, zlobni Drugi. Zakaj Zahod venomer išče nekega Drugega preko katerega se potem identificira kot boljši, naprednejši ? Ali res potrebujemo muslimane, Osamo Bin Ladna da se zavemo, da smo mi tisti, (če smo), ki so civilizirani, normalni; da nas nenehno negativne predstavitve islama prepričujejo, kako je pri nas vse pozitivno, bolje.

Možen odgovor na konflikt med Zahodom in Islamom, ki bi bil vsekakor bolj produktiven kot ukopanost na nasprotnih bregovih, je ta, da bi Zahod poskušal razumeti Islam in obratno (npr. vzeti v obzir obe interpretaciji džihada tako militantno kot nemilitantno).

V medijih je prisoten enostranski vidik, ki običajno že vnaprej ve, kako bo predstavil islam, džihad, s katerimi informacijami in katere bo izpustil. Ta vseskozi prisoten pogled na džihad le potrjuje tisto, kar sami že vemo, nas prepričuje o že prepričanem, da je islam nekaj, česar se je za vsako ceno treba izogibati in bati.

Tako je bilo že v srednjem veku, čeprav takrat (podobno še danes) »Zahod« (seveda takrat Zahod ni bil izoblikovan) dejansko ni vedel nič ali skoraj nič o islamu, ki ga niti ni zanimal, to zanimanje je »umetno vzpodbudila« krščanska cerkev, ker je rabila nekaj za poenotenje, za ohranitev, če ne za povečanje svoje moči. (Southern,1962:39)

Cerkev je zatorej preučevala islam, le da bi to v še večji meri obrnila sebi v prid, da bi ga blatila in ne razumela ali vsaj poskušala razumeti.

Upajmo, da v odnosu med »svetovoma« ne bo prišlo do ponovnega vzpona mučeništva, kot v primeru Voltaira, ki se je v pismu ruski cesarici Katarini II. zaupal z besedami, ki so vse prej kot dvoumne: »Premagajte Turke, pa bom umrl zadovoljen«. (Meyer,1976:49)

Kljub očitanim razlikam in neskladnosti je od vseh nezahodnih religij islam Zahodu najbližji – najbližji geografsko pa tudi idejno, saj z religioznega stališča spada v abrahamsko družino religij, filozofsko pa temelji na grški filozofiji. Kljub tej duhovni in prostorski bližini Zahod najtežje razume prav to religijo. »Nobenega dela sveta« je zapisala Mag Greenfield, »nismo bolj brezupno, sistematično in trdovratno napačno razumeli kot kompleks religije, kulture in geografije, čemur pravimo islam«. (Smith,1996:137)

Ta bližina, sosodstvo še ni zagotovila sloge. Skupne meje so povzročile prepire, ki so se začeli z vpadi in protivpadi ter se stopnjevali do »vendete«, krvnega maščevanja in vsesplošne vojne. Vendar obstaja tudi bolj vesela plat; bili so časi in kraji, ko so kristjani, muslimani in Judje složno živeli skupaj – pomislimo na mavrsko Španijo. Toda dobršen del zadnjih štirinajstih stoletij sta se islam in Evropa bojevala, ljudje pa si le redkokdaj ustvarijo objektivno podobo o svojem sovražniku. (Po Norman Danielu, Smith,1996:137).

Za boljše razumevanje problema pri interpretaciji islama in džihada moramo preseči okvire, ki so že v srednjem veku določali podobo islamskega sveta in ki jo dobro opiše Mladen Dolar:

»Zdi se, kot bi bil kraj – fantazmatski prostor Azije – že vnaprej opredeljen in da so popotniki vanj le vstavljali elemente, ki so nanje naleteli, kot da bi razpolagali z vnaprejšnjo matrico za razlago vsega, kar so videli in s katero so si zlahka odmislili vse, kar se ji ni prilegalo.«

(Spremna beseda v, Grosrichard,1985:211)

Konec koncev bo treba preseči povsem neumestne oznake muslimanov, kjer se zdi Montesquieu-ova označba, da so muslimani izrodek in ljudje nevredni tega imena, »ena lepših«. (Grosrichard,1985:200)

2. METODOLOŠKI, HIPOTETIČNI IN TEORETIČNI OKVIR ANALIZE

2.1. Opredelitev predmeta analize

Predmet moje analize je zahodni pogled na džihad, torej je glavni namen moje diplomske naloge preučiti, zakaj je zahodni pogled na džihad takšen, kot je, in kaj je vplivalo na njegovo oblikovanje, kako se je izoblikoval ter kako na drugi strani džihad vidijo sami muslimani.

Na samem začetku naloge bom opredelil temeljne pojme, ki se mi zdijo ključni za nadaljnjo analizo: Koran, Alah, Mohamed, Islam, muslimani, džihad.

V nadaljevanju bom skozi več poglavij predstavil zastavljeni problem :

Džihad skozi Koran, Kristjani in muslimani, Džihad in sveta vojna, Evropa in muslimani, Zahodni pogled na džihad.

S pomočjo izsledkov analize bom v sklepnem delu poskušal verificirati postavljeni hipotezi.

2.2. Cilji analize

V diplomski nalogi sem si zastavil naslednje cilje:

- pojasniti osnovne pojme s tega področja
- predstaviti dejavnike, ki so vplivali na oblikovanje zahodnega pogleda na džihad in zakaj je ta takšen, kot je
- prikazati kar se da realno podobo džihada, islama (tudi preko Korana)
- poskušati verificirati postavljeni hipotezi
- podati splošne ugotovitve analize

2.3. Pristop in uporabljene metode dela

V diplomski nalogi bom z metodološkega vidika uporabil neempirične metode, kjer ni neposrednega stika raziskovalca s predmetom raziskovanja in analiza ne temelji na neposredno pridobljenih empiričnih podatkih. Med neempirične metode spadajo npr. metode primerjalne analize, vse metode zgodovinske analize, metode konceptualne analize, metode analize in razlage oz. tolmačenja primarnih in sekundarnih virov in podobno.

(Bučar, Šabič, Brglez, 2002:7-8)

V svoji diplomski nalogi bom uporabil naslednje metode:

- primerjalno metodo, s pomočjo katere bom primerjal odnos do džihada na Zahodu in na drugi strani v islamskem svetu
- zgodovinsko razvojno (genetsko analizo), s katero bom pokazal razvoj odnosa do džihada skozi različna obdobja
- primerjalno zgodovinsko analizo, s katero bom primerjal podobnosti v odnosu do islama, ki ga je nekoč gojila cerkev in tistim, ki ga ima danes Zahod (zlasti ZDA)
- analiza in interpretacija sekundarnih virov, gre za samo uporabo sekundarnih virov (knjig, člankov ...) in smiselno razčlenitev in preučevanje le teh

2.4. Hipotetični okvir

V izhodišču svoje naloge sem se oprl na naslednji hipotezi:

- 1. Zahod je kriv za islamski ekstremizem*
- 2. Netolerantnost islama do drugih, do zunanjega sveta, ni večja od krščanske netolerantnosti do drugih, do zunanjega sveta.*

2.5. Opredelitev temeljnih pojmov

2.5.1 Džihad

Po velikem splošnem leksikonu je džihad (arab.napor) v islamu sveta vojna. (Javornik,1997:915)

Beseda džihad izvira iz arabskega korena dž h d , ki ima sledeče pomene: izcediti vso mast iz mleka ob pridelavi masla; angažirati se z vsemi silami v realiziranju neke naloge; v smislu akcije uporabe volje, moči, napora, sile in sposobnosti, da se težko dela, tedaj lahko v prenesenem smislu govorimo o borbi kot o naporu, da se realizira nek cilj, v tem primeru, da se zruši oblast nevernikov, ki se zoperstavljajo šeriatu kot edinemu zakonu. A glede na navedeno vidimo, da beseda džihad v osnovi ni vojna, ker arabski jezik vsebuje tudi izraz, ki v popolnosti označuje pojem oborožene borbe – vojne in ta pojem je harb. (Jevtić,1989,6)

Misijonarska akcija islama zahteva velike napore, ti napori se niso izčrpali le s postavitvijo islamskega pravnega reda v neislamskem svetu, temveč tudi v prizadevanjih, da se cel sistem

osebnih, medčloveških in mednarodnih odnosov preuredi v skladu z zahtevami vere. Prav zaradi te kompleksnosti teženj je uporabljen pojem džihad, ki sublimira vse vrste naporov usmerjenih k širjenju islamske religije. (Jevtić,1989,7)

Po Debeljaku: »Izvirno pojem džihad ni v neposredni povezavi s sveto vojno, temveč zavzema vrsto konotacij od prizadevanj za vero, ki se odreka posvetnemu bogastvu in sebičnemu jazu, do mističnih opredelitev sufijev. Pojem džihad približujejo sveti vojni zgodovinske okoliščine, ki jim je botroval ekspanzionizem Abasidske dinastije (8-13.st), ki pa do drugoverujočih ni nikoli zavzel izključujočega odnosa. Tudi v tem smislu je imela sveta vojna do nevernikov strogo določene meje, ki so dajale džihadu defenzivni pomen.« (Debeljak, 1994,11-25)

Džihad je sistem vseh akcij in postopkov na individualnem in kolektivnem planu, katere muslimani delajo v cilju krepitve islamske religije in širjenja skupnosti vernikov. (Jevtić, 1989,10)

2.5.2 Koran

V arabskem jeziku beseda koran dobesedno pomeni recitiranje. (Smith,1996:142)

Koran je islamsko sveto pismo, zbirka razdetij, ki jih je Bog Mohamedu oznanil po nadangelu Gabrielu in ki so zavezujoča za vse islamske vernike. 114 sur (poglavij) Korana napisanih v arabščini (v verzih), je razvrščenih tako, da je – razen prve (Fatiha) – vsaka naslednja sura krajša od prejšnje; vsebinsko, slogovno in kronološko ločujemo med t.i. surami iz Meke, s katerimi je Mohamed nevernike hotel odvrniti od čaščenja malikov z grožnjo skorajšnje poslednje sodbe in jih pridobiti za vero v dobrega Stvarnika, ter surami iz Medine, s katerimi je nastopil kot vodja in zakonodajalec svoje skupnosti ter potegnil jasno mejo med islamom in judovstvom. Ureditev Korana, ki v temeljih velja še zdaj, je delo kalifa Osmana. Na religioznih in zakonskih predpisih Korana temelji islamsko pravo. Koran, ki velja za večno veljavno merilo človekovih dejanj in misli, je odločilno zaznamoval islamsko kulturo vse do današnjih dni. (Javornik,1997:2072)

2.5.3. Islam

Islam je strogo monoteistična religija, nastala v sedmem stoletju v Arabiji, zdaj poleg krščanstva najbolj razširjena svetovna religija. Ustanovil jo je Mohamed iz Meke, ki naj bi kot zadnji prerok sprejel od Boga zadnje in najvišje razodetje. Z njim naj bi dokončno pojasnil in

dopolnil židovsko biblijo in krščanski evangelij. Islam pozna vero v posmrtno življenje, vstajenje in poslednjo božjo sodbo z rajem in peklom.

Hkrati se islam lahko razume kot pokornost Bogu v vsem življenju tako, da se sprejema za vzor izvirna Mohamedova skupnost in da se skuša slediti vsem predpisom korana in sune (zbirka zapisov o Mohamedovem ravnanju in izrekih). Islam nima enotne cerkvene duhovniške hierarhije. (Javornik,1990:177)

Islam je arabski izraz za podrejanje. (Nault,1990:463)

2.5.4 Muslimani

Musliman je arabska beseda, ki pomeni: tisti, ki se predaja (Bogu). Tisti, ki verujejo v enega Boga in sprejemajo Mohameda kot njegovega sla, so imenovani muslimani. (Nault,1990:463)

Musliman (»kdor sledi islamu, kdor je pokoren božji volji«) mora redno izpovedovati vero, da je Bog samo eden in da je Mohamed njegov prerok, petkrat dnevno moliti, se v mesecu ramazanu postiti, dajati miloščino in vsaj enkrat v življenju romati v Meko. (Javornik,1990:177)

Prvi muslimani, Arabci, so po letu 630 pričeli vzpostavljati imperij, ki se je v končni fazi raztezal od Atlantskega oceana do meja s Kitajsko. Ta imperij je obsegal mnogo ljudi in njihove kulture. Muslimani so bili imenovani za nosilce učenja v srednjem veku. Prenesli so mnogo svojega znanja o starodavnem svetu in pomagali vzpostaviti temelje Zahodne kulture. Arabski Muslimani so imeli tak vpliv na Srednji vzhod, da je danes večina omenjenega področja znana kot arabski svet. Arabščina je njegov glavni jezik in islam glavna religija. (Nault,1990:964)

2.5.5 Alah

Alah (arabsko Bog) je predislamsko arabsko božanstvo, ki ga je Mohamed povzdignil v edinega stvarnika, ohranjevalca in sodnika sveta ter ga častil kot »usmiljenega Boga«.

(Javornik,1997:70)

Islam se ni začel z Mohamedom v Arabiji v 7. Stoletju, pač pa z Bogom. »Na začetku je bil Bog« pravi Geneza. Koran se strinja. Razlikuje se samo v rabi besede *Allah*. Allah je nastal iz združitve določenega člena *al* (»ta«) z *Ilah* (»Bog«). Dobesedno torej Alah pomeni »ta Bog«. Ne neki Bog, ker je le eden: ta Bog. (Smith,1996:137-138)

2.5.6 Mohamed

Mohamed (arabsko: slavljeni) je bil ustanovitelj islama. Leta 610 je doživel poklicanje in bil od takrat deležen več razodetij, katerih jedro sta edinost Boga Stvarnika in poslednja sodba. Razodetja je najprej oznanjal v krogu zaupnikov, nato pa v Meki začel delovati kot božji odposlanec. Ker je novi nauk v njegovem rojstnem mestu naletel na hud odpor, se je Mohamed s svojimi privrženci leta 622 odločil za hedžro, to je za izselitev v Medino, kjer so ga priznali za preroka in političnega voditelja skupnosti. Tam je še naprej izpolnjeval svoj nauk, predvsem njegovo pravno plat in določil obredje, zaradi katerega se je njegova skupnost vse bolj odmikala od judovstva, krščanstva in poganstva. Leta 630 je končno lahko vstopil v Meko kot zmagovalec, tamkajšnjo svetišče Kaabo pa povzdignil v romarsko središče vseh muslimanov. V času njegove smrti je novi nauk sprejelo že skoraj celotno prebivalstvo Arabskega polotoka. Mohamed je svoje poslanstvo razumel kot »pečat« tj. kot delo poslednjega med preroki, poklicanega za to, da Arabcem posreduje božje razodetje v njihovem lastnem jeziku. (Javornik,1997:2654)

3. DŽIHAD SKOZI KORAN

3.1. Koran

V arabskem jeziku beseda koran dobesedno pomeni recitiranje. Zato je Koran nemara najbolj recitirana (pa tudi brana) knjiga na svetu. Mohamed je njeno vsebino tako cenil, da mu je veljala za edini večji čudež, ki je po božji volji deloval prek njega – »nenehni božji čudež«, kot jo je imenoval. Da je lahko sam, brez izobrazbe do te mere, da je bil nepismen in je komajda napisal svoje ime, lahko ustvaril knjigo, ki je temelj vse vednosti ter hkrati slovnično popolna in ji po poetični strani ni enake – tega, po prepričanju Mohameda ter z njim vseh muslimanov, ni moč verjeti. (Smith,1996,142)

To se jasno kaže v drugi suri (poglavju): »Če dvomite, naredite vi eno samo suro in pokličite božanstva vaša, toda če vam ne uspe in ne bo vam uspelo, tedaj se bojte ognja za nevernike, katerega gorivo bodo ljudje in kamenje.« (2,23-2,24)

Koran, ki obsega štiri petine Nove zaveze, je razdeljen na sto štirinajst poglavij ali sur. Razen kratkega prvega poglavja, ki je del vsakdanjih molitev muslimanov, so vsa druga urejena tako, da so po dolžini vedno krajša. Koran nadaljuje Staro in Novo zavezo, zgodnejša božja razodetja in se sam pojmuje kot njihov vrhunec. Kljub temu pa imata po mnenju muslimanov Stara in Nova zaveza dve pomanjkljivosti, ki ju v Koranu ni. Zaradi postranskih razlogov poročata le o delni Resnici. Drugič, judovska in krščanska Biblija sta v prenosu delno popačeni, to dejstvo pa pojasnjuje nekatere neskladnosti med njunimi razlagami in razlagami v Koranu. Ker v Koranu teh dveh omejitev ni, je dokončno in nezmotljivo razodetje božje volje. Drugo poglavje izrecno pravi: »To je sveti spis, o katerem ne gre dvomiti.« (Smith,1996:142-143)

3.2. Videnja Korana

Kako muslimani vidijo Koran, lahko vidimo skozi sam Koran:

»Ta knjiga, v katero se ne dvomi, je napotek, navodilo vsem tistim, ki se bodo bali Alaha.« (2,2)

»Koran daje jasne dokaze, jih objavlja in edino neverniki v njih ne verjamejo.« (2,99)

»On (Alah) tebi oznanja Knjigo, pravo resnico, ki predhodne potrjuje, tudi Tevrat (Stara zaveza) in Indžil (Nova zaveza) je objavil še prej, kot kažipot ljudem, objavil pa je tudi ostale

(knjige), ki ločijo resnico od neresnice. Tiste, ki ne verujejo v Alahove besede čaka hudo trpljenje – Alah je mogočen in strog«. (3,3-3,4)

»To, kar ti sporočamo, so ajeti in Koran modri«. (3,58)

»Reci: »Ko bi se vsi ljudje in velikani združili, da ustvarijo eden takšen Koran, oni takega kot ga je On, ne bi ustvarili, pa tudi če bi eni drugim pomagali«. (17,88)

Popolnoma drugače pa Koran že od nekaj vidi precejšen del Zahodnega sveta, ki se je v veliki meri strinjal s sledečimi avtorji:

Michael Nau piše: »Kadar Turki berejo Koran, nenehno nihajo sem in tja z glavo in telesom, kot da bi se klanjali pred vsako besedo, in če pri branju napravijo napako, je kot bi se pregrešili zoper vero.« (Grosrichard,1985:105)

Za osnovo prvih zavračanj Korana, ki so jih v začetku devetega stoletja izdelali Bizantinci (Teofan, Nicetas ...) velja sistematična nespoštljivost do krivega preroka: »Mohamed je strastno ljubil ženske, a tudi ni zanemarjal svoje oslice, opijal se je z vinom do nezavesti, njegovo truplo so raztrgali psi ali prašiči itd«. (Grosrichard,1985:112)

Po Baudeieru je Mohamed, ta »oponašalec židovstva in krščanstva« v Koranu združil vse »najhujše herezije, kot več vrst umazanje v eni greznici«. (Grosrichard,1985:115-116)

Baudier prav tako vidi, da sta dve največji strasti, častihlepje in ljubezen do žensk, izraženi na vseh koncih Korana, da skorajda ne zasledimo poglavja brez krvoločnih zakonov ali prepuščanja razuzdanemu življenju. Zato je tudi Koran tako nesistematičen, nedosleden, kar kažejo stalni dodatki, ki povzročajo protislovja, kajti »Slepar je bil prisiljen ponarediti ali spremeniti nova razodetja, kakor so se spreminjali njegovi pogledi«. (Grosrichard,1985:117)

Za Martina Luthra je bil Koran smrdljiva, sramotna, gnusna knjiga, ki je pačila krščanstvo. Mohamedanci si niso zaslužili, da bi se jih imenovalo ljudi. (Mastnak,1998:101)

Sam Koran je razmeroma protislovna knjiga, ki sicer pokriva zelo obsežna področja človeškega življenja, kar je razumljivo, ker naj bi bila navodilo za življenje pravih vernikov.

Ključnega pomena so mnoge kontradikcije in to, da se lahko sveto knjigo bere na več načinov in so možne kar se da različne interpretacije, tolmačenja. Zato lahko v Koranu najdemo potrditve svojih teorij tisti, ki v njem vidijo novega velikega sovražnika po koncu hladne vojne, kot tudi zagovorniki islama kot povsem miroljubne in spravne vere.

Prve zanimajo le sure in ajeti (deli sur), ki kažejo na agresivnost in netolerantnost islama; drugi pa v ospredje postavljajo sure, naklonjene verski odprtosti, katere spoštujejo tudi druge veroizpovedi in le miroljubno opozarjajo druge, da so na nepravilni poti in jim skušajo pomagati, da pravočasno odprejo oči – preden jih k sebi vzame pekel (džehenem).

Vidimo, da so že sama razumevanja Korana zelo različna. Ali Koran dejansko nenehno spodbuja k džihadu, kot si ga predstavlja prestrašen »Zahodnjak«, k boju do konca? Ali je dejansko tako militanten, vojaško usmerjen in netoleranten?

3.3 Analiza sur, ki pozivajo k boju / strpnosti

Vsako religijo so na določeni stopnji razvoja njeni domnevni privrženci izrabljali za prikrivanje nasilja in tudi islam pri tem ni izjema. Spletkarskim vodjem, kalifom, danes pa tudi poglavarjem držav domača religija vedno znova nudi izgovore za zadovoljitev njihovih ambicij. (Smith,1996:159)

Tako bom predstavil sure, ki jih lahko muslimanski ekstremisti uporabljajo za opravičilo svojih dejanj kot so teroristični napadi, ustvarjanje sovraštva in nasilja. Moramo pa se zavedati prisotnosti miroljubnih sur, ki so vsebovane v Koranu in katerih se tudi večji del islamskega sveta drži. (»V Koranu sta božje sočutje in usmiljenje navedena sto dvaindevetdesetkrat«. (Smith,1996:149))

Že na začetku Korana zasledimo sure o manjvrednosti nevernikov:

»Tisti, ki nočejo verjeti – ni pomembno ali jih opominjaš ali ne, vseeno je, oni ne bodo verjeli. Alah je zapečatil njihova srca in ušesa – čaka jih ogromno trpljenje«. (2,6-2,7)

»Tisti, ki ne bodo verjeli in bodo naše knjige zanikali bodo prebivalci pekla (džehenema) in bodo v njem večno ostali«. (2,39)

»Vi ste najboljši narod od vseh, ki so se pojavili, zahtevajte, da se delajo dobra dela in odvrčate od slabih del in v Alaha verujte«. (3,110)

»Oni vam ne morejo škodovati, lahko vas le žalijo, če pa vas napadejo, se bodo pognali v beg in potem jim ne bo več pomoči«. (3,111)

Omenjena sura je ena izmed mnogih, ki usmerja muslimane k strpnosti in potrpežljivosti, kajti žaljenje dovoljuje, akcijo pa predvideva šele po nasprotnikovem napadu.

Prav tako so zgodaj v Koranu že prisotne nasprotne si teze, tudi v enem samem poglavju:

»Tiste, ki so verjeli, pa tudi Jude in kristjane, tiste, ki so verjeli v Alaha in tisti svet in dobra dela delali zares, čaka nagrada s strani njihovega Gospodarja; oni se ne bodo ničesar bali in za ničemer ne bodo žalovali«. (2,62)

»Oni govorijo, da bodo v raj vstopili le Judi oziroma kristjani, a to so puste želje. Ti reci: Dajte svoj dokaz, če je resnica, kar govorite«. (2,111)

Ena najbolj militantno usmerjenih sur je sledeča: »Predpisana vam je borba, čeprav vam ni po volji!« (2,216). Povsem obratno pa trdi druga sura v 153.ajetu: »O verniki, iščite sebi pomoč v strpnosti in izvajanju molitve. Alah je resnično na strani strpnih« (2,153) (glej tudi sure in ajete: 2,120; 2,171; 2,179; 2,191; 2,208; 3,159; 3,200; 5,8; 6,108).

3.3.1 Strpne sure

Ko razni islamski skrajneži govorijo o maščevanju Zahodu, ki se vmešava v islamski svet, verjetno nimajo v mislih naukov drugega poglavja: »O, verniki, predpisuje se vam maščevanje za ubite: svoboden za svobodnega, suženj za sužnja, žena za ženo. A tisti komur rod ubitega oprosti, naj se velikodušno ravnajo, on pa naj jim z dobrim delom povrne. Kdor pa bo izvedel nasilje tudi po tem ga čaka hudo trpljenje« (2,178). »V odpuščanju je vaš obstanek, o z razumom obdarjeni, da bi se ubijanju izognili«.(2,179)

Posebno dvoumnost predstavljata spodaj omenjeni suri (sprva mir, potem strahotna kazen):

»In borite se na Alahovi poti proti tistim, ki se borijo proti vam, toda vi ne začenjajte borbe.

Alah zares nima rad tistih, ki začenjajo spore« (2,190)

»Kazen za tiste, ki se borijo proti Alahu in njegovim odposlancem in, ki nered na zemlji povzročajo, je, da bodo ubiti ali razpeti ali da se jim roke in noge navzkrižno odsekajo ali da se jih prežene z zemlje. To bo ponižanje na tem svetu, na onem svetu pa jih čaka veliko trpljenje« (5,33)

Čeprav Koran dokazuje, da so neverniki v zmoti, jih na tem mestu pusti pri miru:

»Potem jih pusti naj se zabavajo s svojimi lažmi« (6,91)

»Ti z vsakim ravnaj lepo in zahtevaj, da se delajo dobra dela, toda nevednežev se izogibaj« (7,199)

»Če hočete odgovoriti na krivico, potem to storite le do mere, do katere vam je bila storjena krivica, če pa potrpite, to je res bolje za potrpežljive« (16,126)

(Podobno v surah: 8,61; 17,39; 23,96; 42,40)

Prav proti koncu Korana zasledimo v 109. suri nekakšen vrhunec strpnosti slednjega, ko nekako zagovarja tezo – vsakomur svoja vera: » Reci: O, vi neverniki.Jaz se ne bom molil k tistim, katerim se vi molite, in tudi vi se ne boste molili Tistemu, kateremu se jaz molim. Jaz se nisem molil k tistim, katerim ste se vi molili, in vi se niste molili Tistemu, kateremu se jaz molim. Vam vaša vera in meni - moja (vera)« (109,6)

3.3.2 Nestrpne sure

Ideologija raznih islamskih ekstremistov se bolj drži, oklepa drugačnih sur:

»Takšne napadajte, kjerkoli jih srečate in jih preganjajte od tam, od kjer so oni vas pregnali«. (2,191)

»Borite se proti njim, vse dokler ne izgine mnogoboštvo in dokler se Alahova vera ne bo mogla svobodno izpovedati. In če prenehajo, se pomirijo, potem sovraštvo preneha, edino proti nasilnežem ostaja«. (2,193)

»Tisti, ki verujejo in se borijo na Alahovi poti, oni lahko upajo na Alahovo milost. Kajti Alah oprošča in je usmiljen«. (2,218)

Čeprav P.Michael Nau to razlaga s tem, da v islamskem svetu žgoče podnebje sili k duševni lenobi in telesni poltenosti, kar je že od nekdanj pripravljalo muslimansko ljudstvo, da sprejme nauk o predestinaciji in da se oprimejo verovanja v čisto telesni paradiž in to tako zelo, da si želijo umreti za svojo vero, da bi ga lahko čim hitreje dosegli. Spolnost jim je ljubša od življenja. (Po P.M.Nau,Grosrichard,1985:118)

Kako pa dejansko Koran prikazuje raj: »A Alahovi iskreni sužnji bodo imeli posebno oskrbo, raznovrstno sadje in bodo spoštovani v dženetskih (rajskih) nasadih naslade na divanih eni nasproti drugih, postreženi bodo s pijačo iz izvira, ki bo stalno tekla – bistro in prijetno za tiste, ki bodo pili, od te pijače glava ne bo bolela in zaradi nje se ne bo pamet izgubilo. Poleg njih bodo tiste, ki bodo predse gledale, s prekrasnimi očmi.« (37,40-47)

Če islamskim ekstremistom ni dovolj raj, jih na »pravo pot« usmerjajo sledeči verzi:

»Nikakor ne imejte za mrtve tiste, ki so padli na Alahovi poti. Ne, oni živijo v izobilju pri svojem Gospodarju«. (3,169)

»Zato se bori na Alahovi poti, pa čeprav sam in spodbujaj tudi vernike, Alah bo ustavil silo nevernikov, Alah je močnejši in kazni njegove so strožje«. (4,84)

»Oni komaj čakajo, da boste tudi vi neverniki, kot oni. Zato jih ne sprejemajte kot prijatelje, dokler se zaradi Alaha ne izselijo. Če pa vam obrnejo hrbet, potem jih lovite in ubijajte, kjerkoli jih najdete in nikogar izmed njih ne sprejemajte kot prijatelja in pomočnika«. (4,89)

»Če vas ne pustijo pri miru in vam ne ponudijo mir in če se ne nehajo boriti proti vam, vi jih lovite in ubijajte, kjerkoli jih lahko, polno pravico vam damo proti njim«. (4,91)

(Omenjena stališča vidna tudi v surah: 3,12; 3,28; 3,118).

Kljub sovražni in nestrpni naravnosti omenjenih sur, iz njih nekako izžareva občutek, da so v največji meri one mišljene kot obrambne, pasivne in ne napadalne sure, torej bolj kot

navodila za obrambo: »Dopušča se obramba tistim, ki jih drugi napadejo, zato ker se jim dela nasilje«. (22,39)

3.4. Pravični boj

Če govorimo o netolerantnosti islama skozi spekter »zahodnega« razumevanja muslimanske pravične vojne kot skrajno nepravične, ne moremo mimo podobnosti s pravičnimi vojnama pri kristjanih (ki so prevladujoče »Zahodnjaki«) oziroma točneje mimo podobnosti s pojmovanjem pravične vojne in dopustne vojne po svetem Avguštinu.

Thomas More govori, da je, ko gre za Turke, vprašljiva ali kar neveljavna Kristusova zapoved o nenasilju. Vojna proti Turkom za Mora ni bila le opravičljiva, bila je zapovedana. (Mastnak,1998:94-95).

Cerkev sedaj ne pojmuje več orožja kot nekaj slabega, ampak vidi uporabo orožja kot versko dolžnost v interesu miru. (Duby,1968:454)

Papež Aleksander II. pojasni, da zakoni, cerkveni in posvetni, ki prepovedujejo prelivanje krvi, ne ščitijo Saracenov. S tem je bila v zahodno versko miselno tradicijo vključena pravica do ubijanja kot ena od svoboščin na poti k odrešitvi. (Po Delaruellu, Mastnak,1996:25)

Tomaž Akvinski vidi tri pogoje za pravičnost vojne: boj vodi sposobna vladna avtoriteta, upravičenost vojne in obstajati mora namera posredovanja dobrega. (Ostling,1991:42)

Kar se tiče vodenja vojn v imenu pravice, sta si Zahod in islamski svet enaka. Oba potrebudeta določeno legitimizacijsko sredstvo (kar pravičnost boja v celoti je).

Vprašljivo in sporno je mnenje, da je ena vojna pravična, dopustna, druga pač ne.

Lahkotnost in sproščenost islamskih skrajnežev ob različnih terorističnih akcijah in samomorilskih napadih lahko razumemo z njihovim prepričanjem, da Alah odvzema odgovornost z njihovih ramen, da se s tem izbriše občutek krivde. Vse, kar se dogaja, je Alahova volja: »Niste vi njih ubijali, ampak Alah. In nisi ti vrgel, ko si vrgel, ampak je Alah vrgel, da bi vernike z lepo skušnjava izkusil«. (8,17)

»Borite se proti njim. Alah jih bo z vašimi rokami kaznoval in ponižal, vam bo proti njim pomagal in prsi vernikov pozdravil«. (9,14)

Podoben odnos do občutka krivde je bil prisoten tudi v krščanskih križarskih vojnah, kjer je Sveti Bernard templjarjem zagotovil, da se jim zaradi poboja sovražnika nikakor ni treba bati greha. Ubijanje za Kristusa ni umor, ni zločin. To je ubijanje sovražnikov, ki so to zaslužili. Bernard govori o »malicidu« – umor nekristjana je hvalevredno pokončanje, uničenje zla, in ne homicid, umor človeka, kar je zločin. (Mastnak,1996:137-139)

Kako nasprotne so si posamezne sure in kako radikalne teze so v njih vsebovane smo že videli. V kolikšno skrajnost pa lahko gredo pri razumevanju izbranih sur na eni strani fundamentalistično usmerjeni muslimani in na drugi strani Zahod, kaže sledeča sura, ki jo lahko tolmači vsak posameznik v skladu s svojimi interesi in videnji:

»O, verniki, ne prijateljujte niti z vašim očetom niti z vašimi brati, če imajo raje neverovanje od verovanja«. (9,23)

To Zahod razume kot najvišjo mero nestrpnosti, saj se posameznik v imenu vere odreče družini. Islamski svet pa na to gleda povsem umirjeno, kot na poziv k predani vernosti.

»Če ne boste šli v boj, vas bo On postavil na neznosne muke in vas z drugim narodom zamenjal in vi mu ne boste nič škodovali«. (9,39)

»Pojdite v boj, če ste slabotni ali močni in borite se na Alahovi poti z žrtvovanjem svojega imetja in svojih življenj. To je za vas najbolje.« (9,41)

Ali lahko iščemo izvor islamskega ekstremizma v strahu pred Alahovo kaznijo, ki čaka tiste, ki se ne bodo udeležili predpisanih bojev? V tem primeru bi šlo za dobesedno razumevanje verzov Korana in dejansko razumevanje Korana kot edinega navodila za življenje.

Razumevanje islama kot nasilnega, kot tistega, ki nevernikom (Zahodu) obljublja konec sveta, dobro odražajo tile verzi: »Mi smo nevernikom ogenj pripravili, katerega dim jih bo z vseh strani obdal, če bodo prosili za pomoč, se jim bo pomagalo s tekočino podobno raztopljeni kovini, ki jim bo lica opekla. Grozna pijača je to in grozno prebivališče«. (18,29)

»Naj bodo prekleti! Kjerkoli se najdejo, naj bodo ujeti in ubiti«. (33,61)

»In Nuh (Noe) je rekel: Gospodar Moj, ne pusti na zemlji nobenega nevernika«. (71,26)

Kot vidimo nekatere sure pozivajo same vernike k dejanjem, druge pa to popravljane krivic prepuščajo Alahu: »A tistega, ki glavo obrača in noče verjeti, njega bo Alah z največjo muko mučil.« (88,23-24). Zopet gre za prevzemanje odgovornosti s pleč vernikov.

Eden viškov Korana predstavlja grožnja vsem tistim, ki ne bodo sprejeli Korana:

»A tisti, ki bo obrnil glavo stran od Moje knjige, ta bo težko življenje živel in na Sodni dan ga bomo slepega oživel«. (20,124)

»Tiste, ki ne verujejo v naše dokaze bomo mi sigurno vrgli v ogenj, ko se jim kože zažgejo, jih bomo zamenjali še z drugimi kožami, da občutijo pravo bolečino«. (4,56)

3.5. Pomen sur

Mnogi zahodni »misleci« vidijo nevarnost islama in džihada zlasti skozi razumevanje dejstva, da Koran goji načelo glava za glavo, oko za oko, zob za zob, medtem ko Sveto pismo usmerja

k temeljni postavki - nastavi drugo lice. A dvolično miroljubnost krščanskega sveta (kamor uvrščamo velik del »Zahoda«) vidimo na primeru križarskih vojn, katerih poslednja se ni končala s porazom proti muslimanom, ampak z ropanjem vzhodnih neislamskih mest.

Skozi predstavitev Korana in njegove nagnjenosti k džihadu, ne moremo zagotovo trditi, da Koran nenehno spodbuja k džihadu, nestrpnosti in nasilju. Koran obsega tako napadalne, sovražne, kot tudi miroljubne sure. Prevladajo nestrpne sure, ki jih izkoriščajo tako islamski skrajneži za svoj »lasten« boj, kot tudi Zahod za blatenje in poniževanje teh »neciviliziranih barbarov«, popolnoma zaostalih v razvoju.

Vendar ne moremo enostavno vzeti iz Korana le tiste nauke, ki ustrezajo naši predstavi in jo utrjujejo. Če nekdo išče v Koranu le nasilje, bo tega tudi našel na veliko mestih.

Koran je treba razumevati kot celoto, ki nam jasno pokaže, da se večina muslimanskega sveta ravna in zgleduje po bolj spravljivih surah, predvsem takšnih, ki priznavajo kot edino resnico - Resnico Alaha (»Prišla je Resnica in izginila je laž«. (34,49)), a velevajo, naj se nevernike pusti na miru, kajti njih bo že kaznoval vseмогоčni Alah (ali z večnim kipečim ognjem, ali z večnim trpljenjem, ali z dvakratnim zažiganjem kože ...).

Mnogi strokovnjaki za islamsko vero že dolgo opozarjajo, da ima vsak verz Korana sedem skritih pomenov. Odkriti pravi pomen torej ni nič kaj lahka naloga.

Z vse večjim in bolj osornim blatenjem in omalovaževanjem islama zahodni svet na nek način pritiska na muslimane, da podležejo temu dolgotrajnemu procesu zaničevanja ter pričnejo resnično iskati izhod iz nastalega položaja (»veliki bav bav«) z oprijemanjem (vse bolj številnim) militantnih sur, ki poznajo le eno pot – boj do Konca. Tako lahko Zahod povzroči s še intenzivnejšem slikanjem negativne podobe islama to, da se islamske množice vse bolj usmerijo k ekstremističnim skupinam znotraj skupnosti.

Natančnejši vpogled v Koran in poglobljeno razumevanje islamskega sveta sta le dva od možnih načinov, da se prepreči stopnjevanje in širjenje proti islamskega konstrukta.

3.6 Pravi pomen džihada (mali/veliki džihad)

Zahod pozna le eno, medijsko najbolj poudarjeno stran džihada in ne dopušča vstopa še drugih obrazov džihada v javno sfero, kajti resničen pomen džihada za vsakega muslimana je razumljen skozi koncept notranjega džihada, preko katerega se ne bori proti nevernikom, ampak se bori za svojo dušo, v džihadu gre za notranji boj za lastno dušo.

Potrebno je razlikovati med notranjim in zunanjim džihadom, Zunanji džihad je usmerjen v bojevanje proti zunanjim sovražnikom, a je manj vreden kot notranji džihad, ki se bori proti zlu znotraj in je nadrejen zunanjemu džihadu.

To manjvrednost predstavlja tudi označevanje zunanjega džihada za mali džihad, medtem, ko je notranji džihad slikan kot veliki džihad:

Po vrnitvi iz enega od bojev je Mohamed izrekel te besede: »Vrnili smo se iz majhnega džihada, sedaj je na vrsti džihad duše – veliki džihad«. (Jevtić,1989:12)

Beseda džihad zahodnjakom običajno priključuje v spomin podobe vreščočih fanatikov, ki so jih navdušili za vojno z obljubo, da bodo takoj odšli v nebesa, če se bodo pustili ubiti. Dejansko pa džihad dobesedno pomeni napor. Ker vojna seveda zahteva izjemen napor, se tudi ta beseda povezuje z njo. Hadis, Mohamedovi kanonični izreki, postavljajo boj proti zlu v človekovem srcu nad boj proti zunanjemu sovražniku. »Odvrnili smo se od manjšega džihada,« je dejal prerok ob srečanju s prebivalci Meke, »da bi se soočili z večjim džihadom,« bojem s sovražnikom v nas samih. (Smith,1996:159)

Podoben pogled imajo sufiji (islamski mistiki), ki so ohranili notranje sporočilo islama in trdijo, da naj Zunanost vodi k Notranjosti. Oni so ezoterični muslimani, ki se za razliko od eksoteričnih muslimanov, niso zadovoljili z razvidnim pomenom Koranovih nauk. (Smith,1996:160)

Torej je pravi pomen džihada potrebno razumeti kot večji džihad, kot notranji boj vernika in ne predvsem kot klic k nenehni vojni proti nevernikom do njihovega iztrebljenja.

Prav ta klic k nenehni vojni vidi Zahod tudi v bolj miroljubnih opredelitvah džihada kot sistema akcij in postopkov, tako posameznikov kot kolektiva, s ciljem krepitve islama, čeprav nikjer ne zasledimo navodila za bojevanje. (Jevtić,1989:10)

K takšnemu stališču pripomorejo primeri, kot je recimo pakistanski, kjer številni učitelji džihada slednjega učijo brez razumevanja njegovega koncepta in ga ne interpretirajo kot notranji boj za pravičnost, ampak ga enačijo z gverilsko vojno. (Stern,2000:119)

Problem je torej v interpretiranju. Tu se moramo vprašati katerim interpretacijam smo mi naklonjeni in katerim ne.

Medtem, ko večji del muslimanov govori o miroljubnem džihadu, pri katerem gre za notranjo borbo, in zanemari radikalne poteze džihada (razen skrajnih skupin, ki v tem vidijo odprt klic na boj), prav te poudarja Zahod, ki vseskozi krepi vtis, da je na vsakem koraku prisotna nevarnost islamizma, džihada.

Re – interpretacija posameznih fraz v svetih tekstih je že dovolj, da pride do ključne spremembe in sprejema kritičnega ali revolucionarnega stališča. (Said,1985:114)

4. KRISTJANI IN MUSLIMANI

4.1 Prvo soočenje

Na Zahodu danes prevladuje vsesplošno gledanje na muslimane kot na tiste Druge, ki so slabši, zaostali, nevarni, nasilni (predani džihadu), fanatični ... To pojmovanje islamskega sveta kot slabega, pokvarjenega, kot Antikrista, se močno razvije že v enajstem stoletju in sicer z mirovnim gibanjem.

Na prelomu desetega in enajstega stoletja je na ozemlju današnje Francije nastalo mirovno gibanje, ki je delovalo v imenu Boga. Iz gibanja za božji mir so se postopoma razvila prizadevanja za božje premirje, vse to dejavno iskanje miru pa se je konec enajstega stoletja izpolnilo v križarski vojni. Iz svetega miru se je rodila nova sveta vojna. (Mastnak,1996:11)

Mirovno gibanje je v enajstem stoletju načelno prepovedalo prelivanje krščanske krvi in poenotilo zahodno krščansko družbo v miru. Dopolnilo se je v sveti vojni. Da bi sveta vojna lahko bila, so bili muslimani skonstruirani v Sovražnika krščanstva in poenotene družbe zahodnih kristjanov, kristjanstva. Nasilje je bilo načelno preusmerjeno proti temu Sovražniku. Vendar ni šlo preprosto za to, da bi bila vojna proti »nevernikom« cena, ki jo je bilo treba plačati za mir med kristjani. Mir je postal pogoj, sredstvo za vojno proti muslimanom. (Mastnak,1996:9-10)

Dokler se je na Saracene gledalo kot na Abrahamove potomce in jim je bila odrejena »niša v krščanski zgodovini«, dokler so bili del svete zgodovine, dihotomija med kristjani in muslimani, značilna za poznejša obdobja, ni mogla obstajati. (Southern,1962:17)

Eden od možnih vzrokov negativnega zahodnega pogleda na islam in džihad je tu že razviden. Da bi se preprečilo spopade med samimi kristjani, jih je potrebno prepričati, da imajo skupnega sovražnika, proti kateremu se morajo vsi skupaj boriti. Ta sovražnik mora biti predstavljen kot nekaj najbolj ostudnega in drugačnega. Mir med kristjani ni pomemben zaradi samih kristjanov, kot se kasneje izkaže, temveč zaradi neusmiljenega boja proti Saracenom.

Cerkev je izkoristila nevednost, nepoznavanje, indiferentnost javnosti do tematike islama in džihada. Vsilila je svoja videnja, v katera se ni dvomilo, poleg tega se je težilo h kolektivnosti, individualnost ni bila zaželena, vsaka odstopanja so bila zaznana kot odklonska. Kot primer naj omenim Frederika II., ki je leta 1129 celo podpisal mirovno pogodbo z egipčanskim sultanom al-Malikom al-Kamilom, a je bil takoj označen za »Mohamedovega učenca«, »krščansko sicilskega sultana« in obmetavan z drobovjem. (Pavlović,1992:123)

Sprva so imeli mirovni shodi tri točke: zaščita cerkve in cerkvene posesti, zaščita cerkvenih dostojanstvenikov ter zaščita ne toliko kmetov in revežev, temveč bolj zaščita njihove živine. V tem času je cerkev vodila spopad s svetno oblastjo (pri obeh so potekale reforme) in si pridobila ter utrdila prvenstvo ter vrhovno oblast v krščanski družbi. (Mastnak,1996:12-17)

Prava slika mirovnega gibanja se pokaže malo kasneje, ko se uporaba orožja pojmuje kot verska dolžnost v interesu miru in ko cerkev prepriča vojaško aristokracijo v to, da boj proti Kristusovim sovražnikom ni grešen, marveč je posebna oblika pobožnosti. (McGinn,1978:23) Nekje sredi enajstega stoletja so že razvidni obrisi dvojne naloge oblikujočega se viteštva – mirovno gibanje in vojskovati se proti islamu. (Po Delaruellu, Mastnak,1996:23)

S poenotenjem krščanske družbe je postala dejavna delitev sveta na dva nespravljava dela: »Tako je krščanska družba, ki je živela v miru, postala poenotena z Bogom, medtem ko z brezbožnimi mir ni bil mogoč«. (Mastnak,1996:23-24)

»Biti kristjan je pomenilo biti popoln človek, v nasprotju s krutimi zvermi«. (Hay,1995:73)

Sama miselnost ljudi v enajstem stoletju se preoblikuje na tak način, da naenkrat ni več grešno ubiti sočloveka, če je le ta musliman. Tolerantnost kristjanov nam tu ni razvidna.

Ni zaslediti prevelikih naporov za vzpostavitev razumnega dialoga med kristjani in muslimani, ker so oni drugačni, so slabši. Ni interesa za dejansko spoznavanje njihovega sveta, običajev, knjig. Pozneje, ko pride do prvih obsežnejših prevodov literature islamskega sveta, le ta koristi kristjanom, ki izkoristijo domnevno boljše poznavanje islama, muslimanov in džihada zgolj za še večje blatenje slednjih. Same interakcije med obema »svetovoma« so redke, popotovanja prav tako, pa še med popotniki ni razlik v poročanju o tem svetu, vsi ga vidijo skozi isto matrico, vsi le potrjujejo predhodna stališča.

Navodila za notranji krščanski mir so bila dopolnjena z napatitvijo vojščakov v nekrščanski svet, z usmeritvijo vojaškega nasilja iz krščanske družbe. (Mastnak,1996:29)

Pri dojemanju muslimana kot nekega strašnega Drugega, je bila precej pomembna ideja, da se kristjani ne morejo bojevati med seboj, saj je s tem venomer manj kristjanov. Zdi se, da cerkve ni bilo toliko strah islama in džihada kot pa slabitve kristjanstva. Nepravične in grešne vojne med kristjani je zamenjala upravičena, blažena križarska vojna.

4.2 Križarstvo

S kanoni shoda leta 1095 v Clermontu je bilo božje premirje vključeno v cerkveno zakonodajo. Križarska vojna je bila boj za mir – poslednja vojna, ki bo prinesla božji mir - in mir je bil »nujna posledica križarske vojne.« (Mastnak,1996:31)

Mirovna pot je v sveto vojno peljala skozi papeško reformo cerkve, katere nosilec je bil tudi Gregor VII.: »Cerkev je krščanska legija, v kateri so laiki red bojevnikov – laiki nimajo druge naloge razen da se bojujejo; obstajajo samo zato, da zatirajo sovražnike cerkve...« (Robinson,1973:190)

Dejansko pa je sprožil in organiziral prvi križarski pohod papež Urban II. na shodu v Clermontu leta 1095, kjer je uzakonil mir odločneje kot kdaj koli prej. (Robinson,1990:326)

Urban II. je rotil kristjane, naj namesto tega, da se zapletajo v nepravilne bratomorne vojne, krenejo v pravični boj proti nekristjanom. (Robinson,1990:326-327)

Urban uporablja pojem pravičnost enako kot muslimani, tudi njihov boj je pravičen, oboji se spopadajo z sovragi, ki nimajo prave vere, do katerih ne čutijo nobene pretirane strpnosti. Namesto porajanja sporov na Zahodu se nasilje sprosti, preseli se nad islamsko prebivalstvo. Še danes je bolj zaželeno imeti vojno drugje (Irak, Afganistan) kot pred svojim pragom.

Kako daleč je šla cerkev v prepričevanju pravilnosti križarske ideje in boja proti muslimanom, kaže očitna zloraba karolinške zgodovine, kjer cerkev prikazuje Karla Velikega kot križarja, ki je brez počitka vojskoval vojno brez konca proti Saracenom. V realnosti pa je Karel Veliki negoval diplomatske odnose z bagdaskim kalifom in sprejemal tudi odposlance iz mavrske Španije. (Mastnak,1996:46-47)

Urban II. je izražal duh časa. (Ali danes Bush s svojo vojno proti terorju tudi izraža duh časa?) Njegova poglobljena zasluga je bila v tem, da je povezal številne sprejete in relativno popularne ideje v novi obliki, ki se ji je posrečilo doseči spektakularen in prepričljiv uspeh. Te ideje je organiziral v teološko–historično shemo ter tako osmisli aktualno dogajanje v krščanskem svetu in učinkovito usmeril njegov nadaljnji potek.(Mastnak,1996:61)

Negativen pogled na džihad se ne bi mogel uveljaviti do take stopnje, kot se je, če ne bi bil prisoten in sprejet v družbi. Konstrukcija skupnega sovražnika se ni mogla utrditi takoj, ko je bila omenjena, nagnjenost k polarizaciji je že obstajala.

Kako je Urban uspel prepričati množice, da vstopijo v vojne proti njihovim sovražnikom? Ponudil jim je vizijo trpljenja vzhodnih kristjanov: »Muslimani, kakor koli že se jih je utegnilo imenovati, prelivajo krščansko kri, ki jo je odkupila Kristusova kri in krščansko meso, ki je po krvi v sorodu s Kristusovim mesom, je izročeno v gnusobno zlorabljanje in strašno suženjstvo«. (Riley-Smith,1993:145)

4.3 Konstrukcija sovražnika

Križarska vojna je bila osvobodilna vojna. (Riley-Smith,1993:17)

Kristjani, enaki v Kristusu, bratje v veri, so šli v vojno za svobodo. S to sveto vojno se je na Zahodu oblikovala skupna civilizacija. Nova pota so bila utrta v enajstem stoletju, središčnega pomena pri tem je bila izdelava skupnega sovražnika, konkretno: konstrukcija islama in muslimanov kot sovražnikov krščanstva in kristjanstva. (Mastnak,1996:66)

Pogani in barbari so od nekdaj naseljevali krščanski mentalni svet in vojne proti njim so bile v stoletjih pred križarskimi pohodi nekaj običajnega. Vendar pa muslimani tedaj niso imeli privilegirane položaja med nevernimi. (Mastnak,1996:66)

Le retrospektivi, ki jo je izdelal veliki evropski zgodovinar (Henri Pirenne) v našem stoletju - ta je predelal zgodovino ozemelj, ki so šele mnogo pozneje postala Evropa, v evropsko zgodovino – je bilo mogoče upodobiti muslimansko ekspanzijo v sedmem in osmem stoletju kot preobrat v zgodovini Evrope. Po Pirenne Evrope ni oblikoval islam, pač pa se je oblikovala v odnosu, ki ga je vzpostavila do islama. Samo in edino v taki evropeizaciji predevropske zahodne zgodovine lahko muslimani, brž ko vstopijo v to zgodovino, nastopijo kot že izdelani in dodelani sovražniki. V resnici pa zahodnjaki, takrat, ko je arabski ekspanzionizem dosegel zahodne dežele, niso videli ne v Arabcih ne v njihovi veri kake posebne grožnje krščanstvu. (Mastnak,1996:66-67)

Preobrazba krščanskega pogleda na islam je bila notranje povezana s formuliranjem predstave o krščanski skupnosti. Že v devetem stoletju so se krščanski pogledi na muslimane začeli spreminjati. Spremembe pa niso sprožili na cesarskem dvoru, izviral je iz Rima.

Leon IV. govori o vojni proti poganom za obrambo krščanske očetnjave, Janez VIII. pa je začel uveljavljati novo, nespravljivo sovražno podobo o muslimanih. (Mastnak,1996:68-69)

Sovražnost do nekrstjanov je v obdobju pred križarskimi vojnami na Zahodu nedvomno obstajala, bila pa je brez fokusa, razpršena. Muslimani še niso bili izvoljeno ljudstvo sovražnikov. Latinski kristjani so bili na sploh brezbrizni do kulture in vere, o kateri niti izobraženi med njimi pred letom 1100 niso vedeli praktično ničesar. (Southern,1962:14-15)

Fundamentalistične sovražnosti do muslimanov ni priklicala v življenje arabska ekspanzija. Nasprotno porodila se je v notranji drami latinskega krščanskega sveta nekaj stoletij potem, ko so muslimani prvič dosegli evropski polotok. (Mastnak,1998:25)

Predstava o muslimanih kot največji nevarnosti za kristjane, se je v javnosti uveljavljala postopoma, pri čemer so prednjačili papeži, ki so kar tekmovali, kateri jih bo bolj popljuval.

Zdi se, da so bili zato Saraceni toliko bolj »brezbožni« in »mrzki« Bogu, kolikor bolj neodzivni so bili kristjani, h katerim se je obračal papež, kot da bi bil upal, da bo kristjanstvo tako postalo bolj »celo«. (Mastnak,1996:69-70)

4.3.1 Povezovanje vernih z nevernimi

Izpostavi se, da je eden izmed ključnih vzrokov oblikovanja negativnega zahodnega pogleda na džihad prepričanje sklepanje zavezništva z brezbožnimi ljudstvi oziroma moralna obsodba zvez med vernimi in nevernimi, kajti kdo jamči, da bo ostalo le pri tem (velika možnost verske spreobrnitve). Kot je izjavil Janez VIII.: »Vsak stik z neverniki onečiščuje telo krščanske družbe. Vsako zavezništvo z brezbožnimi je kužno«. (Mastnak,1998:35)

Diabolizacija Saracenov je služila discipliniranju kristjanov. Kristjani, ki si jih je Janez VIII. prizadeval disciplinirati, pa so bili zlasti in v prvi vrsti tisti, ki so sklepali zavezništva z »brezbožnim saracenskim ljudstvom«. Prav ta zavezništva so bila tarča papeževih napadov.

Moralna obsodba zvez med vernimi in nevernimi je že svetopisemska. Najznamenitejše v tem pogledu so besede, ki jih je apostol Pavel pisal svojim bratom v Korint: »Ne dajte se vpregati v jarem z neverniki! Kaj imata namreč skupnega pravičnost in krivičnost«. (Mastnak,1996:70)

Seveda sta pri obsojanju prijateljstva med verniki in neverniki islam in krščanstvo podobna, kajti tudi Koran poziva muslimane, naj ne prijateljujejo z neverniki. Pri obeh taka zavezništva vodijo v propad, uničenje, pekel. Vsako takšno »nemoralno« zavezništvo slabi »pravo vero«. Dejstvo je, da kristjani niso vedeli ničesar (ali skoraj ničesar) o islamu. (Pavlović,1992:96)

A to jih ni ustavilo v tem, da bi naredili muslimane za Sovražnike krščanstva in kristjanstva. Pred koncem enajstega stoletja je bila izdelana podoba sovražnika, ki je omogočala in terjala novo sveto vojno. (Mastnak,1996:73)

Ta nova sveta vojna je bila »doživljena« kot vojna, uperjena proti islamu, islam pa je bil, po drugi strani, pojmovan ne kot katera koli oblika »poganstva«, marveč kot fundamentalen sovražnik kristjanstva, kot sama Antikristova vera. (Po Cardiniju, Mastnak,1996:74)

Islam je postal naravnost »antietični sistem« in družbeni Antikrist. (Vismara,1974:13)

Pomembna prelomnica je dejstvo, da pri križarski vojni ne gre več za obrambno vojno proti poganom, ki so vdiral v krščanski svet, gre za ofenzivo. V enajstem stoletju je latinsko kristjanstvo prešlo v vojaški napad, začelo je osvajati ozemlja v Španiji, južni Italiji in na Siciliji, za katere se je verjelo, da pripadajo kristjanom in so jim bila nepravilno odvzeta, ter pokristjanjevati poganske sosedne na severu in vzhodu evropskega polotoka. (Mayer,1993:17)

In poudariti je treba, da te vojne, razumljene in predstavljene kot boj proti sovražnikom rimske cerkve, niso bile izzvane, niso bile odgovor na nujno razmer. (Mastnak,1996:75)

Podobno je danes v primeru »novodobnih križarjev ZDA«, ki tudi vodijo vojne, ki niso bile izzvane, v Iraku še vedno niso odkrili orožja za množično uničenje, napovedujejo akcije proti državam na tako imenovani osi zla ...

Nekoč je konstrukt o hudodelstvih muslimanov gradila in dogradila cerkev, dandanes pa v procesu izgradnje fantazme džihada sodelujejo tako uradne vlade držav, kot razni strokovnjaki in pri tem zelo pomembni tudi medije, v katerih mnogi vidijo četrto vejo oblasti: Če dogodek ni omenjen v večernih poročilih, se dejansko niti ni zgodil.

4.3.2 Neupravičenost lastnine

»Dopustiti, da bi Gospodova dežela, njegova dediščina, padla v roke Saracenom, bi bilo tako, kot vreči psom, kar je najbolj sveto, kot metati bisere pred svinje«. (Mastnak,1996:142)

Domnevno neupravičena posest svete dežele je bil prav tako eden pomembnejših dejavnikov pri oblikovanju stereotipnega pogleda na džihad in muslimane kot na nekaj negativnega.

To lepo prikaže zgoraj omenjeno in ne osamljeno stališče Svetega Bernarda.

Tudi po enajstem septembru 2001 ne moremo govoriti o tem, da je kot nekoč, ogrožena vsaka krščanska dežela, da islam ogroža vsako zahodno državo, da se vsak državljani »Zahoda« počuti tako osebno ogroženega, da živi v neprestanem strahu.

Pomemben dejavnik, ki določa zahodni pogled na džihad je arabsko posedovanje nafte, kar je seveda zopet razumljeno kot neupravičeno. Nekoč je bilo problematično posedovanje svete dežele, ali je danes problematično posedovanje nafte?

Papež Pij II. je v času »turške nevarnosti« slednjo videl kot zdravilo: »Turek bo gotovo ozdravil razlike med zahodnimi krščanskimi kraljestvi, če ta izvedo za njegovo približevanje osrčju krščanstva«. (Hay,1995:94)

Ekspanzivni gon je bil dopolnilo in poganjek ideala krščanske enotnosti. Potreba po enotnosti in skupnosti na eni strani in volja po boju in širjenju na drugi, sta konstitutivna elementa pojma kristjanstva. Enotnost kristjanstva je bila oprta na globoko delitev sveta. »Vse se dogaja tako, kot da bi Drugi, nevernik ali pogan, obstajal samo zato, da bi kristjanstvo občutilo svojo ekspanzivno življenjsko moč in da bi prisilil kristjanstvo, da jo ponese do skrajnih meja sveta«. (Mastnak,1996:78-81)

Neverniki so bili zunaj zakona in brez pravic, ker so bili brez vere. (Villey,1942:30-32)

Ker je bilo kristjanom prepovedano sklepati pogodbe z nevernikom, seveda ni bilo mogoče sklepati z njim niti premirij niti miru. (Villey,1942:204-205)

Ljubezen, ki je služila discipliniranju v krščanski družini, je zdaj brisala z obličja zemlje tiste, ki tej družini niso pripadali. Razvila se je polnost sovraštva. To sovraštvo so učili prav tisti možje, ki so v prvih desetletjih dvanajstega stoletja odkrili ljubezen. (Morris,1991:368)

Vendar pa je bilo slepo sovraštvo do nevernikov, ki mu je bilo tuje vsakršno razumevanje, še kako doma tudi v nepismeni laični družbi. (Riley-Smith,1980:190)

Torej sam sovražen odnos do muslimanov in vsega povezanega z njimi ni prihajal le s strani različnih uglednih krščanskih mislecev, ampak tudi s strani javnosti, ki je te ideje vzela za svoje in jih naredila za splošno sprejete. Naenkrat so se miroljubni pripadniki krščanske družbe prelevili v popolnoma netolerantne kristjane. To nam da misliti, da bi se lahko podobno pripetilo z muslimani, ki bodo ob nadaljnjem zaničevanju vse bolj razmišljali o sprejemu idej vojnega, končnega džihada.

Kristjani morajo torej sovražiti vse nevernike, ker so ti povsem nemoralni, ker imajo v lasti »našo« sveto deželo in ker neverniki mažejo naše kraje – potrebno je očiščenje.

Po svoji idealni zasnovi je bila krščanska sveta vojna genocidna. (Mastnak,1996:83)

V smislu ideje – kristjanstvo je bilo treba očistiti - sprva so vir »umazanije« kri, denar, ženske (sprva prvotno tolerantno, a temu sledi nasilje). Z Urbanom II. »umazanija« postaneta sveta dežela in pogani: »Sveto deželo so zasedla nečista ljudstva. Treba je odstraniti pogansko umazanijo iz Svete dežele«. (Hay,1995:151)

4.3.3 Nerazumnost muslimanov

Enega številnih argumentov, ki je zagovarjal in spodbujal sovraštvo do muslimanov, je postavil Peter Častitljivi: »Neverniki so nerazumni in niso ljudje«. Muslimani niso hoteli slišati ničesar proti svojim postavam in običajem, kar je bilo za Petra v nasprotju z razumsko človeško naravo ter je porajalo dvom v Mohameda. (Mastnak,1996:143-147)

Če bi Mohamed namreč bil gotov, zakaj je zapisal stvari, ki jih sledniki ne morejo zagovarjati? Tako je razumska razprava med kristjani in muslimani bila na samem začetku zastavljena tako, da bi dokazala, da je islam nerazumen. (Daniel,1993:146)

A prav Peter Častitljivi si je s prevodom arabskih knjig prizadeval za pridobitev tako imenovanih objektivnih informacij o muslimanski veri, da bi jo na tej podlagi potem racionalno zavrnil kot razsvetljenec. Kot da so si zgodovinarji nekam preveč želeli najti v zahodni zgodovini »politično pravilen« odnos do muslimanov. (Mastnak,1996:143-144)

Danes smo priča iskanju stališč, ki so po meri močnejše stranke v sporu, le redkokdaj ne prevlada interes ene države. Tako kot se je nekoč vsak priklanjal cerkvi, ji ni oporekal, se zdi, da se danes vse bolj priklanjamo ZDA in velikim evropskim državam (pričakovanje nagrade). V časih Petra Častitljivega vednost ni bila odločilnega pomena. Kar je bilo zares pomembno, je bilo življenje v skladu s krščansko vero, vodilna moč pri doseganju popolnega življenja pa je bila volja, ne razum (a prav to nerazumnost očitati muslimanom). (Vreker,1964:59-65)

Ni podlage, ki bi dopuščala domnevo, da je pridobivanje vednosti o islamu vplivalo na novo podobo vere. Odnos do islamskega sveta je bil pač del verovanja. (Mastnak,1996:145)

Samo širjenje vednosti o džihadu ni v ničemer omililo trdno izoblikovanih stereotipov o muslimanih, še več, še bolj jih je zaostriilo. Namesto večje sloge je z vse večjim vedenjem o islamu prišlo do razkrivanja, utemeljevanja, razširjanja strašnih fantazm islama. Več vedeti je dejansko pomenilo bolj sovražiti. Sovražen odnos se ni omilil.

Stare zgodbe o »fantastičnih« ljudstvih in njihovih čudnih običajih so se še vedno ponavljale. Dolgo zatem, ko je ugledalo luč sveta poročilo Marca Pola, so zahodni pogled na Orient še vedno obvladovale legende. (Hay,1995:56)

Sovražne predstave o muslimanih so bile v kristjanstvu pomemben člen krščanske vere (ki jo je izdatno krepil in ohranjal pri moči). Ker muslimanski svet ni obstajal zunaj krščanske vere in neodvisno od nje, ni bilo objektivnega odnosa do njega niti objektivne vednosti o njem. Kar je bilo v tisti dobi avtentično, je bila krščanska vera, sicer pa je nevednost zahodnih kristjanov o ljudstvih, ki so živela onkraj njihovega zaprtega sveta, dopolnjevalo in krepilo njihovo pomanjkanje kakršne koli radovednosti do kulture barbarov, ki so živeli v soseščini: »Vsaj nekateri zahodnjaki so verjeli, da na Jutrovem živijo ljudožerci, vsi pa so gledali na Mohamedove slednike ne le kot na nevernike, marveč kot na poganske hudiče, o katerih so bile tudi najbolj nategnjene izmišljotine verjetne«. (Mastnak,1996:145-146)

Peter Častitljivi je ponudil tudi razloge, zakaj islama ni bilo mogoče tolerirati (a kot da je pisal že prepričan kristjanom in fiktivnemu muslimanskemu bralcu): »Če je bil islam brezbožen sektaški nauk, kuga, vražji načrt, najbolj nora nesmiselnost; če je bil Koran vražje pismo, ki ga je barbarsko napletel Mohamed; če je bil Mohamed gnusoba, žival, obseden s hudičem, kar satan, lažnivec, ki je s smrtnim trupom zastupil arabsko ljudstvo in mu je bil Bog nepoznan; potem te vere gotovo ni mogoče tolerirati«. (Mastnak,1996:149)

Že tu se kaže ideja Zahoda kot velikega rešitelja, tistega, ki bo prekinil temo muslimanskega sveta in prinesel svetlobo. Zahod bo islamu podaril luč, njegove prebivalce bo razsvetlil, iztrgal iz večnega barbarstva, ne bo jih prepustil usodi, ki je neizogibna – žalosten konec. Zahod jih bo osvobodil njihovega jarma. Toda ali si islamski svet to dejansko želi?

Častitljivi jih je videl zastrupljene, Robert iz Kettona pa je menil, da bi bilo obžalovanja vredno, če bi muslimane pustili »trdno vklenjene v verigah teme«. (Kritzeck,1964:63-64)

A napadi na krščansko vero niso mogli dokazati, da so razlogi zanjo napačni, prav tako kot kristjani niso mogli dokazati, da je njihova vera resnična. (Mastnak,1996:176)

Po Romanu Lullu je bil obstoj muslimanov največja napaka v vesolju, element nereda, kajti red je pomenil razumeti in ljubiti Boga. »V tem in takem mentalnem svetu se ne bi nič spremenilo, če bi muslimani hoteli živeti v miru s kristjani, ker kristjani niso mogli živeti v miru z muslimani, zanje so muslimani bili – preprosto zato, ker so bili – vnašalci zmede in nereda v enotnost vsemirja v Bogu, ki je mir«. Lull gre v še večjo skrajnost: »Mir med kristjani in muslimani bi bil zares vzpostavljen samo, če bi Saraceni prenehali biti muslimani in postali kristjani«. (Mastnak,1996:189-190)

Iz zgodovinskih dogodkov in ozadij se kažejo smernice, ki nakazujejo, da popačena podoba islama ni le rezultat običajnega strahu pred tujim, drugim, pred zavojevanjem, temveč da je ena institucija igrala ključno vlogo pri skonstruiranju negativne podobe, ki jo je vseskozi ohranjala in obenem stopnjevala. Takrat je bila to cerkev in njeni sestavni elementi, danes pa so predvsem mediji, ZDA, Zahod tisti, ki definirajo islam in mi temu (večina) verjamemo.

Preden se je izteklo enajsto stoletje, je cerkev na začetku svoje reforme, zaposlena z lastnim očiščevanjem, prevzela nase obsesivno skrb za čiščenje kristjanstva. Ta cerkev, ki je ne tako dolgo nazaj videla v krvi vir polucije, je zdaj začela spodbujati prelivanje krvi – nekrščanske krvi. Križarsko vojno je iznašel, hotel in zapovedal ter organiziral papež. (Mastnak,1996:85)

Dejansko Zahod takrat ni vedel skoraj nič o islamu (o džihadu, muslimanskih običajih), ki ga ni niti zanimal, to zanimanje je umetno vzpodbudila krščanska cerkev, ker je potrebovala nekaj za poenotenje svojih vernikov, za ohranitev, če ne za povečanje, svoje moči.

Cerkev je zatorej preučevala islam, a je to še bolj izkoristila za njegovo diskreditacijo.

Ko je bilo nasilje povezano s svetim, so zbledele in izginile njegove strašljive poteze, prenehalo je biti nasilje. (Mastnak,1996:280)

Največji duhovi in umi zahodnega sveta, vsi globoki, odlični, subtilni, sublimni, razsvetljeni, angelski misleci so poklekali in bili pritlikavi pred duhom in umom svete vojne. Podpisovali so, pogosto z občudovanja vredno zgovornostjo in le redko z molkom, razglašeno nujnost, da je treba tiste, ki so jim rekli neverniki in so jih razglasili za sovražnike, uničiti. To je največje duhove združevalo s tistimi brez duha, največje ume s tistimi, ki so veljali za razumne samo zato, ker Bog človeka obdari z razumom. Najbolj pretanjena misel in najbolj groba sila sta domovali v istem domu, ki sta ga skupaj gradili. (Mastnak,1996:281-282)

5. DŽIHAD IN SVETA VOJNA

5.1. Muslimanski džihad

Glede na to, da je muslimanski del človeštva tako površinsko kot številno med najbolj razširjenimi na zemlji, je vsako vprašanje tega sveta tudi vprašanje človeštva nasploh.

(Jevtić,1989:3)

V islamu se vsako dejanje, ki ga človek stori od rojstva do smrti, opravlja v slavo Boga. Zato je sveto in profano težko deljivo. V tem smislu mora biti vsaka odločitev javnih oblasti načeloma zasnovana na pravu božanskega porekla šeriatu, sestavljenem na osnovi razdelave pravnih principov Korana in tradicije Mohameda. (Jevtić,1989:4)

Če mora biti vsaka aktivnost muslimana v skladu z božjim načelom, to velja tudi za vojaško aktivnost. Glede na islam so vojna, ubijanje in prelivanje krvi strogo sankcionirani s šeriatskim pravom in se lahko izvajajo le, če so v skladu z njim. Kdorkoli protipravno preljuje človeško kri, mora biti kaznovan tako na zemlji kot na nebu. Torej islamsko pravo določa, da se muslimanska skupnost (umma) lahko vojskuje le pod določenimi pogoji. (Jevtić,1989:5)

Splošno sprejeto mišljenje muslimanskih pravnih avtoritet in vernikov je, da je islam edina prava vera in namenjena celemu svetu. V tem smislu so muslimani dolžni izvrševati misijo »davo«, vse dokler cel svet ne postane enotna skupnost, v kateri bi se vladalo na osnovi šeriata. (Jevtić,1989:5).

Iz tu izhajajo mnoge najbolj goreče ekstremne interpretacije skrajnežev, zahodni svet pa prav na tem gradi fobijo do islama, tu se kaže ta večni strah Evropejcev, da bo islam prevladal, kot so to napovedali mnogi preroki. Naraščanje muslimanskega prebivalstva in trendi stagniranja števila Evropejcev te strahove le podpirajo.

Skozi davo imajo vsi muslimani individualno in kolektivno obveznost širiti idejo islama po celem svetu, vendar davo (poziv na islam) ne predstavlja obveznost, da se nemuslimanom vera vsili z nasiljem. Dava zahteva, da se na celotni zemlji ukinejo prepreke v podobi meja in da se svet spremeni v enotno islamsko skupnost in tu se lahko uporablja tudi oborožena sila.

(Jevtić,1989:5)

Akcije spremembe celotnega sveta v deželo islama – dar al islam so vključene v aktivnosti, ki se v arabskem jeziku imenujejo džihad (ki se v Evropi največkrat prevaja v sveto vojno).

Beseda džihad izvira iz arabskega korena dž h d , ki ima sledeče pomene: izcediti vso mast iz mleka ob pridelavi masla; angažirati se z vsemi silami v realiziranju neke naloge; v smislu akcije uporabe volje, moči, napora, sile in sposobnosti, da se težko dela, tedaj lahko v

prenesenem smislu govorimo o borbi kot o naporu, da se realizira nek cilj, v tem primeru, da se zruši oblast nevernikov, ki se zoperstavljajo šeriatu kot edinemu zakonu. A glede na navedeno vidimo, da beseda džihad v osnovi ni vojna, ker arabski jezik vsebuje tudi izraz, ki v popolnosti označuje pojem oborožene borbe – vojne in ta pojem je harb. (Jevtić,1989:6)

Misijonarska akcija islama zahteva velike napore, ti napori se niso izčrpali le s postavitvijo islamskega pravnega reda v neislamskem svetu, temveč tudi v prizadevanjih, da se cel sistem osebnih, medčloveških in mednarodnih odnosov preuredi v skladu z zahtevami vere. Prav zaradi te kompleksnosti teženj je uporabljen pojem džihad, ki sublimira vse vrste naporov usmerjenih k širjenju islamske religije. (Jevtić,1989:7)

5.2. Džihad skozi evropske oči

V samem Koranu beseda džihad ne dominira, ko se želi označiti borbene aktivnosti katerih cilj je zmaga muslimanov nad nemuslimani. Mnogo bolj prisotna je beseda kital, ki pomeni boriti, ubijati. (Jevtić,1989:7)

Ker je dominanten način širitve vere v neislamske dežele postal vojna aktivnost se iskristalizira univerzalno mišljenje, da je najpomembnejša forma džihada vojna. Glede na to, da je ta vojna na osnovi islamske teorije in doktrine vojna za vero, to je dokazovanje moralne in fizične prednosti islama nad ostalimi religijami in državami, ki so jih prezentirale, je normalno, da se v evropske jezike prevede kot sveta vojna. (Jevtić,1989:8)

Čeprav ta prevod ni ustrezen in resnično v islamu ne moremo govoriti o sveti vojni, se v Evropi utrdi prepričanje, da je džihad enak sveti vojni.

Če govorimo o dojemanju džihada kot svete vojne ne moremo mimo podobnosti s križarskimi vojnami in doktrino pravične vojne (»just – war«). Ko so kristjani vodili vojne proti muslimanom v 13. Stoletju, so se sklicevali na upravičenost vojne, podobno kot je v muslimanskih očeh upravičeno širjenje islama. (Ostling,1991:42)

Na splošno Evropejci ne vidijo nobene podobnosti med križarskimi vojnami in širjenjem islama. Zahod se ne spominja ali se noče spominjati, kaj so oni počeli za vero v preteklosti.

Sveta vojna v najširšem pomenu besede je vojna, ki je razumljena kot versko delovanje oziroma vojaška dejavnost, ki je neposredno povezana z vero. (Erdmann,1955:1)

Russell Frederick meni, da gre za vojno, ki jo vojuje sama duhovna oblast ali pa se jo vojuje za duhovno oblast in verske smotre. Gre za vojno, bojevano za verske cilje ali ideale, ki jo avtorizira ali sankcionira bodisi Bog bodisi verski voditelj. (Mastnak,1996:41)

Po mnogih avtorjih džihad ne more biti sveta vojna, ker islam ne pozna pojma sveta vojna.

Po Sušiću : »Džihad ni sveta vojna in islam ne pozna in ne priznava pojma svete vojne. Ta atribut mu je dodeljen po analogiji s krščansko sveto vojno«.(Sušić,1984:411)

Zgodovinopisje obravnava križarske vojne v razmerju do islamske vojaške tradicije, v analogiji z islamsko sveto vojno. V tem kontekstu je križarska vojna opredeljena kot zahodna oblika svete vojne. Nekateri, zlasti starejši zgodovinarji so prikazovali križarske vojne kot odgovor latinskih kristjanov na džihad. Toda to zainteresirano in apologetsko stališče so novejše raziskave, zlasti tiste resnejše, prepričljivo zavrgle. (Mastnak,1996:44)

Sporna je tudi označba križarskih vojn za svete: »Medtem ko so bile tradicionalne svete vojne boji proti nevernikom nasploh, je bila nova sveta vojna, križarska vojna, vsaj na svojih začetkih in po svoji ideji vojna kristjanstva proti muslimanom. Medtem ko je sovražnik po definiciji tisti drugi, pa je bil s križarsko vojno konkretni, partikularni drugi postavljen za občega – normativnega sovražnika«. (Mastnak,1998:39-40)

Sveti Bernard je videl razlog za vstop kristjanov v sveto vojno kot povsem jasen: »Obstoj nekristjanov je terjal, da kristjani vzamejo v roke orožje proti njim«. (Mastnak,1996:139)

Drugi možen razlog lahko vidimo v želji po novih mejah, po ekspanziji: »Meja kristjanstva so bili neverniki, zarisovala jo je sveta vojna, ki je hotela ponesti vero na konec sveta«. (Hay,1995:148)

Đozo pa trdi: »Nekateri zlonamerni in tendenciozni krogi uporno poskušajo džihadu dati smisel svete vojne. Predvsem je islamu popolnoma tuj atribut sveti. On ne operira s tem atributom, niti ga ne pripisuje čemurkoli na zemlji, v islamu ni svetih ljudi, posebej pa ne more biti svetih vojn«. (Jevtić,1989:8)

Za Franca Cardinija v islamu ni bilo svetih vojn, ker vojskovanje iz verskih razlogov ni bilo vodeno na ravni države in bi bilo zato pravilneje govoriti o svetih bojih kot tisti islamski instituciji, ki je prestavljala borbo. (Mastnak,1996:44)

Po Debeljaku: »Izvirno pojem džihad ni v neposredni povezavi s sveto vojno, temveč zavzema vrsto konotacij od prizadevnosti za vero, ki se odreka posvetnemu bogastvu in sebičnemu jazu do mističnih opredelitev sufijev. Pojem džihad približujejo sveti vojni zgodovinske okoliščine, ki jim je botroval ekspanzionizem Abasidske dinastije (8-13.st), ki pa do drugoverujočih ni nikoli zavzel izključujočega odnosa. Tudi v tem smislu je imela sveta vojna do nevernikov strogo določene meje, ki so dajale džihadu defenzivni pomen.« (Debeljak,1994:11-25)

Začetna transformacija družbe, ki ne pozna Boga, v novo monoteistično skupnost, se je izražala skozi nevojaško akcijo. V tem mnogi vidijo dokaz, da je temelj islama mir. A ko Koran postane osnovni izvor ideologije in legitimnosti v okviru islamske države, se postavi vprašanje odnosa med posameznimi surami, katerih vsebine in smisel so se medsebojno izključevale (sure iz Medine in sure iz Meke). (Jevtić,1989:20)

Prav tako na nagnjenost islama k miru kaže njegov pomen, kjer ne gre toliko za podrejanje Bogu (kar spominja na vojno) kot za popolno izročitev božjemu. (Smith,1996:150)

S sklicevanjem na višje transcendentalne cilje se je opravičevalo osvajanja, čeprav med udeleženci teh pohodov, ki so omogočili nastanek islamske države kot velesile, niso vsi sprejemali islam, tako da mnogi vidijo te faze osvajanja kot navadne tatinske podvige brez vsake spiritualne dimenzije. Po Raymond se je Mohamed bolj obračal k roparskem instinktu svojih vernikov, kot pridiganju, prerokovanju sodnega dne. (Jevtić,1989:22-23)

Hitti pa meni, da so bile ekonomske potrebe tiste, ki so gnale horde, in ne fanatizem. Želja, da v posmrtnem življenju pridejo v raj, je lahko vodila nekatere, a prav tako je bila pri mnogih močna težnja po udobnostih in razkošnem življenju »civiliziranih krajev«. (Hitti,1967:143)

Zahod danes očita islamu, da še vedno živi v skladu z duhom svete vojne, to je džihada, a pozablja, kako je sam izrabljajal pomen lastnih svetih vojn v srednjem veku.

Kot ideji ali idealu križarski vojni v 12. in 13. stoletju ni oporekal nihče. Bila je sveta – sveta vojna – in zato nevprašljiva. A tudi ko so se posamezna kritična mnenja začela oglašati, se v latinskem kristjanstvu v resnici ni vpraševalo po smislu vojne proti poganom in verenikom; kritika, kolikor jo je pač bilo, je letela na vojne, ki jih je cerkev bojevala proti kristjanom, češ, da so odklon od križarskega ideala. (Mastnak,1996:122)

Tudi v sedanjosti lahko vidimo podobnosti, ko ni prevelikih ali vsaj večjih negotovanj in oporekanj vzpostavljeni sliki islamskega sveta, katerega se je treba bati in v katerem je vsako posredovanje Zahoda upravičeno, dobrodošlo in pozitivno. (ZDA »rešile« Irak in Afganistan) Zanimiva je ena od opredelitev džihada med muslimani: džihad je tudi eden glavnih, če ne tudi edini možni tip oboroženega spopada med muslimani in, kar je posebej pomembno, da je kot tak vernikom, bodočim udeležencem v borbi, predstavljen kot mnogo pomembnejši od vojn z nemuslimani, ker je akcija proti muslimanom, katerim je sveta vojna napovedana, s strani začetnika džihada zmeraj predstavljena kot borba proti spodkopavanju skupnosti – umme od znotraj, to je kot preprečitev kršitve soglasja o striktni rabi širiata. (Jevtić,1989:38)

Po Kepelu danes ni nikogar, če je sploh kdaj obstajal, med muslimanskimi »upravitelji«, ki bi bil legitimen komandant vernikov in ki bi lahko razglasil džihad nevernikom ter pri tem v

istem trenutku ostal nedotakljiv v smislu, da tudi on sam ne more postati cilj džihada, ki bi mu ga razglasili njegovi meščani zaradi nespoštovanja islamskih predpisov. (Jevtić,1989:55)

5.3 Aktualnost muslimanske svete vojne

V času turških osvajanj na območju nekdanje Jugoslavije za tisti del prebivalstva, ki preide na islam, Turki postanejo bratje v veri, ker oni po teoriji niso bili osvajalci temveč prinašalci pravičnega reda zasnovanega na božji volji. Očitno je, da tisto, kar za kristjane predstavlja izgubo svobode in nacionalni poraz, postane za tiste, ki so sprejeli islam, pogoj razvoja, progressa. Po mnenju Belagije je Turčija Bosni prinesla ne le novo religijo in številne elemente civilizacije, ampak je odprla temu gorskemu narodu, stisnjenem med pravoslavljem in katolicizmom, prostranstvo islamskega Orienta. (Jevtić,1989:40)

Zato je povsem razumljiv strah pred "velikim Turkom", ki se je vseskozi ohranjal v Srbiji.

V islamskem svetu je za razliko od krščanskih dežel celo v 20. stoletju prisotna kategorija vojne za vero. Medtem ko sta Evropa in skoraj ves ostali svet sprejela sekularizacijo, katere posledica je ločitev vere od države, v islamskem svetu vera ostaja edini izvor ideologije in legitimnosti, a tako postaja logično in neizbežno sklicevanje na islam v pripravi za vodenje vojne in vseh vrst vojaških aktivnosti. V tem pogledu mora biti vsaka vojna, vodena s strani islamskih držav, usklajena z vodečo družbeno ideologijo. Sodobni oboroženi džihad ima mnoge karakteristike neskladne s tradicijo. Tolerira se začasna koeksistenca z nemuslimanskimi državami, v vojačenju vojakov se ne dela razlik med muslimani in nemuslimani in poleg tega se vojna konča s sklenitvijo trajnega miru, kar je po tradicionalnem šeriatu prepovedano. Glede na navedene primere se lahko vidi, da džihad v formi svete vojne vojne ni postal del zgodovine, ampak vse več pridobiva na pomembnosti. (Jevtić,1989:142-143)

A če že govorimo o džihadu kot sveti vojni, kar ni utemeljeno, lahko omenimo islamsko dopušcanje krščanskih in judovskih manjšin znotraj muslimanskih območij, medtem, ko so se Arabci podajali v svete vojne. (Hay,1995:45)

Drugače pa je z novo sveto vojno v 11. stoletju, ki so jo vodili kristjani, ki ni bila več obrambna vojna, bila je ofenzivna, šlo je za vojaško agresijo. (Hay,1995:144)

Že med samimi islamističnimi gibanji ni enotnosti o pomenu džihada, ki je enim prvenstveno oborožena borba, drugim pa bolj delovanje z besedo in peresom. (Jevtić,1989:237)

Kar zelo nazorno prikazuje definicija džihada, ki jo je podal Al Ban.

Po Hasanu Al Bani imamo stopnje džihada. Najnižja je preganjati zlo iz lastnega srca, vmesna je borba s peresom, besedo in resnico, najvišja pa oborožen spopad. (Jevtić,1989:263)

Najbolj cenjena je najnižja stopnja džihada.

Čeprav je izredno težko enostavno enačiti džihad s pojmom svete vojne, Jevtić zaključuje s trditvijo, da pojem napora na božji poti niti v 20. stoletju ne zanemari vojne dimenzije islama. Osnovno sredstvo za širjenje islama po svetu je džihad. A danes svete vojne dostikrat nimajo podpore consensus omnium – svetovne islamske skupnosti.(Jevtić,1989:321)

Toda Jevtić vseeno govori o sveti vojni kot o nedeljivem delu islamske teorije in prakse, ki ga je nesmiselno negirati, ker je viden in sestavni del islama. Islam je ostal edina velika religija, ki uporablja sveto vojno v 20.stoletju, medtem ko jo je krščanstvo poslalo v muzej takoj po izvršeni delitvi vere od države. Za mnoge muslimane še danes vojna nastaja kot posledica nespoštovanja božjih ukazov in ne zaradi razrednih in socialnih protislovij.

(Jevtić,1989:323-324)

Kljub vsemu znanemu o džihadu, ki je kot vidimo med večinskim delom muslimanskega prebivalstva razumljen ne kot brezkompromisna, permanentna sveta vojna, ampak kot boj v notranjosti človeka, boj s peresom in črnolom, se zahodni svet še vedno ograjuje od džihada. Slednji v nobenem primeru ne more biti le napor, temveč je lahko in bo vedno samo nasilna sveta vojna. Nenehno vztrajanje Zahoda pri ideji, da je on že davno tega prerasel idejo svete vojne, da te ni več, kažejo na nek način njegovo notranjo negotovost. Mar ga je nemara strah, da bo zahodni svet zapeljan z idejami džihada? Ali se je res polegel prah na zahodno sveto vojno ali pa se je ta vseskozi čistila in modificirala ter ohranjala pri življenju?

Kot so bili nekoč krščanski pridigarji uspešnejši pri zanikanju islama kot pri afirmiranju krščanstva (Mastnak,1996:163), so danes »Zahodnjaki« uspešnejši pri poniževanju muslimanov, ki jih neprestano enačijo z barbari: »ljudje, ki so lahko izrazili le neprepoznaven zvok bar-bar« (Den Boer,1995:16), kot pri dokazovanju svoje pravičnosti.

Islam kot religija in fundamentalizem kot politično gibanje sta bistveno različna ter ogromna veličina muslimanov ne le da ne sprejema radikalnega tolmačenja islama, temveč se tudi zoperstavlja njegovim protagonistom. Za večino muslimanov je osvajalni džihad le stvar zgodovine. (Jevtić,1989:298)

S tem ko se ohranja negativna podoba džihada, se ohranja tudi »vesoljni boj med dobrim in zlom«. (Mastnak,1996:142)

6. EVROPA IN MUSLIMANI

6.1 Nastajanje Evrope

Evropa oziroma nastajanje zavesti o Evropi je bilo pomembno za odnos do muslimanov. Da bi se oblikoval občutek pripadnosti, kolektivne identitete pri takrat še ne Evropejcih, so bili potrebni njihovi nasprotniki. Za utrjevanje ideje Evrope je bila potrebna tudi konstrukcija negativne podobe islama. Dokazuje se, kako je Evropa boljša, močnejša, naprednejša, drugačna od »tistega mračnega islamskega sveta«.

Nastajanje ideje Evrope v povezavi z odnosom do muslimanov pa ni šlo oziroma ne more iti mimo povezave med utrjevanjem krščanstva in Evrope: »Zgodovine kristjanstva in Evrope ni moč razumeti, če ne razumemo njihovih interakcij z islamom«. (Pocock,1993:149)

Evropa in kristjanstvo sta pogosto celo obravnavana kot sinonima. Samuel Purchas je šel tako daleč, da vidi Jezusa Kristusa kot pravega Evropejca: »Evropi je dana pot, da se vzpne do nebes, ne po matematičnih načelih, ampak po božanski resnici. Jezus Kristus je njena pot, njena resnica, njeno življenje; tisti, ki je že dolgo tega izročil ločitveno listino nehvaležni Aziji, kjer je bil rojen, in Afriki, deželi njegovega bega in zatočišča, ter postal skorajda v celoti in edinole Evropejec«. (Hay,1995:118)

Odklonilno stališče do islama je nujno za Evropejca, prav to ga definira kot civiliziranega Evropejca, ki se zgraža nad gnusnim barbarskim vzhodom.

Evropa kot kolektivna politična entiteta je nastala na podlagi zamisli o čiščenju ozemlja in »čistosti krvi« na podlagi sovraštva do zunanjih ljudstev in zunanjega sveta, do katerih je nastopala izrazito destruktivno in ne nazadnje na podlagi zatrtja tradicionalnih kultur na evropskem ozemlju. Ključnega pomena za konstitucijo Evrope – in še posebej za artikuliranje evropskega diskurza – pa je bilo sovraštvo do muslimanov. (Mastnak,1998:16)

Tu se lahko vprašamo kdaj se pojavi sovraštvo zahodnih kristjanov do muslimanov? Ali je starejše od Evrope? O tem sovraštvu se v konvencionalnih in popularnih zgodovinah Evrope praviloma ne govori oziroma se govori čim manj, kolikor pa se, se najraje tako, da so kristjani in Evropejci prikazani kot žrtve muslimanske nasilnosti. (Mastnak,1998:16)

Vse od enajstega stoletja dalje je sovraštvo do muslimanov na Zahodu nekaj povsem normalnega: muslimanski svet je predstavljen kot nasprotni pol evropskemu, kot popolnoma nasproten (ne zasledimo niti najmanjše sledi o kulturnih in drugih podobnostih).

Tak pogled je ne le tipičen, temveč naravnost nujen za reprodukcijo evropske zgodovine in s tem za ohranjanje zgodovinske utemeljenosti evropske identitete. (Mastnak,1998:17)

Henri Pirrene je jasno pokazal, da zgodovine Evrope ne moremo razumeti, če ne upoštevamo njenega odnosa do muslimanskega sveta. Vendar to velja za Evropo kot zgodovinsko entiteto, kot politično skupnost, ne pa za poznoantični svet, v katerem Evropa kot taka še ni obstajala. (Pirrene,1939:20)

Ne moremo govoriti o muslimanih kot nekih večnih, permanentnih, stalno prisotnih smrtnih sovražnikih Evrope, kajti dejanski koncept Evrope se izoblikuje dosti pozneje. Prvi večji stiki z muslimanskim svetom niso bili v ničemer posebni in privilegirani.

Ker so se muslimani, ko se je Evropa oblikovala, bili videni kot normativni sovražniki, jih je Pirenne povsem v skladu z evropskim duhom, vendar zgodovinsko nekorektno, anahronistično upodobil kot sovražnike Evrope, brž ko so se prikazali na zgodovinskem odru. (Pirenne,1937:131)

Podobnost se do neke mere vzpostavi po 11.09.2001, ko se brž obudi, osveži potreba po nekakšni novi delitvi sveta (po novi ločnici), po novi bipolarnosti med nami in njimi (Mi/Oni). Nič več niso Oni komunisti, Sovjeti (Rusija opešala), ampak so to islamski barbari, skrajneži, ki ne znajo početi nič drugega kot izvajati neusmiljen teror.

Ne geografsko in ne politično, niti ne po kulturni in verski plati, ne Arabci, ne islam in ne kalifat niso bili tujek v poznoantičnem svetu, sila, ki bi bila vdrla vanj od zunaj. (Fowden,1993:10)

Kar naenkrat islamski svet in njegov svetovni vpliv izgineta iz zgodovine, kot da zahodni svet ni nikoli komuniciral z islamom, kot da se ni ničesar naučil od njega. Islam je bil vedno le nasilen in sovražen. »Naš« svet ni povzel nič od »tistega«, se po njem ni zgledoval, antiko je Evropa spoznala povsem sama. A temu ni tako.

Če naj bi bili grška in rimska kultura izvir evropske kulture, jih je treba umetno izločiti iz njunega bližnjevzhodnega konteksta. Tu se srečata arijski mit, ki skuša zahodno, zemljepisno – evropsko civilizacijo odrezati od njenih »afro-azijatskih« korenin, in konstrukcija muslimanskega sveta kot antiteze zahodnega kristjanstva in Evrope.

Dejansko pa muslimani niso bili samo integralni del poznoantičnega sveta, islamski svet torej ni bil zgolj eden od dedičev rimskega cesarstva, marveč je bil tudi del dediščine pozne antike. Islam in islamsko cesarstvo nista bila le moment tiste politične in kulturne dinamike, ki sta jo uvedla nastop krščanstva in njegova povezava s cesarstvom. (Mastnak,1998:20-21)

Islamski posredniki so bili tisti, ki so prenašali grško učenost na Zahod. (Hay,1995:55)

S kulturnega vidika je mogoče gledati na islam kot na nadaljevanje in ohranjanje krščanskega antičnega helenizma. V bagdaskih šolah so učenjaki predelovali grško in židovsko krščansko preteklost in jo inkorporirali v islam. Ko je v šestem stoletju z Justinijanovimi reformami v

bizantinskem cesarstvu vednost postajala vse bolj izključno cerkvena zadeva, ko so po cesarjevem ukazu zaprli akademijo v Atenah in začeli zažigati poganske knjige, so preživeli filozofi iskali zavetišče v Perziji, kjer so platonistično filozofijo poučevali tudi v času bagdadskega kalifata. (Mastnak,1998:22)

Tu se kaže odprtost islama, pomembnost islamskih učenjakov za zahodni svet. A kje lahko v podobnem času na Zahodu vidimo poučevanja o islamski kulturi? Evrope brez islama ne bi bilo, skozi islam je spoznala stare Grke, njihove tekste, ideje, misli, nazore.

Filozofski razvoj v trinajstem stoletju na latinskem Zahodu je veliko dolgoval arabski filozofiji (velik vpliv na humanizem in renesanso). (Mastnak,1996:168)

Iz islamskega »rodovitnega polmeseca« (Iranski plato – od Črnega morja do Egipta, Etiopije) so bili, kot je dobro znano, grška znanost in filozofija, pa tudi krščanski spisi, postopoma preneseni na Zahod in prevajani v latinščino. (Hodgson,1974:362)

Med evropskim srednjim vekom so bili muslimani tisti, ki so ohranjali luč učenosti, pripravljani, da jo prižgejo, ko se bo zahodni duh zbudil iz dolgega spanja. (Smith,1996:164)

Evropa je nastala s konfrontacijo z islamom, a prav ta je bil v mnogočem eden izmed njenih temeljev, zlasti kar se tiče razvoja znanosti in kulture.

6.2. Ključni dogodki

Nevtralni geografski izraz Evropa je pridobil poseben pomen kot rezultat soočenja med Grki in Perzijci. Grški kolonisti so se naselili na zahodni obali Male Azije, Ionski obali. Kolonizacija je povečala zavedanje o razlikah med Heleni in Ne-Heleni. Jezik, ki so ga govorili slednji, je Grkom zvenel zelo čudno. (Den Boer,1995:16)

Ekspanzija perzijskega imperija je vodila do upora držav Ionske obale, ki so pričakovale pomoč od svoje domovine Grčije. Tako so se pričele vojne med Grki in Perzijci.

In v tem zgodovinskem kontekstu so grški avtorji od petega stoletja pred našim štetjem naprej povezali geografska koncepta Azije in Evrope ne le z razlikami v jeziku, navadah, značilnostih temveč tudi z različnim sistemom vladanja. Mestna država Atene je postala simbol grške svobode, medtem ko je bila Perzija predstavljena kot imperij absolutnega vladarja, ki ni spoštoval niti Boga niti zakona. (Den Boer,1995:16)

To prvotno večje razlikovanje med dvema svetovoma so kasneje gotovo spodbudile križarske vojne, ko so oživele grška pojmovanja o naravni sovražnosti med Zahodom in Vzhodom, med Azijo in Evropo: »Zahod se je dvignil zoper Vzhod, Evropa zoper Azijo«. (Hay,1995:66-67)

Za dokazovanje različnosti med obema svetovoma so bili uporabljeni tudi klimatski dejavniki.

Hipokrat govori o pomanjkanju duha in poguma pri prebivalcih Azije, za kar je glavni razlog nizka stopnja sezonske variabilnosti temperatur njihovega kontinenta, ki je približno stabilna skozi celo leto. Takšna klima ne zagotavlja potrebnih mentalnih šokov in sprememb, ki stimulirajo človeške misli in preprečijo preveliko pasivnost. (Toynbee,1924:165)

Po Aristotelu so prebivalci Evrope, produkt hladnega podnebja, pogumni toda ne pretirano usposobljeni in modri. Zaradi tega so običajno neodvisni, med njimi ni prevelike kohezije in niso sposobni vladati drugim. Prebivalci Azije, na drugi strani, imajo možgane in sposobnosti, a nimajo zadosti poguma in moči volje, zaradi česar ostajajo uslužni in podrejeni.

(Den Boer,1995:17)

Te ideje v osemnajstem stoletju zopet obudi Montesquieu, ki vidi razlog za politično suženjstvo v podnebnih razmerah. Azija je brez velikih temperaturnih razlik, velika vročina in intenziven mrz sta združena. V Evropi pa je temperaturna cona bolj razširjena.

V Aziji živijo močne nacije v hladnem podnebnju, šibke nacije v bolj vročem okolju, kar omogoča prvim, da zlahka prevzamejo prevlado nad drugimi. V Evropi pa so močne nacije skupaj v istem temperaturnem območju. To je glavni razlog za šibkost Azije in moč Evrope, za evropsko svobodo in azijsko suženjstvo. (Po Montesquieu, Den Boer,1995:58-59)

Iz vsega omenjenega lahko že od petega stoletja pred našim štetjem sklepamo, da je islamski svet bolj nasilen, bolj nevaren že zaradi samih klimatskih pogojev. Že naravno dano je, da je islam militanten, obstaja skorajda naravna nagnjenost muslimanov k vojnemu džihadu.

V merovinški Fredegarjevi kroniki Saraceni, obrezano ljudstvo, nastopajo kot ljudstvo, ki je začelo nadlegovati cesarstvo in ga pričelo sredi sedmega stoletja tudi pustošiti. Ko pa je arabska ekspanzija dosegla frankovske dežele, je jezik, v katerem nadaljevalec Fredegarjeve kronike piše o vojaških spopadih med Franki in Saraceni, postal ostrejši.

V poročilu o bitki med Karlom Martelom in emirjem Abd Al-Rahmanom leta 733 pri Poitiersu kronist predstavi Saracene kot neverno ljudstvo. »Perfidneži« so požigali cerkve in povzročali trpljenje prebivalstva, dokler jih ni Carlus Princepus premagal s »Kristusovo pomočjo«. (Mastnak,1998:27)

Moderni zgodovinarji so okrog te bitke zgradili mit, v katerem je Martelova zmaga prikazana kot dogodek, ki je rešil krščansko Evropo pred muslimani. Po Edwardu Gibbonu je spremenila potek svetovne zgodovine in če ne bi bilo Martela, bi v njegovih dneh po oxfordskih šolah poučevali Koran, s prižnic v Oxfordu pa obrezanemu ljudstvu dokazovali svetost in resnico Mohamedovega razodetja. (Haskins,1967:231)

Z bitko pri Poitiersu se vzpostavi videnje problema muslimanov kot problem celotnega področja, kot končna bitka, ki odloča o usodi Evrope, prebivalci latinskega Zahoda se morajo združiti, kajti drugače bodo pomuslimanjeni. Šlo je za vzpostavljanje občutka enotnosti.

Sam izraz Evropejci je skoval Izidor Pacensis, da bi z njim opisal združene rimsko-galske in barbarske sile - ki so pod vodstvom Karla Martela porazile muslimane. (Hay,1995:44)

A mnogi so videli omenjeno bitko drugače kot boj za reševanje Evrope.

Bitka proti Saracenom v poitierskem »suburbium« je bila stranska predstava. Glavni boj se je bil med akvitanskim vojvodo Eudom (ki je sklenil zavezništvo s Saraceni, da bi oviral Karolinge pri podreditvi Akvitanije) in Karlom Martelom. Šlo je za uspeh ali neuspeh vzpostavitve karolinškega gospostva v Akvitaniji. (Brown,1996:255)

Kasneje se podobno godi s Karlom Velikim, na katerega se gleda kot na »očeta Evrope« (Den Boer,1995:142), ki so ga častili kot »vrh« ali »svetilnik« Evrope in je oznako Evropa »vedno le trpel« ter najverjetneje imel kaj besede pri tem, da ni bila zapisana v nobenem uradnem dokumentu. (Mastnak,1998:49-50)

A v karolinških upodobitvah kozmičnega spopada med dobrim in zlim Saraceni niso igrali glavne vloge. Res je, da so Karolingi bojevali vojne proti muslimanom (katere so prešle v legende), vendar pa so negovali tudi diplomatske odnose z njimi. (Mastnak,1998:32-33)

Fundamentalistična sovražnost do muslimanov se je izoblikovala z začetkom križarskih vojn. Ta sovražnost je postala dediščina Evropejcev, ki jo ti nosijo s sabo in obnavljajo vse do danes, ker je igrala ključno vlogo pri oblikovanju Evrope kot politične skupnosti. (Mastnak,1998:41)

Sovražnost do muslimanov so zahodni kristjani vzeli za svojo in jo prenovili, ko so se začeli preobražati v Evropejce. Sovražnost ni bila odgovor na otomanska osvajanja v zemljepisni Evropi, nasprotno, navezovala in opirala se je na že obstoječo sovražnost do muslimanov. Renesansa te sovražnosti je zbujala in utrjevala občutek zahodne enotnosti in skupnosti.

Specifična poteza evropske (četudi še vedno krščanske) sovražnosti do muslimanov je bila povezava te sovražnosti s programsko zahtevo po »izgonu Turka iz Evrope«. To je bilo tisto novo - Evropa je postala referenčna točka pri oblikovanju zavesti latinskih kristjanov o »našosti« in skupnosti, uperjeni proti Turku, ki nadomesti Saracena. (Mastnak,1998:43)

Dogodek, okoli katerega se je jasno pokazala ta sprememba, je bila otomanska osvojitve Konstantinopla 1453. Turška grožnja je vsilila krščanstvu zavest o skupnih elementih znotraj njegovih različnih sestavnih delov. (Hay,1995:49)

Papež Pij II. je leta 1459 v Mantovi organiziral evropski kongres, na katerem so sklenili, da bodo »izgnali Turka iz Evrope«. Pij II. nadaljuje: »Turke je treba prisiliti, da se umaknejo iz

Evrope in Mahometa, sultana Mohameda, ki je osvojil Konstantinopel, je treba potolči in popolnoma izgnati iz Evrope. Turki so narod, ki je sovražnik krščanstva in razširja versko kugo«. (Hay,1995:150-151)

Pij II. je povezoval vojno proti Turkom, ki jo je razumel kot sveto vojno, z Evropo, ki je postala mobilizacijski pojem. Njegov program je bil jasen – očistiti Evropo. Turki so bili zanj brez kulture, ker so jedli konjsko meso, sovražili znanost in preganjali humanistične študije. (To kaže, koliko se ceni vpliv arabske kulture in znanosti). Ker so kristjani po izgubi Afrike sramotno izgubili tudi vse, kar so imeli v Aziji, je bilo krščanstvo omejeno na Evropo, kar je za Pija pomenilo istovetnost krščanskega sveta z evropskim, usoda krščanstva je sedaj usoda Evrope. Če bi si Turki podredili Evropo, bi bilo krščanstvo uničeno. (Mastnak,1998:57-60)

Tako je Pij, ko je poročal o mantovanskem kongresu frančiškanom, zapisal znameniti stavek o tem, kako »smo« z veliko stroški, truda in nevšečnosti vsi prisotni soglasno razglasili, da bomo »z božjo pomočjo spodili Turka iz Evrope«. (Po Raynaldusu, Mastnak,1998:62)

Tudi diplomatski krogi so iznašli razlog za nujno potrebno sovraštvo do Turkov. Sprejetje muslimanske države na diplomatskem področju bi lahko kaj kmalu privedlo do izrinjanja krščanstva na področju mednarodnih odnosov. Jezik diplomacije je še naprej ohranil uveljavljeno izrazje: skupni sovražnik, krščanska republika, krščanski svet.

Če Turki že niso bili drugačni od Evropejcev po naravnem pravu, pa so se od njih gotovo razlikovali po božanskem pravu: Turek ni bil zelo daleč od naravnega sovražnika kristjanov. A kljub takšnim stališčem so bili diplomati dostikrat v zadregi, ko so se njihovi knežji gospodarji pogosto zatekali po pomoč k naravnemu sovražniku, potem pa zlahka zanimali posledice svojih dejanj (npr. angleška kraljica Elizabeta). (Hay,1995:121)

Sovražnost do Turka je bila izrednega pomena pri invenciji Evrope kot politične skupnosti. Prav tako so bile protimuslimanske ideje in sentimente osrednjega pomena pri oblikovanju evropske kolektivne identitete. Med tem procesom uveljavljanja pojma Evropa in tudi po njegovi utemeljitvi, je sovraštvo do muslimanov še naprej igralo vidno vlogo v evropski politiki. Postalo je evropsko in je bilo vse prej kot prepuščeno preteklosti. Nasprotno, križarski duh je preživel vse do naših dni. (Mastnak,1998:73)

Ob pojavu Turka se pozabi na vse razlike, na vsa razhajanja, vse razkole, vsi smo za Evropo. Da se preseže razbitost krščanstva, se vzpodbudi »islamofobija«, pojavi se anti - islamska ideja kot zadnja rešilna bilka, ki »nas« lahko še poenoti.

Globoko zakoreninjena sovražnost do muslimanov je ostala močno prisotna, izrazili so jo v različnih političnih jezikih v različnih zgodovinskih obdobjih in je bila skupni imenovallec siceršnjih verskih, političnih, ideoloških nasprotnikov in sovražnikov. Prav ta proti -

muslimanski diskurz je takorekoč praviloma odsoten, utišan v različnih prikazih evropske zgodovine. Evropejci bi morali priznati dejstvo, da v njihovi zgodovini obstaja dolga in globoko vsidrana tradicija sovraštva do muslimanov in se soočiti z njim. Dokler bo obstoj protimuslimanskih idej in sentimentov zanikan, nam bo kompleksnost tako imenovane evropske misli nedosegljiva. (Mastnak,1998:88-92)

6.3. Muslimani kot despoti

Negativna stran islamskega sveta je po Evropejcih tudi tip oblasti. Sama vladavina je povsem neprimerna, neustrezna in zahteva suženjstvo – despotizem. Že zaradi tega je muslimanski svet slabši in evropska demokracija boljša.

Poleg vseh drugih »upravičenih« razlogov za omadeževanje islama so evropski »misleci« iznašli še temeljno razliko v politični ureditvi, ki razkriva podrejenost muslimanov.

Med prvimi sta na to opozorila Hipokrat in Aristotel. (Den Boer,1995:17)

Politična misel po trinajstem stoletju se je vse bolj zatekala k Aristotelovi delitvi med vladavino prava v Evropi in despotizmom v Aziji. (Hay,1995:130)

Machiavelli je govoril o dveh načinih vladarjevega vladanja. Vlada lahko z izvajanjem absolutne moči, medtem ko so mu vse druge osebe v državi podrejene; ali pa se obkroži z relativno samostojnimi lordi, katerih moč ne izvira od njega ampak iz rojstva. Kot tipična primera vidi Francijo in Turčijo. V Franciji ima suveren mnogo baronov okrog sebe, na drugi strani pa je turški suveren absolutni vladar obkrožen s samimi sužnji. (Den Boer,1995:39)

Zopet se vplete v razpravo o pravilnejšem načinu vladanja na Zahodu element nasilnosti, ko se na zahodni sistem vladavine gleda kot na umirjen sistem nasproti barbarskemu, povsem neadekvatnemu sistemu. To razliko se nato potencira s primerjavo med atensko demokracijo, kot posebjeno svobodo, in despotizmom, kot najhujšim suženjstvom. Despotizem namreč temelji na nesvobodni ljubezni.

Takšna stališča so predhodnica popolnoma razvitega »evropejstva« po Montesquieju, za katerega Evropa predstavlja napredek, Azija pa stagnacijo. (Hay,1995:130)

Obstajajo kraji na zemlji, kjer narava ustvarja ljudi, ki so po naravi sužnji in so zmožni prenašati despotizem. Azija je naravno mesto despotizma. (Grosrichard,1985:48)

To Montesquieu lepo zaokroži: »Despotizem je bistveno ne – evropski sistem vladavine«.
(Den Boer,1995:63)

Še dlje gre pa leta 1788 francoski učenjak in politik Volney, ki vidi kot glavno oviro na poti napredovanja človeškega rodu »azijski despotizem«. (Mastnak,1998:122)

6.3.1 Pošast despotizma po Grosrichardu

Konec sedemnajstega in skozi vse osemnajsto stoletje hodi pošast po Evropi – pošast despotizma. (Grosrichard,1985:9-10)

Politična oblast se korenito razlikuje od despotske oblasti, kjer tistemu, ki ukazuje, ni treba znati potrebnih nalog izvrševati, temveč mora prej znati od njih kaj pridobiti. Zahodu ni jasno zakaj se je vzpostavil ta trden odnos med despotom in njegovimi podrejenimi, ki so le sužnji? Zakaj se je tako ukoreninila ta vztrajna volja do služenja? (1985:15-16)

Prebivalci Azije niso deležni svobode kljub temu, da so premeteni in zviti, a jim manjka poguma, zato preživijo svoje življenje v odvisnosti in suženjstvu. Tako je helenski rod, ki prebiva v pravem okolju in je hkrati pogumen in zvijačen, poklican – če bi se politično združil – za obvladovanje sveta, pri tem pa bi ostal svoboden. (1985:23)

Zahodni svet nima le razumnejšega in boljšega načina vladanja za razliko od pošastnega despotizma, ampak mu to tudi daje pravico do vladanja celotnemu svetu, kar lahko povežemo z današnjim prizadevanjem Združenih držav Amerike oziroma z njihovo poklicanostjo, da one urejajo vse svetovne probleme, zlasti v »nerazvitih«, »nedemokratičnih« deželah.

»Monstruozni« despotizem je sčasoma postajal vse bolj notranja in ne le zunanja grožnja.

Odpiranje seraja, mesta, kjer se je despotizem najbolj nazorno kazal; ki je bil poln silnih in protipravnih ljubezni, evnuhov, mutcev, slepih vladarjev, s tančico zakritih sultanovih žena, se je kazalo kot stoletni strah, katerega se je Evropa tako bala (nenehni »meseni užitki«, greh), a v resnici ni šlo predvsem za strah, ampak za to, da si ga je naskrivaj želela. (1985:28-30)

Voltaire vidi vzrok zlorabe oblike vladanja (despotizma) v Aziji v obžalovanju konzervativnega plemstva, ker je izgubilo pravice, ki jih je uživalo v starem fevdalnem redu: »Izmisljijo si nesmiselno fikcijo, dokažejo, da obstaja v Aziji in uživajo v razkazovanju njenih strahot«. Ustvari se predstava o »nekem divjem norcu, ki sledi le svoji kaprici; o barbaru, ki si da pred seboj razporejati svoje klečeplazne dvorjane in ki za zabavo ukazuje svojim stražarjem, da tu davijo in tam nabadajo na kol«. (1985:38)

Pri predstavljanju negativnih strani azijskega sveta, v tem primeru tipa vladavine, ni bila bistvena verodostojnost podatkov, na katerih je slonela interpretacija, ključno je bilo verovanje, kolikšna je možnost, da to obstaja in ta se je Evropejcem zdela precejšnja.

Takšno verovanje je Freud imenoval iluzije: »Neko verovanje imenujemo iluzija, kadar v njegovi motivaciji prevladuje izpolnitev želje, pri tem pa ne upoštevamo njegovega razmerja do dejanskosti, tako kot se sama iluzija odreka svojemu preverjanju«. (1985:199-200)

Eden od dokazov, da pošast despotizma živi le v Aziji, je med drugim izrojenost samih tamkajšnjih ljudi, ki ljubijo sužnost. Ta izrojenost navaja k izvorno izrojeni naravi, ki proizvaja živa bitja, ki živijo za smrt – ljudje ljubijo tistega, ki jih ubija. (1985:53-54)

Kako boljše je živeti v Evropi, Baudier pojasni s tem, da bomo težko našli primer monarhije ali republike v celotni zgodovini, kjer bi predpostavljeni tako gospodovalno ukazovali in kjer bi jih podrejeni neutegoma ubogali, kot v Turčiji. Turška pisma dihajo le grožnje in govorijo samo jezik okrutnosti. (1985:74)

Tako se podkrepi mnenje o nestrpnosti muslimanov s tem, da je že njihov jezik, govor, pisanje popolnoma netolerantno in iz njega izžareva sovraštvo, ki mu ni para. Na eni strani imamo razjarjenega muslimana, na drugi strani pa imamo podobo umirjenega »Zahodnjaka«.

Mohamedanska religija je najbolj ustrezna za despotizem zaradi njenega edinega nauka - pokoravati se črki, brez ugovorov in brez razumevanja. Če je v despotizmu bistvo vzgoje navadno dresiranje, potem je mohamedanska religija prava šola despotizma. (1985:107)

Azijski despotizem je v geografskem in v vseh drugih pogledih najbolj oddaljen od »naše« evropske realnosti, njegove poteze nam delujejo strašljivo, a obenem s čudežno privlačnostjo razburjajo fantazijo. Despotizem se ponuja predvsem kot negativ Evrope, njeno Drugo, kot po svoji politični nespameti, pošastni morali, hlastanju po užitku ... (1985:210)

Strah pred despotizmom dejansko ni toliko vezan na sovraštvo do muslimanov, na pomanjkljivosti in slabosti tega tipa vladavine, kot na dejstvo, da je Zahoda strah, da bo z Vzhoda prišla ta pošast despotizma (svarijo pred njo) in zavedla Evropo.

V končni fazi Zahod despotizma ni obsojal zaradi njegove napačnosti, razuzdanosti, nedopustnosti, kajti tudi sam si je želel nedovoljeno, prepovedano (predvsem vladajoče elite, ki so izgubile privilegije). Zahod se je bal, da ga bo zapeljalo uživanje despota, njegov harem, nenehno iskanje telesnih naslad, zato je le to strogo kritiziral in zaničeval.

Na Zahodu vladanje na temelju strahu, ljubezni, čustvih ne more uspeti, ni možno, zato se obsodi azijski despotizem.

6.4 Nadmoč Evrope

Zaradi zahteve po poenotenju zemljepisne Evrope se le ta primerja z islamskim svetom in slednjega prikazuje kot tako različnega, da je poenotenje neizbežno in nujno. Islamski svet je toliko slabši, nevarnejši, da ga je treba uničiti, preden on uniči »naš« svet. Delitev sveta na dva popolnoma nasprotna dela, na »dobri« in »slabi« svet, omogoči ljudem lažjo odločitev za identificiranje z evropskim, za poistovetenje z Evropejci.

Zakaj je Evropa toliko boljša? Hipokrat in Aristotel sta že dolgo tega govorila o podnebjju kot dejavniku, ki določa superiornost prebivalcev evropskega kontinenta nad Azijo. Že zaradi različnih podnebij se moramo sovražiti.

Zgodnejše namige za nadmočnost Evrope nad drugimi celinami prinaša med drugimi Hijden, ki beleži Plinijeva razmišljanja o blagodejnih učinkih evropskega podnebjja. (Hay,1995:56)

Še bolj jasen je bil neki angleški teolog: »In nedvomno je bil iz teh treh ljudi, Noetovih sinov, potem rojen ves svet, četudi jih je Gospod razdelil v tri pokolenja in rodovnike; in to delitev je izvedel v skladu s krivdo, s katero so krivili svojega očeta Noeta, tako da je ločil te rodovnike na troje: namreč na hlapčevski in neotesani rod in plemeniti rod.« Takšna klasifikacija je bila pripravna za nastanek teorij o nadmočnosti ene izmed celin nasproti drugim. (Hay,1995:59)

Vzvišenost Evrope nad muslimani so prikazovale tudi geografske karte, kjer se od leta 1580 naprej uveljavi zemljevid Philipisa Galle-a, ki je Evropo portretiral kot žensko, ki nosi na glavi krono. Med vsemi celinami je le ona okronana. (Den Boer,1995:48-50)

Podobno Evropo predstavi Sebastien Munster (1588), korak dlje gre pa Cesare Ripa leta 1593, ki predstavi Evropo kot žensko s krono, a obenem ji podeli vlogo šefa in kraljice celotnega sveta, na obeh straneh jo obdajata rogova polna sadja, ki ponazarjata plodnost. V eni roki drži tempelj kot znak popolne religije, z drugo roko kaže na krone, ki dokazujejo, da v Evropi prebivajo najpomembnejši vladarji in papež. Orožje na portretu kaže vojaško moč, knjiga in sova predstavljata šolstvo, glasbeni inštrumenti pa liberalno umetnost. (Den Boer,1995:53-55)

Umetniki so tako izpričali rastočo zavest o kvalitativnih razlikah med Evropo in drugimi celinami. Za Enea Silvio so »prebivalci Azije vedno veljali za manjvredne v primerjavi s prebivalci Evrope«. (Hay,1995:113)

Z razvijanjem izraza civilizacija v osemnajstem stoletju se uveljavi tudi ideja, ki je še danes splošno sprejeta, da Evropa predstavlja najvišji nivo civilizacije. (Den Boer,1995:65)

Guizot razlog za nadrejenost Evrope vidi v njeni raznolikosti. Medtem ko so druge civilizacije dominirane s strani enega principa, ene oblike – kar vodi v tiranijo, je karakteristika Evropske civilizacije v tem, da se različni principi in oblike ne morejo izključevati med seboj – kar zagotavlja svobodo. (Po Rosanvallonu, Den Boer,1995:72)

A če je »naša« civilizacija že tako tolerantna do različnosti in na njej temelji, zakaj te strpnosti do različnosti ne kaže navzven, do drugih?

Naslednje polje premoči evropskega nad azijskim je znanost. Evropa je edina domovina »znanosti in izumov«, ki so »človekovo najbolj lastno dobro, nesmrtna dediščina naše smrtnosti«, ki razlikujejo človeka od živali. »Svobodne znanosti so pri nas najbolj svobodne,

potem ko so že zdavnaj opustile svoja učilišča v Aziji in Afriki«, kako zelo veliko krščanskih Aten imamo mi na Zahodu »namesto enih, ki so jih premagali Turki«. (Hay,1995:129)

Purchas govori o kopici dokazov evropske veličine. Na področju mehaničnih znanosti smo ustvarili »množico umetnih blodnjakov in labirintov v naših urah«. »Katera ušesa razen evropskih so slišala tako veliko glasbenih iznajdb na področju komorne, vojaške in cerkvene glasbe«? V umetnosti kuharstva, konjereje in kemije je Evropa na prvem mestu. Papir, mlini za razne namene, puške, tisk – vse to je evropsko, kot so evropski tudi perpetuum mobile, kvadriranje kroga in »brezštevilni drugi matematični in kemični izmisleki«. Dokaz evropske veličine so še raziskovanje, evropska marljivost, izumili »smo« magnet, kompas, polastili smo se oceanov, odkrili nova sozvezdja in osvojili pasove. Vse to loči nas (»Mi«) od njih.

(Po Purchasu, Hay,1995:129-130)

Vidimo, da ni niti najmanjšega kančka sledu o priznavanju vpliva arabskega sveta, o njegovi vlogi pri evropskem spoznavanju Aristotela in drugih antičnih filozofov, ne omenja se Justinijanovega zapiranja akademije v Atenah. Evropa je bila vedno prva in se je sama naučila vsega. S takšnimi evropskimi »hvalospevi« je bila zasipana javnost, ki po vsem tem ni imela težav s sprejemanjem svojega občutka vzvišenosti.

»Evropa« je stopila v zgodovino ogrnjena v kristjanstvo. Ko je to ogrinjalo nekje konec sedemnajstega ali na začetku osemnajstega stoletja odvrгла, se je dejansko otresla le ponošene ideje, ne pa tudi tistega, kar je oživljalo kristjanstvo: poenotujočega sovraštva do muslimanov. To je dajalo in še daje življenje tudi Evropi. (Hay,1995:156)

Samo konstituiranje ideje Evrope sprva tudi ni moglo iti mimo velikega Drugega, nasproti katerega se je treba postaviti in preko katerega poteka identifikacija, se vzpostavi evropska identiteta, ki je kolikor se le da, drugačna od islama. Prav tako sta si kulturi povsem samosvoji, čeprav temu ni tako (npr. vloga dveh filozofov islamske Španije – Averroesa in Avicenne), saj je značilen neizmeren doprinos islamskega sveta k evropski kulturi, k ohranitvi različnih tekstov, verzov. Niso osamljena mnenja, da se je Evropa učila od Arabcev. Vprašanje je, kako razvita bi bila danes evropska zahodna misel brez doprinosa številnih muslimanskih filozofov, ki so bili prenašalci znanj.

Če se kdo ali kaj pohvali, se pohvaljeni reči ali osebi polaska, da je na evropskem nivoju. Če bi radi koga pohodili, mu bomo pa odrekli »evropskost«. Kar je »evropsko«, je dobro, in kar je dobro, je »evropsko«.

A če je biti Evropejec tako dobro, odlično, pravilno, čemu potem tako naslanjanje, utemeljevanje te pravilnosti, odličnosti »evropejstva« preko zaničevanja islamskega sveta?

Da dokažemo, da je nekaj dobro, boljše, tega ne storimo s ponižanjem nečesa drugega.

7. ZAHODNI POGLED NA DŽIHAD

7.1. Islam po svetu, kot ga vidi Kepel

S padcem berlinskega zidu novembra 1989 je izginil cel način konceptualiziranja sveta 20. stoletja. Bilo je konec delitve na zahod in vzhod. Iz ZDA je prišlo sporočilo, da je prispel »the end of history«. Nastal je novi svet, ki je spravljen pod kapitalizmom in demokracijo. A leto 1989 ni prineslo le konec starega reda, ampak tudi dogodke, ki so signalizirali nove delitve, kontradikcije v svetu, ki bodo prišle.

V Teheranu je Homeini razglasil smrtno obsodbo za Salmana Rushdieja, medtem ko je v Veliki Britaniji delavski razred Pakistancev zažigal kopije Satanskih stihov. V ZDA prihaja do islamizacije ameriških črnih getov. V Franciji pride do afere ob vprašanju ali lahko država dovoli trem muslimanskim dekletom, da nosijo muslimanska pokrivala v državni šoli. Ta incident je bil vse, kar je bilo potrebno, da je islam v militantni verziji nadomestil Sovjetsko zvezo kot novi zlobni imperij, ki uteleša demonsko figuro barbarskega Drugega, proti kateremu vse civilizacije poskušajo definirati lastno identiteto. (Kepel, 1997:1)

Česa se Zahod boji? Z izražanjem zahtev po islamu, ki ga sprejemajo z zelo različnimi pomeni, določeno število mladih črncev v ZDA, Indijcev in Pakistancev v Veliki Britaniji, Severno afričanov v Franciji, išče konstrukcijo identitete skupnosti in s tem namerno ustvarjajo kulturni prelom z dominantnimi vrednotami države, katere državljani so v zakonu, kar pa jih po njihovem mnenju dejansko izključuje. (1997:2)

Na Zahodu se pojavlja vse večja neprepoznavnost podedovanih kulturnih identitet, nastaja svet univerzalnega potrošništva. Postaviti si moramo vprašanje: Zakaj izberejo identifikacijo z islamom v odprtih zahodnih družbah, kjer imajo posamezniki mnogo več svobode kot v tradicionalnih družbah muslimanskega sveta, kjer prevlada podedovane kulture zadržuje determinirajoči vpliv na socialno identiteto? (1997:3)

Globalizacija nima le pozitivnih učinkov, ampak prinaša tudi manj ugodne posledice med katerimi zlasti izstopa slabitev identitete, na drugi strani islamska kultura namenja velik pomen ohranjanju identitete in še zdaleč ni tako ekonomsko naravnana.

Med rasnimi nemiri v Los Angelesu leta 1992 sta vodji dveh velikih band Cripsov in Bloodsov, ki sta spremenili mestne ulice v bojišče, podpisali premirje v lokalni mošnji. Kar so obrazložili z besedami: »V mošnji smo z muslimani, ker oni v bistvu verjamejo v tisto, kar mi verjamemo in za kar se borimo. Muslimani govorijo s teboj kot z osebo«. (1997:9)

Negativno gledanje na islam in tudi na džihad izvira tudi iz teh dogodkov, ko se v odtujenih zahodnih družbah oblikujejo islamske skupine in v islamu iščejo rešitve pred revščino, slabim socialnim položajem, neperspektivnim življenjem, kriminalom in drogami.

V ZDA prihaja do islamizacije predvsem zaradi fragmentiranosti skupnosti, neučinkovitosti javnih socialnih infrastruktur, državni izobraževalni sistem je v krizi, javni zdravstveni sistem deluje slabo. (1997:72-73)

14.1.1989 je v Angliji v Bradfordu majhna skupina, vodena s strani mestnega Sveta mošej izvedla javno zažiganje Satanskih stihov. V snemanju njihovega "dejanja vere" so uporabljali šok tehniko, da bi privlekli pozornost javnosti na razburjenje, jezo, ki so jo čutili, ker knjiga nasprotuje, je proti njihovim verovanjem in identiteti muslimanov. Toda televizijski gledalci so scene videli drugače: spominjali so se inkvizicije ali črno belih podob Nacistov, ki zažigajo knjige. Muslimani iz Bradforda, ki niso predvideli teh reakcij, so postali v očeh javnosti identificirani z najbolj ekstremno obliko religioznega fanatizma. (1997:81)

Multikulturalizem v Veliki Britaniji je spodbudil razvoj mnogih oblik organiziranja skupnosti – rasnih, etičnih in verskih. Delavska populacija muslimanskega izvora je na lastno organizacijo skupnosti gledala kot na protekcijo in učinkovito sredstvo socialnega napredka. Mošeje so se v Veliki Britaniji začele pojavljati že v 50-ih letih medtem ko se drugje v evropskih državah z muslimanskimi imigranti mošeje razširijo šele po letu 1973. (1997:98)

Leta 1983 so v Franciji potekali pohodi za enakopravno obravnavanje in proti rasizmu, eden izmed udeležencev pa je javno izrazil svojo pripadnost islamu. V tem času je to gibanje predstavljalo zmes anti-rasizma, anti-imperializma, solidarnosti s palestinsko "stvarjo" in druge levičarske nereligijske ideologije in je ta mladi udeleženec izstopal kot »zatečeni palec«. Celo eden časnikov gibanja je objavil članek o njem z naslovom: NLP je pristal.

A le deset let pozneje je število mladih Francozov severno afriškega porekla, ki so se obračali k islamu začelo naraščati. Zahod je z demoniziranjem islama dosegel prav obraten učinek. Podobno je zgodba študentke Šeherezade, ki ni hotela odložiti muslimanskega pokrivala z glave pri uri telesne vzgoje, sprožila proteste 1500 ljudi v Grenoblu leta 1994. (1997:150)

Oblikuje se splošno mnenje, da je nošenje muslimanskih oblačil le propaganda, akt pravokacije in sredstvo pritiska. (1997:188)

Da se takšno mnenje še ni preseglo, dokazuje nedavni primer v Nemčiji, ko je 24.09.2003 nemško zvezno ustavno sodišče v Berlinu razsodilo, da ima Feresti Ludin, učiteljica v Stuttgartu, pravico med poučevanjem nositi ruto. Pred tem ji je bilo to onemogočeno s strani sodišč na nižji ravni. (internet 1)

Razlogov za odklonilno vedenje, stališče do islama, džihada, muslimanov v zahodnih deželah, je, kot vidimo, dovolj oziroma naj bi jih bilo dovolj za vsakega »normalnega Zahodnjaka«, a vsi so na bolj majavih nogah in bi le stežka prestali podrobnejšo raziskavo, ki bi pregledala »dokazno gradivo« in raziskala dejansko stanje.

Naj omenim še primer Saudove Arabije (ki kaže naprednost zahodnih idej za Islam), kjer je v šestdesetih in sedemdesetih letih prišlo do hitrega razvoja, poskusa liberalizacije in odpiranja proti zahodu, torej je bila stroga islamska tradicija prekinjena z bolj liberalnim obdobjem.

A konec sedemdesetih let je bil ta razvoj ustavljen z napadom na Veliko mošejo v Meki. Kljub temu da je napad na mošejo izpeljala le majhna skupina verskih fanatikov, je bila velika večina muslimanov prestrašena in tako so sami prebivalci, od saudskih voditeljev zahtevali ustavitev pohoda zahodne kulture, ki se je naglo širila po kraljestvu. Ljudstvo je postalo strah, da bo v nevarnosti njihova lastna identiteta in so podprli ponovni vzpon konzervatizma. (internet 2)

Tako v Franciji, v ZDA kot v Veliki Britaniji imamo prisotne številne kulture, za katere je značilno, da so integrirane v družbo, z vzponom »islamizacije«, ki ponuja določene odgovore na socialno krizo in krizo identitete, se ta »enotna skupnost« slabi, česar se Zahod zelo boji in tako mu oblikovanje demonizirane podobe islama in džihada, ki bo pokoril civiliziran svet, le koristi. Mediji pa to podobo le vzdržujejo in krepijo.

7.2. Pokrivanje islama po Saidu

7.2.1 Demonski islam

Danes se zlorablja pojem islam, ki se dejansko uporablja le v enem pomenu, naj bi pomenil le eno. To je po eni strani fikcija, delno ideološko etiketiranje. Na Zahodu ni poglobljenega pojmovanja islama, ki ima več pomenov, je med drugim tudi način življenja več kot 800 milijonov prebivalcev Azije in Afrike (danes je ta številka precej večja – 1,2 milijarde). Poročanje o islamu vsebuje le travmatične novice, nič pozitivnega. Pokrivanje islama s strani medijev je opremljeno z mnenji, deli akademskih strokovnjakov, geopolitičnih strategov in kulturnih mislecev. S tem se potrošnikom in gledalcem vcepita, vsilita občutek, mnenje, da razumejo islam ne da bi jih opozorili, da je velik del tega energičnega pokrivanja osnovan na gradivu, ki je precej daleč od objektivnega prikazovanja. (Said,1985:xi)

Islam ni prikazan le z netočnostmi, temveč tudi z izrazi neomejenega etnocentrizma, kulturne in celo rase sovražnosti . A vse to se jemlje kot del poštenega, uravnoveženega, odgovornega

medijskega pokrivanja islama. Niti krščanstvo niti judovstvo nista obravnavana v medijih s tako emocionalno noto kot islam - to kažejo splošni in ponavljajoči se klišeji o islamu. (1985:xii)

Avtor Edward W. Said vidi v člankih NY Timesa, ki poročajo o islamu, uporabo islamskih izrazov le za prikritje nepoznavanja. Mediji raje poročajo o neznani deželi s klišeji in frazami, tezami, za katere vedo, da bralci vanje ne bodo dvomili in jim ne bodo oporekali. Ni zavedanja, da je svet, in s tem tudi islamski svet, prekompleksen in preraznolik za enostavne in takojšnje generalizacije. Na Islam se gleda le kot na družbo, ki potrebuje modernizacijo. Islam je vseskozi predstavljan kot edina velika grožnja Zahodu. (1985:xii)

Vzpostavi se vse prisotna »islamofobija«, Zahod neprestano govori tem, da je napočil čas za zoro moderne dobe na Vzhodu. (Hay,1995:148)

Mediji nenehno utrjujejo sliko zaostalega islamskega sveta, kjer so ženske v popolnoma podrejenem položaju, ostali prebivalci pa ne uživajo »evropske« svobode. Toda nihče od njih si ne postavlja vprašanja, kaj si želijo sami muslimani? Ali so že zdaj tako nezadovoljni?

Turbulentna dogajanja v islamskem svetu so celo pripeljala do obujanj nostalgije do starih časov: J.B. Kelly zahteva novo invazijo na Orient in govori o pozitivnih straneh kolonializma, ki je zagotavljal mir, spokojnost, sedaj pa Azija zopet tone v barbarstvo in despotizem. Kelly vabi Zahod, naj vzame tisto, kar je pravično "naše", izkoriščanje dragocenih virov, geografskih in političnih strateških regij, poceni delovne sile. Kelly pri svojem stališču ni osamljen. (1985:xiii-xiv)

Obstaja konsenz o islamu kot o neki vrsti grešnega kozla za vse, kar nam ni všeč v novih političnih, socialnih in ekonomskih vzorcih sveta. Za levico je islam srednjeveška teokracija, za desnico barbarizem, za sredino vrsta neokusne eksotike. A vse tri struje se strinjajo, da kljub nezadostnemu poznavanju islamskega sveta v njem ni mnogo stvari, ki bi jih lahko odobravale. (1985:xv)

Čeprav se mnogi izmed poročevalcev o islamu in neizogibno povezanem džihadu zavedajo pomanjkljivosti svojega znanja o teh temah, jih to nikakor ne ovira pri postavljanju kategorično negativnih tez, za katerimi stojijo. Ne le da so mnogokrat podana popolnoma zmotna mnenja, ampak se ni pripravljeno niti polemizirati o tej tematiki, kaj šele da bi se bolj poglobili in se prepričali na licu mesta o realnem stanju.

Večina akademskih strokovnjakov o islamu dela napako, ko mu venomer dodaja močan politični kontekst. S tem pride do simplifikacije islama, ki med drugim omogoča, da se realizirajo številni manipulativni cilji (mobilizacija za invazijo, nova hladna vojna). Seveda se resničnost teh manipulativnih ciljev vedno zanika. (1985:xviii)

Ključno je to, da so bralci, gledalci, prebivalci sposobni in voljni uporabiti kritičnost s katero bodo šli preko interesov strokovnjakov, da bodo ločili smisel od nesmisla, da bodo postavljali prava vprašanja. Le tako se bodo naučili kaj o islamu. (1985:xix)

Krizni dogodki se obravnavajo, kot »show«, »soap opera«, celoten svet se razdeli na civilizacijo in barbarstvo. Mediji uporabljajo le informacije, ki potrjujejo njihove zgodbe.

Ni zagotovljene objektivnosti, ni pogledov obeh strani. Poudarja se nasprotja: nedolžnost, miroljubnost Zahoda proti brutalnosti, nasilnosti Islama (1985:xxiv-v)

Ta negativna podoba islama na Zahodu in s tem negativna podoba džihada se le krepi, ko določeni avtorji govorijo o posebni psihi muslimanov, o njihovi naravni determiniranosti in superiornosti Evropejcev.

Ena možnih rešitev je medsebojno spoštovanje Zahoda in Islama, razumevanje konkretnih detajlov človeškega izkustva, razumevanje drugega s sočutjem, z znanjem pridobljenim z moralno, intelektualno iskrenostjo. In na koncu je potrebno preseči večno sovraštvo in etiketiranje z "musliman", "zahodnjak". (1985:xxxix)

Že najmanj od konca 18.stoletja so bile moderne zahodne reakcije na islamski svet dominirane z radikalno simpliziranim tipom mišljenja, ki mu lahko rečemo orientalski. Glavna osnova orientalske misli je imaginarna in obenem drastično polarizacijska, ko geografsko deli svet na dva neenaka dela, na večji, različni imenovan Orient in na drugi, znan kot "naš" imenovan Zahod. Take delitve se pojavijo zlasti, ko začne ena kultura ali družba razmišljati o drugi, različni. Na Orient se je vedno gledalo, kot večjega od Zahoda in kot tistega, ki ima večji potencial za moč. Islam v končni fazi ne predstavlja le tekmeca Zahodu ampak tudi pomeni izziv krščanstvu. (1985:3-4)

Skozi srednji vek do renesanse se na islam gleda, kot na demonsko religijo. Ni bilo važno, da Muslimani smatrajo Mohameda za preroka in ne kot Boga, kar je zanimalo kristjane je bilo to, da je lažni prerok, senzualist, hipokrit in agent hudiča. Ena ključnih točk v dojetju islama, kot demonskega je bila tudi naftna kriza v sedemdesetih, ko se je zdelo, da se cel Zahod tresel pred Islamom. (1985:5-6)

V medijih v ZDA dejansko ni prostora za tiste, ki o islamu pozitivno. Namesto analize in razumevanja imamo le razmerje Mi proti Njim. Vsak politični, socialni, ekonomski, kulturni dogodek v regiji, ki ni običajen se takoj zreducira na islam. Etiketa islam je neprecizna in ideološka, a kljub vsemu ni lahke poti, da se izognemo etiketiranju. (1985:8)

Danes imamo vedno prisotno nasprotje Zahod (in ne krščanstvo) proti Islamu, ker je Zahod prerasel stopnjo religioznosti, medtem, ko svet islama še vedno določa religija, primitivnost in nazadnjaštvo. Zahod se je moderniziral, islam pač ne. (1985:10)

Zahod kot, da ne trpi oziroma ne more trpeti dejstvo da v islamskih državah ni prišlo do sekularizacije, ki bi bila nedvomno bolj naklonjena sprejemu zahodnih vrednot.

Dogodki v Libanonu, Etiopiji, Somaliji v 70-ih letih, pozneje iranska revolucija, invazija v Afganistanu, iraško-iranska vojna, so pokazali, kako je bila dotedanja strokovna literatura zmotna, neuporabna, saj ni niti v malem napovedovala podobnih dogodkov in bralcev ni pripravila nanje. Še več, pokazalo se je, kako zmotno je označevala to religijo kot oddaljeno, nepomembno, popolnoma nepovezano z razvitim svetom. (1985:17)

Mediji so bili pri tem odvisni od uradnih stališč o islamu. To je bila past, ki se ji niso mogli izogniti. Postavi se vprašanje o neodvisnosti novinarja, ki dela direktno za državo. (1985:21-22)

Mary Williams Walsh celo vidi poročanje o invaziji v Afganistanu kot korupcijo v novicah in načinu, kako se je oblikovalo vrednote in zaznave gledalcev. Prav tako opozori na vlogo medijev kot vratarjev (»gatekeeper«), ki določajo, o čem se bo poročalo in kdo bo o tem poročal. Poleg tega številni prispevki, ki so bili objavljeni, niso imeli zadostne ravni verjetnosti in verodostojnosti. (Knoll,1990:18-20)

Venomer, ko se pojavi kriza znotraj »civiliziranega Zahoda«, se naenkrat prebudi nevarni Drugi, ki je zopet pred vrati. Namesto da bi prišlo do nasilja med »nami«, se nasilje preseli na Vzhod, na barbarske, bojovite muslimane, ki bodo kmalu prevzeli svet. Islam deluje kot nekakšen varnostni ventil, kamor se lahko sprosti nasilje civiliziranega sveta, ko se zdi, da se Zahodni svet znotraj sebe razhaja, prepira, se pojavi veliki Drugi, ki ga zopet združi v celoto. Med mnogimi iluzijami se ena še posebej utrdi: »Pred prihodom ZDA je Islam obstajal v neskončnem otroštvu, zaščiten pred resničnim razvojem s strani niza arhaičnih vraževerij, ki onemogočajo prehod iz srednjega veka v moderno družbo«. (1985:28)

Za vsemi temi iluzijami in predstavami o Islamu se skrivajo tudi naftne družbe, multinacionalke, ogromne korporacije in uradi vlade. Ob naftni krizi se zdi, da je Zahod v nemilosti tujih preprodajalcev nafte, energija ni več »naša«, za trenutek se zdi, da je vodilna vloga ZDA ogrožena, zahodne demokracije se ne sme izsiljevati. (1985:32-34)

Zahod razumeva islamski svet skozi tisto, kar mislimo, da vemo o njem, čeprav je to dejansko neka slika, ustvarjena brez dejanskega poznavanja Islama in tistega, kar je. Etiketiranje da nalepko »Islam« in velika večina razumeva Islam le skozi ta okvir. Ne sprašujemo se, kdo so ti ljudje, kakšne želje jih vodijo, od kod so prišli, zakaj se obnašajo tako, kot se? (1985:36)

7.2.2 Interpretacija medijev

V oblikovanju pogleda Zahoda na džihad je izredno pomembna interpretacija. Določeno stvar se da interpretirati, razlagati, tolmačiti na točno zaželen način, ki le potrjuje obstoječe stališče. Vsak od nas živi v svetu človeških bitij, kjer pojmi kot so krščanstvo in islam dobijo identiteto, ki jo mi prepoznamo in sicer preko skupnega konsenza. Ključne so interpretacije in ne resnica in ne realnost. (1985:42)

Po C. Wright Millsu se v življenju ne srečamo z besedo trdnega dejstva, besede določajo stereotipni pomeni in že narejene interpretacije. Vsak človek interpretira, kar opazuje, a pogoji njegove interpretacije niso njegovi. (1985:42)

Množični mediji imajo veliko vlogo v interpretiranju Islama – prikazujejo žrtve islamistov, oborožene bojvnike, vzklikanje anti-ameriških gesel. Iz tega vidimo, da je tam nekaj negativnega, nepriljubljivega. Islam je proti nam in tam zunaj. Kot pravi v eni svojih oddaj Walter Cronkite: »That's the way it is«. (1985:44)

Ne moremo posploševati, ker konec koncev nismo ujetniki, sužnji televizije in časopisov. Svoje poglede lahko oblikujemo tudi s pomočjo knjig, interneta, drugih virov, a največ ljudi je pod vplivom televizijskih prikazov. Ne gre toliko za vednost kot za verovanje.

Bistveno je, da verjamemo v nekaj. Za Dolarja vednost ne spodbija verovanja, verovanje vztraja kljub drugačni vednosti. (Spremna beseda v Grosrichard,1985:214)

Cilji tiska kot objektivnost, dejstva, aktualnost, realistično poročanje in točnost so visoko relativni termini, oni izražajo namere, mogoče ali tudi nerealizirane cilje. Ne moremo prezreti, da določeni ljudje časnikom zaupajo kot kredibilnim, čeprav Herbert Gans opozarja, da novinarji, novinarske hiše, televizijske mreže konstantno same določajo, o čem bodo poročale in na kakšen način. (1985:46)

A če nas danes pri fantaziranju o Aziji, islamu, džihadu vsaj do neke mere omejuje boljša informiranost, pa množični mediji, ki zanjo skrbijo, obenem poskrbijo tudi za čvrstejšo in univerzalnejšo, četudi bolj ovinkasto prisotnost teh fantazm, iz katerih se napajajo in jih napajajo. (Grosrichard,1985:228)

Posebno poglavje so številni filmi, ki le potrjujejo »naša« najhujša sumničenja o muslimanskem barbarstvu. Med najbolj gledanimi oddajami redko zasledimo take brez nekaj epizod, kjer zasledimo rasistične opazke in žaljive karikature muslimanov, kjer je en musliman viden kot tipični predstavnik vseh muslimanov in Islama. (1985:67-69)

Zahod ni pripravljen v pojmovanje svoje zgodovine vključit vpliv muslimanov, njihove znanosti, literature. (1985:70)

Pozablja se, da je sinteza vzhodne in zahodne ideje prinesla ogromen napredek v medicini, matematiki, fiziki, astronomiji, geografiji, arhitekturi, umetnosti in zgodovini. (internet 3)

Če je bil že v 80 – ih letih tako negativen odnos do džihada, ki takrat še ni neposredno ogrožal ZDA, se lahko vprašamo, kako daleč se bo šlo s podobo džihada v 21.stoletju (po 11.9.2001). Za večji del občinstva na zahodu je Islam novica posebno neugodne vrste. Mediji, vlada, geopolitični strategji, strokovnjaki so si enotni: Islam je grožnja Zahodni civilizaciji. To ni edini prisotni vidik, a je v veliki meri prevladujoča podoba Islama. In ta podoba ni tisto, kar Islam je, ampak tisto, za kar ga prominentni deli družbe imajo. Ti sektorji imajo moč, voljo, da propagirajo takšen Islam in ta podoba se vsidra v ljudi, prevlada kot pravilna podoba, bolj prisotna v družbi. Doseže se nek konsenz. (1985:136)

Mediji izjavljajo o Islamu kar želijo, ker to pač smejo, bolj malo je prostora za drugačen pogled, kajti karkoli pade izven konsenzualne definicije, ni relevantno za interese ZDA in za definicijo dobre medijske zgodbe. »Interpretativni bankrot« večine tistih, ki pišejo o Islamu, v končni fazi določa način, kako ZDA gledajo na islamski svet. Interesi so tisti, ki določajo znanje, pokrivanje islamskega sveta v ZDA. (1985:142-144)

Ideja Islama kot starodavnega in nevarnega se je vsidrila v kulturo in v družbo. Vsi, ne le strokovnjaki in novinarji, imajo argumente, reference za to. Vsak, ki razpravlja o Islamu, apriori pomisli na to pojmovanje. Pojmovanje Islama kot takšnega postane kulturni kanon in to še bolj onemogoči spremembo pomena. (1985:149)

7.3. Zahodni pogled na džihad

Kljub izoblikovanemu negativnemu stališču od islama se ta širi tudi v državi, ki ga najbolj sovraži – ZDA.

Islam je ena najhitreje rastočih religij v ZDA (6 milijonov). V Illinoisu je 320744 muslimanov, muslimanska populacija Illinoisa zelo hitro narašča – 4,3% na leto, kar pomeni, da se bo njihovo število v šestnajstih letih podvojilo. (Lan Lin, 1998:13)

Na Zahodu se na osebo, ki sprejme islam skoraj zmeraj gleda kot na končno devolucijo posameznika, na muslimane se gleda kot na skupino »of social misfits«, ki so odlične tarče za spiritualno in moralno rehabilitacijo. (Lan Lin,1998:37-38)

Zgodovina ZDA je bila polna rasizma, zlasti do Afroameričanov. Egalitarni nauki islama so uspeli pridobiti pozornost Afroameričanov za islam. Po njihovem krščanstvo ni le zagotovilo ideološko opravičilo za zaslužjevanje temveč tudi osredotočenje na čaščenje Jezusa, ki je bil plavook, ravnolas, belopolt človek. (Haddad&Smith,1994:xix)

Islam pa poudarja rasno enakost in je dosegel visoko stopnjo »sožitja med rasami«. (Cragg,1975:122). Za Malcolma X-a rasizem nima v islamu nobenega zgleda in ga nanj ni mogoče navezovati. (Smith,1996:158)

Po McCombsu, Einsiedelu in Weaverju je vloga množičnih medijev postavljati agendo, tako da večina publike lahko o dogodkih misli na določen način. S tem ko nekaj poudarjajo in nekaj zanemarijo, množični mediji lahko usmerijo javnost, da misli o dogodkih na določen način. (Lan Lin,1998:53)

Eagly in Kite v svoji študiji o stereotipih trdita, da če so prepričanja ljudi o tujih nacionalnostih formirana večinoma na osnovi manj direktnih form interakcij, so lahko njihova prepričanja močno vplivana s strani »news worthy events«, ki te nacije privlečejo k njihovi pozornosti. (Eagly&Kite,1987:452)

Ljudi na Zahodu privlačijo le podobe muslimanskega nasilja, prispevki o njihovi čutnosti jih niti najmanj zanimajo. »Zahodnjaki« se zgražajo nad krutostjo islamskih skrajnežev, poboji muslimanskega prebivalstva ne predstavljajo nobene posebnosti, ko pa so med žrtvami islamskega nasilja tudi Evropejci in Američani, takoj nastane kaos, javnost je prevzeta s podobami ranjenih »naših«, ranjenih nedolžnih muslimanov pa kot da ni. Kaže se nezadostna kritičnost večinskega dela javnosti in izjemna moč medijev. Javnost se pusti voditi.

Zahod v sedanji kampanji uporablja moderne, dobro razvite marketinške strategije in moč množičnih medijev, da prodaja negativno podobo Islama. To kampanjo ohranjata živo odsotnost organiziranega regionalnega in globalnega glasu Islama in ideološki vakum, ki je sledil propadu Sovjetske zveze ter začetek konca komunizma. Muslimani morajo spoznati, da kampanja proti njim kot vsaka uspešna marketinška kampanja ne more biti poražena le z zanikanjem, re – interpretacijami ... Razviti morajo nove proti-strategije, zasnovane na predstavljanju vzvišenih, uglednih aspektov svoje vere skozi akcije in primere. Na Zahodu, predvsem v ZDA, kjer muslimani predstavljajo zajetno večino, morajo izkoristiti svojo volilno in ekonomsko moč, da dosežejo pozitiven učinek. (Lan Lin,1998:63)

Z izobraževanjem javnosti o Islamu, z visoko publiciteto, vidnostjo, prikazovanjem skrbi za blaginjo javnosti in participacijo v socialnih službah bo islamska skupnost dosegla formiranje bolj pozitivnega vtisa o Islamu. Večja usmerjena interakcija je nujna. (Lan Lin,1998:82-83)

Muslimani so tarča moderne kampanje, ki z množičnimi mediji prodaja negativno podobo Islama. Ta kampanja, ki uporablja dobro ustaljene marketinške tehnike, je skoraj nepremagljiva, ne da se je premagati z razlagami, opravičili, kajti ko je enkrat uspešna, je skoraj nepremagljiva. (Kotler&Roberto,1989:198)

Po Aziz Shami imamo pet osnovnih izvirov, ki določajo podobo Islama na Zahodu, to so islamski, ekonomski, kulturni, geopolitični in šovinistični. (Lan Lin,1998:64)

Takoj ko se Islam poveže z regionalnimi konflikti muslimanskega sveta, se takoj odzovejo zahodni mediji, ki formirajo udarne slogane, besede – »buzz words« kot je islamski terorizem in z vsakimi novim poročilom le potrjujejo, da so muslimani bolj nasilna kultura kot druge. (Lan Lin,1998:65)

Islamski svet je velik, nedotaknjen trg in poceni delovna sila. Toda vera stoji na poti multi bilijonski dolarski industriji, ki izdeluje in prodaja produkte kot so alkohol, tobak, produkti zabave, igralništvo, moda, svinjsko meso ... Ne le da so ti produkti neiztržljivi pri muslimanih, temveč je tudi muslimanska delovna sila neizkoriščena s strani te industrije.

Trg se zaveda, da bi bili na voljo ogromni dobički, če bi se zmanjšala islamska prohibicija. Da bi dosegli ta cilj, označujejo Islam kot nazadnjaško kulturo, kot antimoderen, srednjeveški. Industrije so zato v ospredju »napadalcev« na Islam. (Lan Lin,1998:65-66)

Ekonomskemu izvoru sovražnosti do muslimanov mnogi pripisujejo manjšo vlogo, kot si jo dejansko zasluži, ekonomski interesi nikakor niso zanemarljivi – nenazadnje, tem bolj se sovraži islam, džihad, »islamski teror«, več bo vojn in vojaška industrija bo prodala več orožja (npr. povečanje ameriškega obrambnega proračuna).

Islam predstavlja izziv tako imenovanim novim življenjskim stilom. Muslimani verjamejo v strukturo tradicionalne družine, oni obsojajo določene prakse, ki so postale sprejemljive na Zahodu: nelegitimnost, kohabitacija, predporočne afere, zunaj zakonske afere, homoseksualnost. (Lan Lin,1998:66)

Medtem ko so se druge religije predale novim kulturnim spremembam, islam ostaja trden nasprotnik teh življenjskih stilov. (Lan Lin,1998:66)

In to je močan razlog za napad na islam.

Večina svetovnih rezerv nafte leži v muslimanskih deželah. Da bi pridobili kontrolo nad temi viri brez odprte vojaške okupacije morajo industrializirane nacije zagotoviti, da proizvajalci nafte ne bodo nikoli združeni v skupno ekonomsko skupnost. Taka unija bi vodila k zvišanju cen nafte, kar bi povzročilo ekonomsko krizo, zlasti na Zahodu (cena nafte se je v obdobju od 1973 do 1997 zvišala za 58%, cena zlata pa v istem času za 445%). (Lan Lin,1998:67)

Da se zagotovi neenotnost med muslimanskimi nacijami, mora biti islam diskreditiran kot način vladanja. V skladu s tem ciljem so industrializirane nacije uporabile veliko sredstev, vključujoč izolacijo vsake deklarirane islamske vlade; podpiranje režimov, ki slabijo islamski glas med svojim prebivalstvom; sejanje semen strahu v misli manjšin, živečih v islamskih deželah s predstavljanjem islama kot grožnja pluralizmu. Gre za diferenciacijo znotraj Islama

npr. turški model proti iranskemu; spodbujanje kulturnih, intelektualnih dogajanj, ki konkurirajo islamskim vrednotam. (Lan Lin,1998:67)

S to sliko se popolnoma sklada označevanje večine islamskih modelov oblasti za despotske. Te akcije in strategije so del uradne nedeklarirane kampanje – zadržati Islam. Kampanje, ki je paralelna in podpira neuradni imidž kampanje, ki jo izvajajo mediji. Zahodne vlade pod izgovorom svobode govora opravljajo demonizacijo muslimanov s pomočjo medijev. Demoniziranje ni sankcionirano, ker ima jasen politični cilj. Zagotavlja, da ne bo negodovanja javnosti ob napadu na islamsko državo. (Lan Lin,1998:67)

Pri šovinističnemu izvoru pogleda na islam gre za kombinacijo rasizma, nacionalizma, narcizma in »ultra« verskega prezira. Muslimani so po večini ljudje take barve, ki je tuja zahodni misli. Ne le, da je ta tuja manjšina percipirana kot grožnja obstoječim institucijam, temveč tudi kot ustrezen grešni kozel, ki se ga ima za krivega bolezni, slabosti, neuspešnosti večine. Da se počuti superiorno, mora družba identificirati skupino ali kulturo s katero se primerja in ta družba mora iskati zadeve, nepomembno kako logične, da prikaže svojo zaznano superiornost. Tako so muslimani postali Oni v družbah, ki se poskušajo dokazati kot moderne in civilizirane. (Lan Lin,1998:67)

Islam ni napadan, ker bi se ga narobe razumevalo, ampak ker se ga zaznava kot politično, ideološko in intelektualno grožnjo obstoječim sistemom. (Lan Lin,1998:69)

Muslimani morajo spoznati, da se ne morejo še naprej boriti v modernih bitkah s starodavnim orožjem. Razviti morajo nove proti – strategije, začeni s trdom, da se pridružijo »mainstreamu« v zahodnih deželah, kjer živijo in ob tem ne ogrožajo svojih islamskih vrednot in identitete. To je ključno odkritje, saj nobena družba ne bo simpatizirala s tistimi, ki vztrajajo na tem, da so drugačni. (Lan Lin,1998:69)

Muslimani lahko vršijo pozitivni pritisk na medije. V ZDA, kjer so volitve včasih odločene z nekaj tisoč glasovi, je moč več kot milijon muslimanskih glasov nezanemarljiva.

Muslimani lahko vplivajo na spremembe v ekonomskem sektorju s podpiranjem tistih podjetij in organizacij, ki spoštujejo islamsko senzibilnost in z odrekanjem podpore organizacijam, ki tega ne spoštujejo. Muslimani morajo predstaviti svojo realno podobo. (Lan Lin,1998:69)

V končni fazi po Aziz Shamu muslimani morajo zavzeti bolj aktivno vlogo pri definiranju sebe samih. Ne smejo dovoliti drugim, ki malo vedo o islamski kulturi, zgodovini in vrednotah, da jih predstavljajo s popačeno podobo, polno predsodkov in političnih agend. Če muslimani ne bodo ukrepali odločno in učinkovito, bo popačena podoba postala dokončno sprejeta na Zahodu in prihodnji poskusi za popravilo škode bodo neuspešni.

(Lan Lin,1998:70)

8. SKLEP

8.1. Verifikacija hipotez

V svojem diplomskem delu sem si zastavil dve delovni hipotezi in sicer:

H1: *Zahod je kriv za islamski ekstremizem*

H2: *Netolerantnost islama do drugih, do zunanjega sveta, ni večja od krščanske netolerantnosti do drugih, do zunanjega sveta.*

8.1.1 Hipoteza 1

Prvo postavljeno hipotezo, da je Zahod kriv za islamski terorizem, ne morem niti popolnoma potrditi niti zanikati, kajti na nekaterih mestih se dejansko kažejo orisi stanja, ki bi predvsem v prihodnosti lahko pripeljalo do eskalacije islamskih napadov kot odgovor na zatiranje s strani Zahoda. Torej hipoteza vsaj deloma drži.

Že skozi zgodovino, zlasti s kolonializmom in z obdobjem po drugi svetovni vojni, je bil Zahod vedno prisoten oziroma je posredoval v skoraj vsaki krizi v islamskem svetu.

Npr. Edward W. Said meni: »Ko so Iranci vzeli talce v ameriški ambasadi v Teheranu leta 1981, niso reagirali le na vstop šaha v ZDA, po njihovem mnenju so reagirali na dolgo zgodovino poniževanj s strani superiornih ameriških sil. Pretekla ameriška dejanja oni vidijo kot neprestano vmešavanje v njihova življenja in tako so sedaj v ambasadi Američani ujetniki na svojem ozemlju«. (Said,1985:xvi)

S tem neprestanim vmešavanjem je zahodni svet nedvomno že zapustil nek pečat v islamskem svetu. Ne moremo trditi, da je le Zahod kriv za islamski terorizem, a katera od akcij je po vsej verjetnosti bila spodbujena zaradi zasičenosti z vmešavanjem Zahoda. Ta zasičenost je predvsem odraz stopnjevanja negativne podobe islama v Evropi in ZDA, muslimani so vsak dan predstavljeni kot bolj kruti, kot da se prebuja križarski duh.

Nihče ni pripravljen sprejeti dejstva, da so dejanja zahodnih držav v arabskem svetu vplivala na odnos Arabcev do samega Zahoda. (Said,1985:xxx)

In prav tako je še danes, ko se Zahod ne sprašuje, ga ne zanima, kako bo reagiral islamski svet na vojaške intervencije brez splošnega konsenza, na enostransko podporo določenih držav, na postavljanje držav na os zla ...

Že Roger Bacon se po neuspehu pete križarske vojne zaveda vloge, ki jo tisti, ki se vmešava, predstavlja za domačine: »Četudi bi križarske vojske uspele osvojiti neverniške dežele, ni nikogar, ki bi branil osvojena ozemlja. Zmagoviti kristjani se po koncu vojaške ekspedicije na tujem vrnejo v svoje dežele, domorodci pa ostanejo in se plodijo. Med vojskovanjem neverniki niso spreobrnjeni, pač pa poklani in poslani v pekel, preživeli pa postanejo neobvladljiv problem. Tisti, ki vojne preživijo in njihovi sinovi so bolj in bolj jezni na krščansko vero zaradi vojn in so neskončno odtujeni od Kristusove vere ter podžgani prizadejati kristjanom vsakršno možno zlo«. (Mastnak,1996:171)

Podobnost z današnjim stanjem je v tem, da se jeza kopiči skozi stoletja in se le povečuje, ne manjša.

Kakšno vlogo pa danes igrajo poskusi uvajanja modernosti z Zahoda?

Z uvajanjem modernosti muslimani niso nič bolj moderni, veseli, zadovoljni. Še več. V večini primerov so razočarani in se oprimejo tradicionalizma močneje kot prej.

Kot prikaz vpliva Zahoda na spremembe v islamskem svetu bom omenil primer Saudove Arabije, kjer pred zalivsko vojno druge religije niso bile prepovedane. Krščanski verski obredi so se redno odvijali v zasebnih hišah ali stavbah, ki so pripadale tujim podjetjem. Dokler ti obredi niso privlačili večjih množic in povzročali spreobrnjenja jih je »mutawiiin« – verska policija, pustila pri miru. A to se je spremenilo po zalivski vojni, ko je »mutawiiin« začel preganjati ne - muslimansko čaščenje in pričel izvajati aretacije udeležencev kristjanskih obredov. (internet 2)

Zaradi neuspešnih rezultatov "modernizacije" jim Zahod postaja vse bolj sovražen, stopnjuje se odpor do njega. Med muslimani se poraja odločitev, da bodo sprejeli vlogo, kakršno jim Zahod že dolgo časa namenja.

Muslimani niso bili "zapeljani" in nočejo sprememb.

Na osnovi vpliva kolonialnih sil in mnogih reform je prišlo do spremembe nekaterih islamskih odlik. Preneha se izvajanje posameznih norm šerijata: v večini dežel ni koranskih kazni. Odsotnost islamskih in prisotnost nekaterih ne - islamskih tradicij je ustvarila dilemo v duši orientalskega človeka, globoko potopljenega v slavno preteklost. Če k temu dodamo, da je vsak musliman prepričan, da je obvezan delati dobro in preprečevati zlo ter so mu načela Korana nezamenljiva z nobenim drugim principom, postane jasno, kakšen je odnos vernikov do stvarnosti in družbe, katere islamska pravilnost je sumljiva. (Jevtić,1989:234)

Poseben pomen za širjenje fundamentalističnih idej ima ekonomska in politična kriza, ki je obenem pogojena s porazom idej, katere je islamski svet sprejel iz Evrope. Te ideje niso

prinesle pričakovanih rezultatov, kar je še bolj utrdilo prepričanje vernikov, da je njihovo sprejemanje škodljivo. (Jevtić,1989:234)

Vedno večje omadeževanje islamskega sveta in njihove vere (Korana, džihada, molitev ...), le povečuje pritisk na muslimane, katerih podoba je v očeh Zahodnjaka vse slabša (za zahodni svet dejanskost ni pomembna, pomembni so splošno uveljavljeni kulturni stereotipi, ki transformirajo vsakega Arabca v terorista), da premislijo o vlogi, ki jim jo Zahod namenja in jo kot izhod iz nastale situacije tudi sprejmejo. S takšnim stopnjevanjem vzvišenega odnosa do islama bodo postajale ideje ekstremističnih skupin vse bolj blizu vsakemu muslimanu.

V končni fazi je možno, da bodo muslimani v zahodnem pogledu na džihad vse bolj pogosto, iskali in našli sredstvo legitimizacije, ki bo predstavljalo legitimen razlog za "upravičen" boj proti Zahodu.

8.1.2 Hipoteza 2

Druge postavljene hipoteze, da v islamu netolerantnost do drugih, to je do zunanjega, njim tujega, sveta ni večja od tiste v krščanstvu, ne morem v celoti potrditi. Vsaj deloma pa drži, če ne že v večji meri, kar se predvsem odraža v tem, da krščanstvo skoraj nikoli ni dopuščalo mešanih verskih skupnosti, na drugi strani pa je islam dopuščal in še dopušča verske ločine (npr. Saudova Arabija).

Sicer ne moremo trditi, da je islam bolj strpen kot krščanstvo, a vseeno so prisotne razlike med obema, ki vsaj deloma dokazujejo večjo toleranco islama. To jasno kaže mavrska Španija, ko muslimanov sožitje ni motilo in so dopuščali verske manjšine znotraj ozemelj, okupiranih s strani muslimanov. Islam ni nikdar deklarirano govoril o svoji miroljubnosti, nevojaški usmerjenosti in če je že nastopal z mečem, to ni bilo v neskladju z njegovimi načeli, medtem ko so krščani nenehno poudarjali svoj pacifizem, reševanje sporov z maksimo: nastavi drugo lice, a so dejansko nastopali povsem nasilno ter s tem nastopali v neskladju z lastnimi načeli. Vseeno pa je potrebno ohraniti v zavesti realnost muslimanskega sveta.

Smith vidi strpnost muslimanov v dejstvu, da je bila celo podjarmljenim narodom dovoljena svoboda vere, morali so le plačevati poseben davek namesto davka za reveže, pri katerem so bili izvzeti. Ko so to storili, je vsakršno oviranje njihove svobode vesti pomenilo neposredno kršenje islamskih zakonov. (Smith,1996:159)

Muslimani pri razpravi o svoji strpnosti opozarjajo na dolga stoletja, v katerih so v Indiji, Španiji in na Bližnjem vzhodu kristjani, Judje in hindujci živeli mirno in svobodno pod

muslimansko vladavino. Celo pod najslabšimi vladarji so kristjani in Judje imeli vplivne položaje in so v glavnem obdržali versko svobodo. (Smith, 1996:159)

Podobnost v nestrpnosti med obema verama se lepo vidi, ko so tako Alah kot papeži odvzemali odgovornost za poboje nevernikov: niste jih vi ubijali, ni jih vaša roka tolkla.

Sveti Bernard je rekel: »Ubijati v imenu vere ni zločin«. (Mastnak,1996:138)

Netolerantnost Zahoda se izraža tudi v nesprejemanju tradicionalizma in skuša na vsak način vsiliti modernost, zahodne vrednote in zahoden način življenja. Pri muslimanih pa najpogosteje prevlada odnos, ki je sicer zapisan že v samem Koranu: pustite nas pri miru in mi bomo enako ravnali z vami. Če muslimani že obsojajo zahodni način življenja, se jim ne zdi potrebno, da bi ukrepali, kajti tisti, ki ne sledijo Alahovi poti, bodo končali v večnem ognju, oni jih le opozorijo, pa še to ne venomer.

Krščanstvo, na drugi strani, je le malokrat dopuščalo versko strpnost, tam, kjer je bila, so jo celo preganjali. Ko je papež Janez VIII. sredi devetega stoletja prepovedal kakršnokoli povezovanje z neverniki in ga obsodil kot brezbožno zvezo in zločin, so v Italiji in Španiji še naprej sklepali pogodbe in zaveznitva z muslimani. Menihi (ki so bili najsrečnejši, če so bili ubiti med misijonarstvom – mučeniki), ki so se iz središč duhovne in verske preнове, kakršno je bilo Cluncy, odpravljali čez Pirineje, so imeli trdo delo, ko so razbijali dotedanje skupno življenje med španskimi kristjani in muslimani. (Hay,1995:143)

Torej, destrukcija sožitja med kristjani in nekristjani v Španiji je dobila zagon šele z zunanjo pomočjo. Pri tem so se posebej odlikovali francoski menihi, ki jih je verska gorečnost v desetem stoletju gnala čez Pirineje, da bi se polastili mošej ali preprosto ubili kakega Mavra. (Mastnak,1998:36)

Seveda so bili netolerantni tudi številni muslimanski veljaki, a kako daleč so šli kristjani v svoji nestrpnosti, dovolj nazorno prikažejo sledeči primeri:

Papež Pij II. je umrl čakajoč na beneške ladje, ki naj bi ga bile na čelu križarske vojske odpeljale v boj proti Turkom. (Hay,1995:150)

Philippe de Mezeries, »križarski fanatik«, je imel en sam cilj v življenju: »Znova začeti križarske vojne in ponovno vzpostaviti (krščansko) jeruzalemsko kraljestvo«.

(Po Jorga, Mastnak,1996:271)

Književnik Pierre Dubois je predstavil izobraževalni program, kjer bi vzgajali prelepe, pametne mladenke, ki bi jih poročali z Vzhodnjaki in bi jih te mladenke, ker so bile tako lepe, spreobrnilo k »enoženstvu«. (Mastnak,1996:221)

Papež Kalikst III. je, da bi zbral sredstva za vojno proti muslimanom, zastavil lastno tiaro, prodal mitro in skoraj ves jedilni pribor, prizanesel pa ni niti knjigam, ki jih je zbral njegov predhodnik Nikolaj V. (Mastnak,1998:66)

Ramon Lull je formiral svoj ideal takole: »Kajti kakor imamo enega Boga, enega Stvarnika, enega Gospoda, prav tako bi morali imeti tudi eno veroizpoved, eno vero, eno ločino, en način ljubljenja in čaščenja Boga«. Po Lullu, bi mir na svetu lahko zavladal le in samo v primeru, če bi muslimani postali kristjani. (Mastnak,1996:189-190)

Peter Častitljivi govori o netolerantnosti muslimanov: »Niso hoteli slišati ničesar proti svojim postavam. Takšno zadržanje je v nasprotju z razumsko človeško naravo«. (Mastnak,1996:147)

Ugledni misleci, med njimi tudi Thomas More, so slikali muslimane kot "gnusno sekto Kristusovih zakletih smrtnih sovražnikov". (Mastnak,1998:94)

Poseben prikaz »tolerance« kristjanov pa je četrta križarska vojna, ki se je končala z ropanjem krščanskega Zadra in z osvojitvijo Konstantinopla. Kristjani so se torej borili med seboj. (Mastnak,1996:122)

Da te ideje niso povsem zastarele, pokaže Rene Lemon, predsednik Nacionalne fundacije za politične vede v Parizu, ki leta 1985 poda izjavo: »Danes je islam netoleranten, a nihče tega ne reče, zaradi strahu, da ga ne obtožijo za rasizem in ksenofobijo«. (Jevtić,1989:111)

Sam Koran, kot sem že omenil, vsebuje tako strpne kot netolerantne sure. Vprašanje je le, kako ga kdo tolmači. Lahko ga tolmači za ene interese drugič spet lahko za druge. V njem najdejo potrditev svojih stališč tako kristjani kot muslimani in pacifisti in skrajneži, a v celoti gledano se zdi, da prevladuje pozitivna naravnost Korana, katere se večinski del muslimanske populacije tudi drži in ji sledi.

Zgolj za ilustracijo te strpnosti in obenem nestrpnosti si pogledjmo nekaj nasprotnih ajetov:

»Koran potrjuje, da so tudi prejšnje objave resnične«. (2,97)

»Predpisana vam je borba, čeprav vam ni po volji«. (2,216)

Že v isti suri zasledimo tako tolerantne kot netolerantne ajete.

Reci: »Molite se tistim, ki jih imate poleg njega za bogove – a oni vas ne bodo mogli osvoboditi težav ali jih spremeniti«. (17,56)

»Naj bodo prekleti ! Kjer koli se najdejo, naj bodo ujeti in ubiti !« (33,61)

Vrhunec Korana pa je ena zadnjih sur z načelom - vsakomur svoja vera:

»Jaz se ne bom klanjal tistim, katerim se vi klanjate, in tudi vi se ne boste klanjali Tistemu, kateremu se jaz klanjam, jaz se nisem klanjal tistim, katerim ste se vi, in vi se niste klanjali Tistemu, kateremu se jaz klanjam, vam vaša vera, in meni moja vera«. (109,2-6)

Če je Koran res tako nasilen bi moralo biti prisotnega neizmerno več nasilja, napadov, izlivov objestnosti, saj je Koran navodilo za življenje in se ga držijo vsi muslimani.

Torej Koran v posameznih delih dopušča druge vere, a obenem govori tudi o tem, da je le ena prava vera. Od interpretacije je potem odvisno, ali gledamo na islam kot na strpnega ali ne. Zahod je mnogokrat črpal svojo sovražnost do islama prav s tolmačenjem tistih sur, ki so ustrezale njegovim interesom, a Zahod bi s podrobnejšim poznavanjem islama in njegovih temeljnih karakteristik v njem lahko videl pozitivne poteze in lastnosti, ki bi jih moral upoštevati.

Pri prizadevanjih za rešitev, za obrambo kristjanstva v Evropi se izkaže, da to ni bil pravi cilj ampak le boj za prestiž, za Sveto deželo (Den Boer,1995:32), a tudi to ni bilo ključno: »Osvoboditev mesta Jeruzalema je bila, kot je videti, manj pomembna od oboroženega boja proti nevernikom«. (Mastnak,1996:131)

Latinskim kristjanom strpnost pomeni zelo malo, kajti bistvo križarskih vojn za njih ni bila ne borba za krščansko vero ne rešitev Svete dežele, temveč zgolj pobijanje nevernikov.

Nemogoče si je zamisliti, da bi si kdor koli v latinskem kristjanstvu drznil ne le oporekati, temveč sploh pomisliti na to, da bi lahko oporekal križarskemu vojskovanju na Jutrovem v imenu pravice muslimanov do tega, da ohranijo svojo svobodo in v miru uživajo svojo posest. (Mastnak,1996:170)

Ne moremo trditi, da obstaja zelo velika razlika v strpnosti med obema verama, a so kazalci, ki kažejo, da je islam vseeno nekoliko strpnejši, predvsem na to navajajo izjave številnih papežev, v stilu : edini dober musliman, je mrtev musliman.

Zahod se ne zaveda svoje temne strani, jo spregleda in ima v mislih prisotno le podobo skrajno netolerantnega oboroženega muslimana, ki jo mediji nenehno krepijo. Zaskrbljujoče je slikanje muslimanov kot krvi željnih vojakov, ki jih ni strah umreti.

Verska netolerantnost, nestrpnost se je vedno pripisovala le Islamu, tudi ko so se nezadržno širila verska čutenja, občutki vsepovsod. (Said,1985:30)

A kljub vsemu ne moremo gledati na islam kot na popolnoma miroljuben sistem. Vojaško usmerjeni deli Korana so verjetno imeli svoj smisel. Islam se je venomer zavedal svoje vojaške moči. Tako v krščanstvu kot v islamu imamo tako liberalce kot konzervativce, tako strpneže kot skrajneže, a kaj ko so slednji običajno vladali in vodili boje.

Na koncu naj pa omenim sicer ne najmanj pomembno dejstvo, da z vsakdanjim pozdravom »salam alejkum« (mir bodi s teboj) muslimani spodbujajo strpnost in miroljubnost.

9. ZAKLJUČEK

Na Zahodu so prisotna tradicionalna napačna razumevanja zunanjega sveta, ki nas vodijo k nadaljnjemu napačnemu razumevanju dogodkov izjemnega pomena. Mediji in vladno-poslovni krogi so sproducirali nevarne, zavajajoče in preveč posplošene podobe Islama in muslimanov, ki temeljijo na ignoranci, netočnosti in predsodkih. (Said,1985,xii)

Zahod se je v oblikovanju pogleda na džihad opiral na številne vire, s katerimi je poskušal in v veliki meri (vsaj svoji ciljni publiki) uspel dokazati, da islam in džihad predstavljata nekaj zelo negativnega, kar stremi le k povzročanju nasilja »nam«.

Pri razlagi Korana so zahodni misleci upoštevali le tiste sure in ajete, ki so bili nenaklonjeni ne - muslimanom, preprosto pozabili pa so na strpne sure. Tu so šli najdlje v obdobju križarskih vojn, ko so se trudili spoznati več islamske literature, a z edinim ciljem, ki je bil blatenje islama in predstavljanje kristjanstva kot nekaj popolnoma drugega, boljšega. Ta, recimo mu križarski duh, po mnogih ni nikoli zares izginil, ampak je bil le zaprašen in se je zlahka prebudil.

Ne moremo mimo dejstva, da sprva kristjansko mirovno gibanje ni imelo za cilj boj proti nevernim Saracenom, temveč je šlo za notranjo reformo znotraj krščanske cerkve, ki pa se je razširila na ven. Razlogi za negativne oznake islama so varirali od obsojanja povezav med verniki in neverniki, ki so bile nemoralne, celo bogokletne do neupravičene posesti Svete dežele, ki je imela še poseben čar. Nenazadnje tudi cerkev je slabila, z vojno proti Saracenom pa je dobila nov, prepotreben zagon.

Podobno je bilo z razvijanjem evropske ideje, ki se je vezala na različnost od muslimanov, ki so kar naenkrat postali največji in edini pravi sovražnik Evropejcev. Da bi se poenotila Evropa, je potreben neki strašni Drugi - muslimani. Evropa je bila tako povsem neodvisna od Azije (ne priznava se ogromen vpliv azijskih mislecev, ki so v Evropo v srednjem veku prenašali antično znanost), muslimane se označi kot nasilne, že zaradi same narave, podnebja. Prav tako so muslimani naravno ustvarjeni za sužnje svojemu despotu, za razliko od Evropejcev, ki uživajo v svobodi.

Zahod na Islam vedno gleda s stališča rešitelja, s stališča razvitega, vzvišenega, civiliziranega. A ga je strah preprostega Islama, ki je drugačen sistem, a vseeno funkcionira. (Said,1985,114) Nezdostna kritičnost javnosti pa je v predvsem v dvajsetem stoletju omogočila ponoven vzpon in utrditev podobe islama kot skrajno militantnega, kjer vsi muslimani živijo za džihad,

za dokončen spopad z Zahodom in za njegovo uničenje. To podobo gradijo mediji, ki v svojih poročanjih največjo in velikokrat edino pozornost namenjajo islamskemu terorizmu.

Ko je šlo za konflikt med krščanstvom in islamom, se tudi Katarina Sienska ni znala oddaljiti od miselnosti in jezika, ki sta bila tedaj običajna (edini razlog za mir med kristjani, je to, da se potem lahko borijo proti nevernikom). Izražala je misel množice, ki postane odmev glasu javnosti. Videti je, da je govorila, kar je javnost želela slišati. Javnost pa zna poslušati samo, ko se njen lastni glas vrne k njej kot odmev. (Mastnak,1996:282)

Javnost se ni nikoli jasno izrazila proti tem idejam, vse od časov Urbana II. jim je bila naklonjena, zato ne čudi razcvet številnih podobnih mnenj, ki so naletela na plodna tla.

V medijih je islamski svet prikazan kot nevaren. Le takšna podoba je vredna pokrivanja za zahodne medije in to zahodna publika tudi pričakuje, hoče (želijo spektakel).

Ne moremo se izogniti vtisu, da bi mediji s spremenjeno programsko politiko (a zopet nastane problem – odvisnost od pokroviteljev) lahko omogočili dostop v medijski prostor, tudi v »prime-time«, drugi strani, ki bi se lahko sama predstavila.

Po Saidu Američani ne morejo nadaljevati z verovanjem, prepričanjem, da je najpomembnejša stvar pri Islamu ali je pro ali anti-ameriški. Tak ksenofobičen, reduktiven pogled na svet bo le ohranjal konfrontacije. Potrebni so višji standardi poročanja, bolj točne informacije, novinarji morajo preseči etnocentrizem in klišeje, a jih omejuje to, da mora biti zgodba privlačna za gledalce, mora prevladati nad drugimi zgodbami, mora vzbuditi pozornost in s tem se vse bolj odmika od točnosti dejanskega dogodka. (Said,1985,100-103)

Skozi vse omenjene vidike je džihad viden le kot vojaška oblika boja, uperjena proti Zahodu, nihče pa se ne pogloblja in ne pridobiva znanj na podlagi tudi lastnih izkušenj.

Glasovi, ki opozarjajo na dejstvo, da večini muslimanov džihad predstavlja veliko pomembnejši notranji boj, kjer se posameznik bori za svojo dušo in ne proti zunanjemu sovražniku, so preslišani. Pravi džihad je veliki džihad, ki je notranji in ne zunanji.

Zahodni pogled na džihad je vsekakor pretiran, ko iz njega izpelje teze o tem, da tam, kjer sta teror in nasilje, tam so muslimani. Zdi se, da je eden ključnih problemov interpretacija. Muslimani namreč večinoma govorijo le o miroljubnem džihadu, takem, pri katerem gre za notranji boj in zanemarijo radikalne poteze džihada. Prav te pa poudarja Zahod, ki vseskozi ohranja vtis, da je na vsakem koraku prisotna nevarnost "islamizma", džihada in z njim neizogibno povezanih terorističnih akcij.

Namreč re-interpretacija posameznih fraz v svetih tekstih je že dovolj, da pride do ključne spremembe in sprejema kritičnega ali revolucionarnega stališča. (Said,1985,55)

Le peščica islamskih skrajnežev dejansko opravičuje svoja dejanja s tem, da zgolj izvajajo načela Korana, a v bistvu gre predvsem za izkrivljanje sporočilnosti Korana, s katerim si skrajneži navidezno zagotavljajo legitimnost svojih dejanj.

Toda ali res lahko pripišemo napačno oziroma netolerantno razumevanje džihada zgolj medijskemu načinu pokrivanja teh tematik, ki išče le senzacije, zgodbe za naslovnice?

Potrebno je premisliti, kakšno vlogo dejansko igrajo mediji, čemu služijo le enostransko poročanje, prispevki, ki vsebujejo samopotrjujoča se prepričanja, članki v časopisih, ki niso dovolj poglobljeni, so površinski. Ljudje najraje sprejemamo večinska stališča in sledimo liniji najmanjšega odpora, držimo skupaj z množico. Lažje je ne razumeti, se držati večinskega mnenja, ne izstopati iz množice (strah pred alienacijo), kot pa da bi poskušali razumeti in bi iskali pozitivne strani »satanovega antipoda«.

Razglabljanje o tem, ali je Zahod bolj toleranten kot Islam, ne vodijo nikamor, gre zgolj za polemiko, ki prepričuje prepričanega, že odločenega, kar predstavlja nov problem. Zakaj bi »Zahodnjak« menjal svoje mnenje, če mu ga konstantno potrjujejo soljudje, mediji, stroka? Zgodbe o muslimanih kot teroristih, nasilnežih, so zaželjene za uvodne špice, te sekvence se večkrat ponovijo, obujajo napade 11.09.2001.

Napovedujejo se novi, še hujši napadi, CIA je v nenehni pripravljenosti, jim je na sledi, zastruje se varnostne razmere, celo v toliko, da se omejuje osebna svoboda.

Ali je dejansko strpen tisti, ki nenehno vzdržuje ozračje nestrpnosti?

Teorije zarote se pojavljajo vse pogosteje in s tem se zdijo vedno bolj verjetne.

Od leta 2001 se napovedujejo vedno novi islamski izlivi neupravičenega terorja proti umirjenemu civiliziranemu svetu. Poudarja se različnost med »obema svetovoma«, kot da se namerno vzdržuje visoka raven konsenza o »teh« zlih, hudobnih muslimanih.

Ali res mediji konstruirajo našo realnost v taki meri? Ali smo res že tako daleč, da lahko govorimo o medijih kot četrti veji oblasti?

A ni ključno prikazovanje nasilja, ampak je odločilno dojetje nasilja. Kako se ga zavedamo? Kakšno realno nevarnost vidimo? Nasilje je potrebno dojemati preudarno. Zavedati pa se moramo tudi razlike med navideznim in realnim.

Že res, da premalo poznamo Islam, a vseeno je potrebno ohraniti neko distanco, zavedati se moramo tudi nevarnosti, ki jo napačno ali militantno, radikalno razumevanje džihada predstavlja. Svet danes neprestano vidi nove in nove slike nasilja, ki ga izvajajo »islamski skrajneži«, »mudžahedini« ter Al Quaida (s katero je nemudoma povezan skoraj vsak teroristični akt). Vse bolj se nam v misli sidra tako opevani neizogibni spopad civilizacij, končni boj med dobrim in zlim, kjer sta vlogi že vnaprej dobro znani.

Zahodni svet kot da se boji (konkurence) islama zaradi njegove drugačnosti, drugačnega pogleda na svet (npr. ciklično dojetje časa), razumevanje sveta, odnosov, družbe. Islam ponuja drugo pot, ki je lahko boljša (a ne moremo trditi, da je to prava pot), tega pa civilizirani svet ne more tolerirati. Ne bojevitost, borbenost (pa še ta po Grosrichardu izvira zgolj iz želje po čimprejšnji smrti, da bi lahko uživali v spolnosti v »dženetu« (raju) (Grosrichard,1985:118)), vojaška moč, strah, niso tisto, kar skrbi Zahod.

Ne militantnost, džihad, zavojevanje sveta, rast števila muslimanov – ampak alternativa, ki poraja dvom v zahodne vrednote in samo družbo, organiziranost; temelj družbe, civilizacije (predvsem nezadovoljstvo malega človeka).

Razumevanje džihada bo odvisno tudi od prihodnosti, kako se bo le ta razvijala.

Ne moremo reči, da je džihad stvar preteklosti, ker ga nenehno obujajo skrajneži, a ZDA s svojo vojno proti terorizmu nič ne pomagajo, še posebej pa je zaskrbljujoč položaj Palestine in v takšni situaciji se prebivalci islamskega sveta res sprašujejo, ali ne bi pričeli sprejemati fundamentalizem in vojno obliko džihada, ki jim jo že od nekdaj pripisuje »razviti« svet, ki hoče videti in vidi le eno sliko islama, katero le utrjuje.

Potrebno je preseči razumevanje islama in krščanstva kot minus in plus, gre za to, da ne moremo iskati samo njihovih napak in slabosti, ampak tudi dobre lastnosti, ki so lahko boljše. Delček tradicionalnosti ne bi škodil Zahodu. Poiskati moramo podobnosti med obema, ki jih je povsem dovolj, a jih mi nočemo videti. Ne vidimo pa svojih slabosti oziroma jih nočemo videti. Konflikt se zdi neizbežen, saj obe strani ostajata pri svojem.

Muslimani trdno sledijo Koranu, Zahod pa »modernemu« načinu življenja.

V prihodnosti bo treba stremeti k ponovni vzpostavitvi sloge in razumevanja, ne pa k naraščanju konfliktov in nestrpnosti. Potrebno bo upanje, napredek. Trenutno vse kaže na to, da bo potrebno počakati, a čakanje bo vredno in ne bo pretirano, pa naj si bo še tako dolgo, če bomo dosegli spravo in sožitje ter mir med svetovoma, če sploh dejansko lahko govorimo o »dveh svetovih«. Ključ je v tem, da se preseže ekstremistično dojetje teh razlik in pojavov.

Le upamo lahko, da se bo uresničila spodaj omenjena sura:

»Alah bo sigurno vzpostavil ljubezen med vami in tistimi, s katerimi ste v sporu«. (60,7)

Ali pa nam res ne preostane nič drugega, kot da se strinjamo z mnenjem opata Engelberta Admontskega: »Večni mir je mogoče uživati samo v popolni sreči v prihodnjem nebeškem kraljestvu«. (Mastnak,1996:238-239)

Zahod v Islamu niti noče videti kaj dobrega. Kar je dobro spregleda, noče videti podobnosti. Zahod noče gledati nazaj v preteklost, v Islamu lahko vidi tudi svoje pomanjkljivosti. Konec koncev nas je globoko v sebi venomer strah pred tujim.

Ključno vprašanje, ki se postavlja samo od sebe je, ali bo Zahod napredoval ali nazadoval? Ali se bo ohranila demonska slika islama? Se bo Zahod pričel vračati k temnim srednjeveškim dobam in se bodo vsi stoletni dosežki in prizadevanja k strpnosti izničili?

Vse prepogosto se zdi, da je »nevarnost islamskega džihada« pač prišla ob pravem trenutku, da se ga Zahod oprime kot svojega antipoda, skozi katerega lahko, če malo pretiravamo, obuja pozabljene, a ne zakopane, križarske ideje, ki so le zamaskirane in modificirane z idejo, da Zahod prinaša demokracijo »barbarskemu Vzhodu«.

Mastnak vidi rešitev v tem, da se zavestno trudimo komunicirati z islamom in poskušamo morebiti vzpostaviti miroljubno koeksistenco med kristjani in muslimani. (Mastnak,1996:59)

A zaradi ekstremizma, katerega izvaja manjšinski del muslimanske populacije ne moremo obtožiti islam, kot religijo, ker se podobni pojavi kažejo tudi v drugih ideoloških pogledih na svet, kot tudi v ostalih velikih »verskih učenjih«. (Jevtić,1989,324)

Vezi boja in dominacije med Zahodom in Islamom morajo popustiti. Če ne bodo, bo Islam resno začel razmišljati o dejanski širitvi in vlogi, kot mu jo namenja Zahod. (Said,1985,164)

10. LITERATURA

10.1. Knjige

Brown, P.R.L. (1996). *The rise of Western Christendom. Triumph and Diversity*. Oxford: Cambridge University Press.

Bučar B., Šabič Z., Brglez M. (2002) *Navodila za pisanje seminarske naloge in diplomskega dela*. Ljubljana : FDV za založbo Ivan Hvala.

Cragg, Keneth (1975) *The House of Islam*. Belmont: Wadsworth.

Daniel, Norman (1993) *Islam and the West. The Making of an Image*. Oxford: Oneworld.

Den Boer P., Bugge P., Waever O. (1995) *The history of the idea of Europe*. Walton Hall: The open University in London: Routledge.

Derumaux, Pierre (1953) »Saint Bernard et les infideles« v *Melanges Saint Bernard*. Dijon: Marlier.

Duby, Georges (1968) »Les laics et la paix de Dieu« v *I laici nella societas christiana dei secoli XI e XII*. Milano: Societa editrice Vite a pensiero.

Erdmann, Carl (1955) *Die entstehung des kreuzzugsgedankens*. Stuttgart: W. Kohlhammer Verlag.

Fowden, Garth (1993) *Empire to commonwealth. Consequences of Monotheism in Late antiquity*. Princeton: Princeton University Press.

Grosrichard, Alain (1985) *Struktura seraja*. Ljubljana: ŠKUC, Znanstveni inštitut filozofske fakultete.

Haddad Y.Y., Smith, J.I. (1994) *Muslim communities in North America*. Albany: State University of New York Press.

Haskins, Charles Homer (1967) *Renaissance Europe*. London/New York: Meridian Books.

Hay, Denys (1995) *Evropa: Rojstvo ideje*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.

Hitti, Philip (1967) *Istorija Arapa*. Sarajevo: Veselin Masleša.

Hodgson, G.S. Marshall (1974) *The Venture of Islam. Conscience and History in a World Civilization*. Chicago: University of Chicago Press.

Javornik, Marija (ur.) (1997) *Veliki splošni leksikon*. Ljubljana: DZS.

Javornik, Marjan (ur.). (1990) *Enciklopedija Slovenije*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Jevtić, Miroljub (1989) *Savremeni džihad kao rat*. Beograd: Nova knjiga.

- Kepel, Giles (1997) *Allah in the West*. Cambridge: Polity Press.
- Korkut, Besim (prev.). (1989) *Kur'an s prevodom*. Medina: Fahd za tiskanje Mushafi Šerifa.
- Kotler, P., Roberto, E.L. (1989) *Social marketing: Strategies for changing public behavior*. New York: Free Press.
- Kritzeck, James (1964) *Peter the Venerable and Islam*. Princeton: Princeton University Press.
- Lan Lin, Phylis (ur.). (1998) *Islam in America: Images and challenges*. Indianapolis: University of Indianapolis Press.
- Mastnak, Tomaž (1996) *Kristjanstvo in muslimani*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
- Mastnak, Tomaž (1998) *Evropa: Med evolucijo in evtanazijo*. Ljubljana: Studia humanitatis.
- Mayer, Hans (1993) *The Crusades*. Oxford: Oxford University Press.
- McGinn, Bernard (1978) »Iter Sancti Sepulchri: The piety of the first crusaders« v *Essays on medieval Civilization*. Austin: University of Texas Press.
- Meyer, Henry (1976) *Voltaire on War and Peace*. Babury: CXLIV
- Morris, Colin (1991) *The papal monarchy. The western church from 1050 to 1250*. Oxford: Clarendon Press.
- Nault, H. William (ur.). (1990) *The World Book Encyclopedia*. Chicago: World Book Inc.
- Pavlović, Augustin (1992) *Razgovor s pravoslavcima i muslimanima. Protiv zablude Grka. O razlozima vjere v "Uvod" v Toma Akvinski*. Zagreb: Globus.
- Pirenne, Henri (1937) *Mahomet et Charlemagne*. Pariz/Bruselj: Nouvelle societe d editions/Felix Alcan.
- Pirenne, Henri (1939) *Historie de l Europe des invasions au XVI siecle*. Pariz/Bruselj: Nouvelle societe d editions/Felix Alcan.
- Riley - Smith, Jonathan (1993) *The First Crusade and the Idea of Crusading*. London: Athlone Press.
- Robinson, I.S. (1990) *The papacy 1073-1198. Continuity and Innovation*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Said, W. Edward (1985) *Covering Islam: How the media and the experts determine how we see the rest of the world*. London: Routledge & Keagan Paul PLC.
- Smith, Huston (1996) *Svetovne religije*. Maribor: Obzorja.

Southern, R.W. (1962) *Western views of Islam in the Middle Ages*. Cambridge: Harvard University Press.

Toynbee, A.J. (ur.) (1924) *Hippocrates: Influence of atmosphere, water and situation*. London/Toronto: Beacon Press.

Verker, Charles (1964) *The development of political theory*. London: Hutchinson University Library.

Villey, Michael (1942) *La croisade. Essai sur la formation d'une theorie juridique*. Pariz: J.Vrin

Vismara, Giulio (1974) *Impium foedus. Le origini della "republica christiana"*. Milano: Dott A. Giuffre editore.

10.2. Strokovni članki

Debeljak, Aleš (1994) Islamska »sveta vojna« med duhom in telesom. *Časopis za kritiko znanosti*. Št. 170/171, str.11-25

Eagly, A.H., Kite, M.E. (1987) Are stereotypes of nationalities applied to both women and men? *Journal of Personality and Social Psychology*. Št.3, str.451-462.

Knoll, Erwin (1990) Journalistic jihad. *The progressive*. Št. 5, str. 17-22

Ostling, N. Richard (1991) A just conflict, or just a conflict ? *Time*. 11.2.1991, str.42

Pocock, J.G.A. (1993) »Vous autres Europeens - or Inventing Europe«. *Filozofski vestnik/Acta philosophica*. Št.2, str.149

Riley - Smith, Jonathan (1980) Crusading as an act of love. *History*. Št.65, str.190

Robinson, I.S. (1973) Gregory VII and the Soldiers of Christ. *History*. Št.58, str. 190

Stern, Jessica (2000) Pakistan's Jihad culture. *Foreign affairs*. Št. 6, str. 115-126

Sušić, Hasan (1984) Dimenzije džihada. *Pregled*. Št.4, str.411

10.3. Internetni viri

internet 1: <http://teletekst.rtvsllo.si/s13300.html> (24.09.2003)

internet 2: <http://memory.coc.gov/frd/ics/statoc.html> (18.12.2002)

internet 3: <http://www.islam-guide.com.html> (18.12.2002)

